

**TC
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETMENLERİN
KULLANDIKLARI YÖNTEMLER VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR
(AFYONKARAHİSAR ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Firdevs POLAT**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Nuri YAVUZ**

ANKARA-2006

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ONAY	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR CETVELİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.3. Alt Problemler.....	3
1.4. Araştırmanın Amacı.....	4
1.5. Araştırmanın Önemi	4
1.6. Sayıtlılar.....	5
1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar	6
1.8. Tanımlar.....	6
1.9. İlgili Araştırmalar.....	8

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2. Kavramsal Çerçeve	
2.1. Sosyal Bilgiler ve Öğretimi	
2.1.2. Sosyal Bilgiler Anlamı ve Önemi.....	11
2.1.3. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler.....	14
2.1.4. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları.....	16
2.2 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Nasıl Bir Öğretmen?	20
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yöntem Kullanmanın Önemi.....	26

2.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yöntem Seçimini Etkileyen Faktörler.....	28
2.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntemler.....	30
2.5. 1. Düz Anlatım Yöntemi.....	31
2.5. 2. Soru-Cevap Yöntemi.....	33
2.5. 3. Problem Çözme Yöntemi.....	36
2.5. 4. Gezi-Gözlem Yöntemi.....	39
2.5. 5. Tartışma.....	41
2.5. 6. Gösteri (Demonstrasyon) Yöntemi.....	46
2.5. 7. Örnek Olay İncelemesi Yöntemi.....	48
2.5. 8. Rol Oynama Yöntemi.....	50

BÖLÜM III

YÖNTEM

3 .1. Araştırma Modeli.....	53
3 .2. Evren ve Örneklem.....	54
3 .3. Verilerin Toplanması.....	54
3 .4. Verilerin Analizi.....	55

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	58
4.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	58
4.1.2. Öğretmenlerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	58
4.1.3. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm Türüne Göre Dağılımı.....	59
4.1.4. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Dağılımı.....	59
4.1.5. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı.....	60

4.1.6. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemleri İle İlgili Hizmet- İçi Eğitim Kursuna Katılma Durumları.....	60
4.2. Öğretmenlerin Etkili bir 7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemlere İlişkin Frekans ve Yüzdelere.....	60
4.3. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler....	63
4.4. Öğretim Yöntemlerini Tercih Etme Nedenleri.....	66
4.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar.....	67
4.6. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları Diğer Sorunlar..	70
4.7. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Getirdikleri Çözüm Önerileri.....	71
4.8. Öğretmenlerin Anket Sorularına Verdikleri Cevapların Ortalamaları.....	72
4.9. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerekliğini Düşündükleri Yöntemler.....	75
4.10. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler.....	75
4.11. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar.....	75
4.12. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerekliğini Düşündükleri Yöntemler.....	76
4.13. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler.....	78
4.14. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar.....	79
4.15. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerekliğini Düşündükleri Yöntemler.....	80
4.16. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler.....	83
4.17. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar.....	85
4.18. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasını Gerekliğini Düşündükleri Yöntemler.....	85

4.19. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandığı Yöntemler.....	86
4.20. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar.....	87
4.21. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemler.....	88
4.22. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler.....	89
4.23. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler.....	90
4.24. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemleri İle İlgili HİE Kursuna Katılma Durumlarına Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemler.....	92
4.25. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemleri İle İlgili HİE Kursuna Katılma Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler.....	94
4.26. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemleri İle İlgili HİE Kursuna Katılma Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar.....	94

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

5.1. 1. Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgilere İlişkin Sonuçlar.....	96
5.1.2. Öğretmenlere Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemlere İlişkin Sonuçlar	96
5.1.3. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	97
5.1.4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemler İle Kendi Kullandıkları Yöntemler Arasındaki Farklılığa İlişkin Sonuçlar.....	97

5.1.5. Öğretmenlere Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	98
5.1.6. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerekliğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	98
5.1.7. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	99
5.1.8. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar.....	99
5.1.9. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerekliğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	99
5.1.10. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	100
5.1.11. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar.....	100
5.1.12. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülteye Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerekliğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	100
5.1.13. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülteye Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	101
5.1.14. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülteye Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar.....	101
5.1.15. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerekliğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	101
5.1.16. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	102
5.1.17. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar.....	102

5.1.18. Öğretmenlerin Öğrenim Sürelerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	102
5.1.19. Öğretmenlerin Öğrenim Sürelerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	102
5.1.20. Öğretmenlerin Öğrenim Sürelerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar.....	103
5.1.21. Öğretmenlerin HİE Kursuna Katılıp Katılmadığına Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	103
5.1.22. Öğretmenlerin HİE Kursuna Katılıp Katılmadığına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar.....	104
5.1.23. Öğretmenlerin HİE Kursuna Katılıp Katılmadığına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar.....	104
5.2. Öneriler.....	105
KAYNAKÇA.....	106
EKLER.....	111

EK-1 Araştırmada Kullanılan Anket Örneği

EK-2 Anketlerin Okullara Gönderilmesine Dair İzin Yazışmaları

EK-3 Anketin Uygulandığı Okullar Listesi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler ve Karşılaştıkları Sorunlar” adlı araştırmamızın problem durumuna, problem cümlesine, amacına, önemine, sayıltılarına, sınırlılıklarına, tanımlara, kısaltmalara ve bu konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalara yer verilmiştir.

1.1. PROBLEM DURUMU

Binlerce yıldan beri insanlar, yaşamları için gereken davranışları deneyerek ve birbirlerine bakarak öğrenmişlerdir. İnsanların başkalarının etkisiyle öğrenmesi, başkalarınca eğitilmesi demektir ki bu da ömür boyu sürer, çünkü insan eğitimsiz yaşayamaz (Başaran,1999:138).

Eğitim, toplumun ve başka insanların etkisiyle bir insanın kendi davranışlarında değişimler oluşturma sürecidir ve toplumun vazgeçilmez temel kurumlarından (Büyükkaragöz ve diğerleri, 1998:138).

Öğrenme, bireyin çevresiyle belli bir düzeydeki etkileşimleri sonucunda meydana gelen nispeten kalıcı izli davranış değişmesidir (Senemoğlu,2000:13) .

Öğrenme pasif bir bilgi alınışı değil aktif bir süreçtir. Gerçek anlamda öğrenmenin gerçekleşmesi için insan yaşamının zenginleştirilmesi gerekmektedir. Objelerle direkt temas yoluyla, yaparak ve projelendirilerek öğreniriz (Akboy,2000:145).

Öğretim, okullarda yapılan planlı, kontrollü ve örgütlenmiş öğretme faaliyetlerine denir (Erden,1998:20) Öğretim, öğretmenin öğrencinin ilgisini çekmesini, doğru yanıtların pekiştirilmesini yanlışların düzeltilmesini, öğrencilere dönüt verilmesinin ve öğrencilerin etkin olarak öğretim sürecine katılmasını gerektirir (Gözütok,2000:47).

Yöntem, bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem (TDK sözlüğü,1998:2467).

Öğretim Yöntemi, öğretmenin öğretme, öğrencinin öğrenme çabalarını ele alınacak konunun gereklerine duyulan ihtiyaca, belirlenen amaca ve türlü psiko-fizik koşullarına uygun olacak tarzda örgütlendirmenin, en sağlam ve en uygun araçlarla çalışarak başarılı sonuçlar elde etmenin tekniğidir. (Kemertaş,2001:136) Öğretimde yöntem, kısa zamanda daha çok amacın gerçekleşmesini sağlar (Büyükkaragöz ve Çivi:1999.41).

Dünyadaki tüm çağdaş öğretmenler, öğretmenlerin daha az konuşup öğrencilerin daha çok öğrenmelerini sağlayıcı yöntemler bulup, bunları uygulama yollarını araştırmaktadır. Öğrencilerin hazır bilgi kullanmaları yerine kendilerinin bilgileri üretip kullanmalarını sağlamak hedeftir (Barth ve Demirtaş,1997:4.1).

Sosyal Bilgilerin hangi değişik yöntemlerle nasıl öğretileceği, bu yöntemlerin kullanılış biçimleri, özellikleri, avantajları, dezavantajları ile ilgili bilgiler bütününe Sosyal Bilgiler öğretimine yönelik öğretim bilgisinin temelini oluşturmaktadır.

Her eğitim durumuna çare olabilecek tek bir yöntem yoktur. Yöntem, sınıf düzeyi, konu amaç ve öğrencilerin psikolojik özelliklerine göre değişebilir. (Ergün ve Özdaş, 1997:2) Her öğretmenin mesleki birikimi, deneyimi ve becerisi ilgili olabilecek yöntem seçiminde çeşitli farklılıklar olabilir. (Büyükkaragöz ve Çivi:1999.68) Öğretmen öğrenmeye kılavuzluk ederken öğrencinin gelişimi göz önünde tutmalıdır. Öğrenci gelişim düzeyine uygun olmayan öğrenim görevlerini öğrenemez. Öğrenim görevi öğrencinin gelişim evresinin gerektirdiği gelişim görevlerinden zor olduğunda öğrenci zorlanır, kolay olduğu durumda da öğrencinin ilgisini çekmez (Başaran,2000:34).

Öğretmenler kendi kişisel çabalarıyla öğrencilerin düzeylerine uygun öğretim yöntemini seçeceklerdir. Doğru ve yerinde seçilmiş öğretim yöntem ve teknikleri öğretimin amacına ulaşmasını kolaylaştırır (Erden,Tarihsiz:97).

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde kullandıkları öğretim yöntemleri ve karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

1.3. ALT PROBLEMLER.

1- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri yöntemler nelerdir?

2- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgisi öğretiminde kullandıkları yöntemler nelerdir?

3- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntemler, mezun oldukları okul türüne göre farklılık göstermekte midir?

4- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntemler, mezun oldukları bölüme göre farklılık göstermekte midir?

5- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntemler, mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?

6- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntemler, hizmet içi eğitim kursuna katılma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

7- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntemler hizmet yılına göre farklılık göstermekte midir?

8- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

9- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunlar, mezun oldukları okul türüne göre farklılık göstermekte midir?

10- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunlar, mezun oldukları bölüme göre farklılık göstermekte midir?

11- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunlar, mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?

12- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde karşılaştıkları diğer sorunlar nelerdir?

13- Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde karşılaşılan sorunların çözülmesi için önerileri nelerdir?

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu tez çalışmasının amacı; 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan yöntemleri, öğretmenlerin hangi öğretim yöntemini ne derecede kullandıklarını, öğretim yöntemlerini kullanma sebeplerini Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunları belirlemek ve ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda öneriler sunabilmektir.

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin ders işlerken kullandıkları öğretim yöntemlerinin öğrencilerin akademik başarılarını önemli ölçüde etkilediği bir gerçektir.

Öğretmenler, öğretimi daha etkili ve verimli kılabilmek, öğretimin hedeflerine ulaşabilmek için çeşitli yöntemlerden yararlanmak zorundadır. Doğru ve yerinde seçilmiş öğretim yöntemleri öğretimin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırır. Öğretmenlerde bulunması gereken önemli yeterlilikten biri de öğretim yöntemlerinden yararlanma, dersi bu şekilde işlemedir. Bu çalışma öğretmenlerin bu

yeterliliğe sahip olup olmadıklarını ölçme konusunda 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında yapılan ilk çalışma olması açısından önemlidir.

Araştırma ilköğretim 7. Sosyal Bilgiler dersi işlenirken Öğretmenlerin öğretim yöntemlerin kullanma düzeyini belirlemesi ve Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara getirdikleri çözüm önerileri açısından önemlidir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde öğretim yöntemlerini ne düzeyde kullandıkları ve Sosyal Bilgiler öğretiminde ne gibi zorluklarla karşılaştıkları hususunda bir yargıya ulaşılabilecektir.

Çalışma sonucunda İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin ders düzeyini ne ölçüde etkilediği konusunda bilgi sahibi olacaklar ve Sosyal Bilgiler derslerini işlerken bu yöntemlere yer vereceklerdir.

1.6. SAYITLILAR

1- Öğretmenlere uygulanacak ölçme araçlarına öğretmenlerin tarafsız olarak cevap verecekleri varsayılmaktadır.

2- Anket sorularına verilen cevapların doğru oldukları ve öğretmenlerin kendi gerçek kanaatlerini yansıtacakları varsayılmıştır

3- Araştırmanın sonuçlarının kendinden sonraki araştırmalar için kaynak teşkil edeceği varsayılmaktadır.

4- Örneklem olarak seçtiğimiz öğretmen grubu evreni temsil edebilecek niteliklere sahiptir.

5- Yöntem kullanmanın öğrenmeyi kolaylaştırdığı varsayılmaktadır.

1.7. KAPSAM ve SINIRLILIKLAR

- 1- Araştırma Afyonkarahisar ili merkez ilçelerinde bulunan İlköğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerini kapsamaktadır.
- 2- Araştırma 2004–2005 öğretim yılı ile sınırlıdır.
- 3- Yöntem olarak Sosyal Bilgiler dersini yürüten öğretmenlere uygulanmak üzere geliştirilen anket ve literatür taraması ile sınırlıdır.
- 4- Araştırma; Öğretmenlerin ne oranda kullandıkları saptanmaya çalışılan öğretim yöntemleri: anlatım, soru-cevap, tartışma, gezi-gözlem, problem çözme, örnek olay, gösteri(demonstrasyon), rol oynama(dramatizasyon) ile sınırlandırılmıştır
- 5- Araştırma alt problem için seçilen sorularla sınırlıdır.

1.8. TANIMLAR

Eğitim: Toplumun ve başka insanların etkisiyle bir insanın kendi davranışlarında değişimler oluşturma sürecidir ve toplumun vazgeçilmez temel kurumlarından (Büyükkaragöz ve diğerleri, 1998:138).

Öğrenme: Öğrenme insanın temel psikolojik etkinliklerinden birisidir, zihinde meydana gelen süreçtir. İnsanın geçirdiği yaşantılar sonucu davranış ve tutum değişikliği olarak ifade edilebilir (Yapıcı ve Yapıcı,2005:180-181).

Öğretim: Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür (Çelikkaya,1999:36).

Sosyal Bilimler: İnsan tarafından üretilen gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez, 1999:15). Diğer bir tanıma göre Sosyal bilimler,” insanın insanla ve çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğudur”(Dönmez,2003.31).

Sosyal Bilgiler: "Temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan disiplinler arası bir yaklaşımla yoğrularak oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren, ilköğretim düzeyinde ve çocuğun dış dünyayı algılama özelliğine uygun durumuna getirilmiş bir derstir"(Dönmez,2003:32).

Sosyal Bilgiler, sosyal bilimlerin ortaya koyduğu insanı ilgilendiren bilgilerin bütünüdür.

“ Bütün çeşitlilikleriyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimi ortaya koyan bilgilerdir” (Dönmez,2003:32).

Öğretim: Okullarda yapılan planlı, kontrollü ve örgütlenmiş öğretme faaliyetlerine denir (Erden, 1998:20). Öğretim ile bireye, sadece belli bir alanın gerektirdiği nitelikleri kazandırmak amaç edinilmiştir (Kızılloluk,2002:11).

Eğitim Ortamı: Öğrenme, öğretmeyle eğitimin gerçekleştirildiği açık, kapalı alanlar, öğrenme ve öğretim donanımları, araç-gereçleri, materyalleri, sosyal ve ekinel (kültürel) koşulların işe vuruk, eşgüdümsel çalışmaların oluşturulduğu ortamdır (<http://www.tojet.net/articles/119.htm>.17.10.2006).

Yöntem: “Bir amaca varmak için takip edilen, doğruluğu ve başarısı denenmiş en kısa ve emin yol, hareket ve iş tutma tarzıdır.” (Büyükkaragöz ve Çivi,1999:41).

Öğretim Yöntemi: Öğretmenin öğretme, öğrencinin öğrenme çabalarını ele alınacak konunun gereklerine duyulan ihtiyaca, belirlenen amaca ve türlü psiko-fizik koşullarına uygun olacak tarzda örgütlendirmenin, en sağlam ve en uygun araçlarla çalışarak başarılı sonuçlar elde etmenin tekniğidir (Kemertaş,2001:136).

Sosyal Bilgilerin hangi değişik yöntemlerle nasıl öğretileceği, bu yöntemlerin kullanılış biçimleri, özellikleri, avantajları, dezavantajları ile ilgili

bilgiler bütününe Sosyal Bilgiler öğretimine yönelik öğretim bilgisinin temelini oluşturmaktadır.

Her eğitim durumuna çare olabilecek tek bir yöntem yoktur. Yöntem, sınıf düzeyi, konu amaç ve öğrencilerin psikolojik özelliklerine göre değişebilir. (Ergün ve Özdaş, 1997:2) Her öğretmenin mesleki birikimi, deneyimi ve becerisi ilgili olabilecek yöntem seçiminde çeşitli farklılıklar olabilir (Büyükkaragöz ve Çivi:1999.68). Öğretmenler kendi kişisel çabalarıyla öğrencilerin düzeylerine uygun öğretim yöntemini seçeceklerdir. Doğru ve yerinde seçilmiş öğretim yöntem ve teknikleri öğretimin amacına ulaşmasını kolaylaştırır (Erden,Tarihsiz:97). Eğitim hedeflerinin gerçekleşmesi uygun bir yöntemin seçilmesiyle sağlanabilir. Bu nedenle her ders için tek bir yöntem değil, çok farklı yöntemlerin kullanılması gerekmektedir (Demirel,2002:60).

Hizmet İçi Eğitim: Özel ve kamu tüzel kişilerine ait iş yerlerinde çalışanların yaptıkları göreve yönelik bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması amacıyla yapılan eğitimidir. Günümüzde başta bilim ve teknoloji olmak üzere her alanda hızlı bir değişme ve gelişme yaşanmaktadır. Toplumumuzun da bu değişimlere ve gelişmelere ayak uydurabilmesi nitelikli eğitime bağlıdır (www.meb.gov.tr.16.10.2006).

1.9. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Gardner ve Demirtaş (1996)'a YÖK/Dünya Bankası tarafından Milli Eğitimi Geliştirme Projesi dahilinde hizmet öncesi öğretmen eğitimi için hazırlatılan teorik çalışma, öğretmen ve öğrenci kılavuzu olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretimi için kullanılabilecek yöntem ve teknikler örnekler verilerek anlatılmıştır.

Köken (1995) “ İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi” isimli araştırmasını, Konya ilinin 3 merkez ilçesinden örnekleme yoluyla seçilen 12 okulda yapmıştır. Hazırlanan demokratik tutum ölçeğine verilen cevaplara göre, Sosyal Bilgiler dersinin ciddi ve amacına uygun yürütülebilmesi için iyi bir planlama yapılması,

dersin işlenişinde değişik araç-gereçlere daha fazla yer verilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Öztaş’(2000)’ın “ilköğretim 6. sınıflar Sosyal Bilgiler tarih ünitelerinin işlenişinde öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemleri” adlı çalışma Ankara şehir merkezindeki Çankaya, Keçiören, Yenimahalle ilçelerindeki ilköğretim okulunda 86 öğretmen ve 290 öğrenciye uygulanmış olan anket sonucunda;

- Öğretmenler öğrencilere göre soru-cevap, problem çözme, gösteri, gezi-gözlem, rol oynama, örnek olay, grup tartışması yönteminin daha fazla gerçekleştiği görüşündedirler.
- Öğretmen ve öğrencilerin anlatım yöntemini “çok” kullanıldığı görüşünü paylaştıkları ortaya çıkmıştır.

Dumludağ(2000)’ın “Sosyal Bilgiler öğretiminde Osmanlı Tarihi konularında uygulanacak yöntem ve teknikler” adlı çalışmalar Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde kullandıkları öğretim yöntemlerine ilişkin istatistikî bilgiler içermektedir.

- Öğretmenlere uygulanan ankette, Osmanlı tarihi konularını aktarırken öğretmenlerin büyük bölümü Anlatım ve soru cevap yöntemini sık sık veya ara sıra kullandıklarını belirtmişlerdir.
- Öğrencilere uygulanan anket sonucunda ise öğrenciler, öğretmenlerin Osmanlı Tarihi konularını aktarırken daha çok anlatım yönteminin kullandıklarını, sırasıyla soru-cevap, gösteri ve gözlem gezisi yöntemlerinin de kullanıldığı belirtmektedirler.

Çalışkan(2000)’ın “ ilköğretim okulları 1. kademesi 4. ve 5. sınıflar Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntemleri”,

- Şehir ve köy öğretmenlerine yapılan anket sonucunda öğretmenler anlatım, soru ve cevap yöntemini ‘her zaman’ kullandıklarını belirtmişlerdir. Gözlem gezisi, problem çözme, gösteri, rol oynama, örnek olay, tartışma ve proje çalışması

yöntemlerini ise ‘ara sıra’ kullandıklarını ifade etmişlerdir. Şehir ve köy yerleşim merkezlerinde görevli öğretmenlerin yöntemleri kullanım durumları arasında önemli bir fark olmadığı söylenebilir.

- Öğretmenler anlatım, soru-cevap, gösteri, problem çözme, rol oynama, örnek olay, gözlem gezisi, tartışma ve proje çalışması yöntemlerinin ‘ara sıra’ derecesinde kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Demirtaş (1978) tarafından ilköğretim Ankara Eğitim Enstitüsünde gerçekleştirilen çalışmada; Matematik öğretiminde düz anlatım ve keşif yönteminin etkinliği araştırılmıştır. Araştırma sonucunda keşif yönteminin, düz anlatım yöntemine oranla öğrenci başarısının artmasında daha etkili olduğu vurgulanmıştır.

Yaman (2000) “İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin 4 ve 5. sınıflarda fen bilgisi dersinde öğretim yöntemlerini kullanmalarına yönelik bir araştırma” adlı yüksek lisans tez çalışmasında;

- Fen Bilgisi derslerinde öğretmenlerin büyük bir çoğunlukla anlatım ve soru-cevap yöntemini kullandıkları;

- Laboratuvar, problem çözme, gösteri, gezi-gözlem, tartışma yöntemlerinin ise kullanma oranlarının kısmen ve daha düşük seviyede olduğu sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

II.1. SOSYAL BİLGİLER VE ÖĞRETİMİ

II.1.2. Sosyal Bilgiler Anlamı ve Önemi

Sosyal Bilgiler insanı ve yaşamı konu aldığından çok geniş konu alanına sahip disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır (Doğanay,2005:18).

Sosyal Bilgiler onu kullananın amacına göre değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Wesley (1950) Sosyal Bilgileri “ Sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş şeklidir” şeklinde tanımlamıştır (Aktaran: Hertzberg,1981:1) (Aktaran, Doğanay, 2005:18).

Sönmez (1999:17) Sosyal Bilgileri, “Toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler” olarak tanımlamıştır. Toplumsal gerçeği, toplumsal hayatı düzenleyen her türlü etkinlik, insanın hayatında kullandığı ve zorunlu olan, insanları daha mutlu, rahat, kolay yaşamasını ve kendini gerçekleştirmesini sağlayan her türlü toplumsal olgular olarak açıklamıştır.

Dönmez’e (2003:32) göre Sosyal Bilgiler, ”Temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan disiplinler arası bir yaklaşımla yoğrularak oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren, ilköğretim düzeyinde ve çocuğun dış dünyayı algılama özelliğine uygun durumuna getirilmiş bir derstir.”

Sosyal Bilgiler, sosyal bilimlerin ortaya koyduğu insanı ilgilendiren bilgilerin bütünüdür

Erden’e (Tarihsiz:8) göre ise Sosyal Bilgiler, “ İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinde seçilmiş

bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır.”

Sosyal Bilgiler eğitimiyle ilgili bilgi üreten ve bu alanda uluslar arası en büyük kuruluşlardan biri olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) ise Sosyal Bilgileri şu şekilde tanımlamıştır:

“Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı birbirlerine bağımlı, küresel bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır” (NCSS,1993:3) (Aktaran, Doğanay, 2005:19).

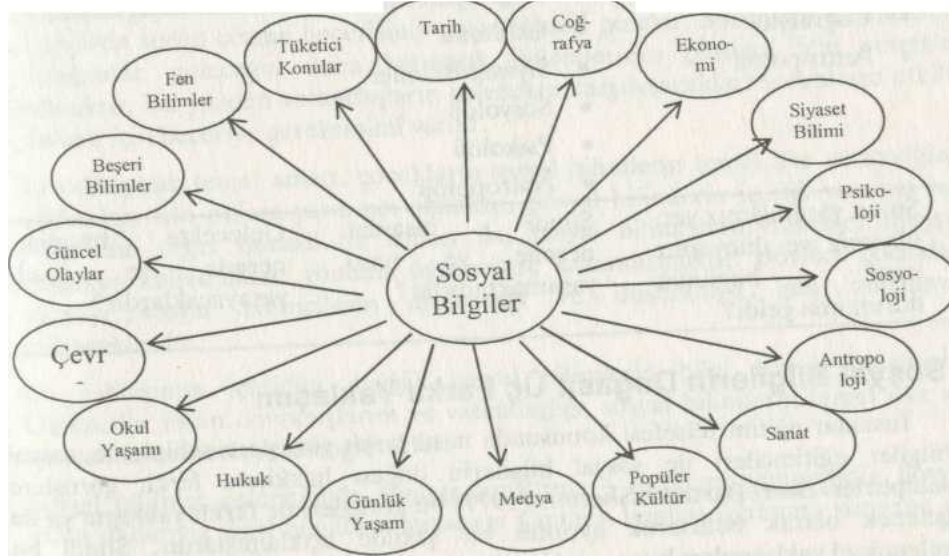
Yukarıda bir kısmı verilen Sosyal Bilgilerin birçok tanımı yapılmıştır. Bu tanımların ortak noktası: Sosyal Bilgilerin, sosyal bilimlerin araştırmaları sonucunda ortaya çıkan bilgilerin belli yöntemlerle öğrencilere uyumlu bir şekilde verildiği bir alan olduğudur.

Sosyal Bilgiler okullarımızda okutulmaya başlandığı dönemlerde dersin niteliği hakkında bazı yanlış anlaşılmalara vardı bunlar; Sosyal Bilgiler vatandaşlık bilgisidir, insan topluluklarının organizasyonuna ait bilgilerdir, Sosyal Bilgiler, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgilerinin oluşumuyla meydana gelen bir derstir ki bu en yaygın olarak kabul edilen görüştür. Bu nedenle yapılan programlar tarih coğrafya ve vatandaşlık konularının birleştirilmesiyle oluşturulmuştu.

Sosyal Bilgileri yalnızca tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisinden ibaret bilgi topluluğu olduğunu düşünmek yanlıştır. Sosyal Bilgilerin ilk tanımlarında, içerik olarak Sosyal Bilgiler kavramı giderek değişime uğramış Çünkü sosyal ve insanla

ilgili diğer bilimlerin ve insanı ilgilendiren her türlü bilgilerden yaralanan bir program olarak tanımlandığını görüyoruz (Doğanay,2005:21).

Şekil1. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları

(Kaynak: Martorella, 1998'den uyarlanmıştır. Aktaran, Doğanay,2005:21)

Sosyal Bilgiler anlayışına temel olan özellikleri sıralarsak:

1.Etkili vatandaşlık: Demokratik süreci geliştirecek etkili vatandaşlar yetiştirmek

2. Toplumsallaşma ve Karşı Toplumsallaşma: Her toplum kültür öğelerini gelecek kuşaklara aktarma ister yeni kuşağın bu değerleri kazanma süreci olan toplumsallaşma ve mevcut toplumsal değerleri sorgulayarak, yeni değerler üretebilen eleştirel, yaratıcı vatandaşlar yetiştirmek olan karşı toplumsallaşma

3. İnsan Deneyimlerinin Bütünlüğü: Yaşanılan yer ve üzerinde oluşan deneyimler sosyal, politik, ekonomik açılardan bir bütünlük oluşturur sosyal olgular bir bütündür.

4. Bilimsel düşünme yöntemi: İnsanın yaşamla ilgili bilgileri bilimsel bakış açısıyla yaşamı anlamlandırma yolunda düşünme aracı olarak kullanabilmesi gerekir.

5. Zaman Boyutu: Soysal bilgiler insanları ve yaşamı anlamayı ve bunu geçmişte kazanılan deneyimlerden bugün ve gelecekte yaralanmayı hedefler.

Bu anlamda Sosyal Bilgiler dediğimiz zaman, bireyin incelenmesi, onun sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimi ve bu etkileşimin dünkü, bugünkü ve yarınki şekillerinin gözden geçirilmesi ile karşılaşırız. Böylece bu derste çocuk normal gelişimi içerisinde yaşama yollarını öğrenirken, insanların birbiriyle ve sosyal kurumlarla ilişkileri üzerinde de durur. Sosyal Bilgiler, kültürel mirası, onun günümüzdeki yaşayan özelliklerini ve bunların yaşamımıza etkilerini, insanların sosyal ve fiziki çevreleriyle olan ilişkilerini esas alan bir derstir (Güngördü,2002:130).

II.1.3. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler

İnsanların ve toplumların sürekli bir değişim içerisinde olmaları onları karmaşık sorunlarla karşı karşıya getirir. Toplum içinde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarıyla, toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlamda, bireylere gerekli bilgi ve becerileri kazandırmada sosyal bilimlere önemli görevler düşmektedir. Sosyal bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde, sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve Sosyal Bilgiler kavramını meydana getirmiştir (Dönmez,2003:32).

Sosyal Bilimler ile Sosyal Bilgiler arasında kesin bir ayırım yapmak mümkün değilse de, eğitim ve öğretim açısından her iki kavram farklı olarak ele alınmaktadır. Amaç, metot ve içerik bakımından farklı özelliklere sahiptirler.

Köstüklü'ye (1998:9) göre“Sosyal bilimler, bilimsel bir tutumla toplumların incelendiği disiplinlerdir; ilgilendiği esas konu, gruplar içinde oluşan insan etkinliğidir; amaç beşeri anlayışın gelişmesidir.”

Sönmez'e (1999:15) göre sosyal bilimler, “insan tarafında üretilen gerçekte kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler” olarak tanımlamıştır. İnsan tarafında oluşturulan gerçek, toplumsal olgular, kişi ve kurumlarla etkileşimi sonucu oluşanlar olarak ele alınabilir. Toplumsal

yaşamı düzenleyen ilkeler Sosyal Bilgilerin konusu olabilir, fakat her sosyal bilimin kendi özel ilke ve önermeleri Sosyal Bilgilerin kapsamına girmeyebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde olguların bir bütün içinde verilmesi çocuğun zihinsel gelişiminin t mdengelimden tümevarıma doğru oluşu Sosyal Bilgilerde kullanılan öğretme yöntemleri, öğrenciye kazandırılacak hedef davranışların niteliğinden dolayı ve bilim dalında meydana gelen gelişmeleri öğrenciye öğretmek olası olmadığında sadece onun seviyesindeki bilgiler sosyal bilimlerin bir bileşkesi olarak sunulmalıdır (Sönmez,1999:15).

Güngördü'ye (2002:130) göre “Sosyal Bilgilerde bireyin sosyal ve fiziki çevresi ve bu çevreyle olan ilişkileri incelenirken, gerekli olan yerlerde bireyin seviyesinde olmak üzere, tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dışında diğer sosyal bilimlere de girilir. Örneğin, “Aile içinde geçimimizi nasıl sağlıyoruz?” dediğimiz zaman,  ğrenci seviyesinde ekonomi alanına girilmiştir.

Sosyal Bilgiler eğitim alanının yarattığı bir kavramdır. Bu disiplinler arası alan, sosyal bilimler alanındaki kuramsal ve bilimsel gelişmelerin eğitim süreci içinde ele alınarak, bireyin toplum içinde gelişmesini yetiştirilmesini amaçlar. Sosyal Bilgilerin temelini sosyal bilimler oluşturur. Sosyal Bilgiler,  ğretim amacıyla sosyal bilimlerden seçilmiş ve basitleştirilerek düzenlenmiş konulardır (Dönmez,2003:33).

Sosyal Bilgiler dersi, toplumların geçmiş, günümüz ve gelecekteki politik, ekonomik, kültürel ve çevresel sorunlarını ve bunların çözümüne yönelik eğitimi ön plana alır. İlköğretim seviyesinde Sosyal Bilgiler  ğretiminin özel bir nedeni vardır. Sosyal Bilgiler  ğretimi, günümüzdeki sorunların kökenlerinde yer alan olumsuzlukların tarihsel boyutunu gösterip, geleceği daha iyi planlamaya olanak verir. Bu anlamda öğrencilerin ilerideki yaşantılarında sosyal, ekonomik ve siyasi kurumlara katılımıyla ilgili sorunlarını çözmelerine yardımcı olabilir (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi/60/guven.htm>.16.10.2006).

II.1.4. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 02.04.1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi'nin genel amaçları şunlardır:

Genel Amaçlar:

Öğrenciler bu derste:

A. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

1. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.

2. Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlatları olduklarını anlarlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.

3. Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.

4. Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.

5. Türk milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış haline getirirler.

6. Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık haline getirirler.

7. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıkların tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.

8. Toplumu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece milli değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.

9. Türk inkılâbının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk inkılabının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olarak yetişirler.

10. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakarlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.

11. Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

12. Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.

13. Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.

14. Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi milli değerlerimizi tanır; onları korumak gerektiğini öğrenirler.

B. Toplumda insanların birbiriyle olan ilişkileri yönünden:

1. İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar; grup faaliyetlerine katılmanın başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler.

2. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler.

3. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.

4. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.

5. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamamanın zorunluluğunu kavrarlar.

6. Trafik kurallarına uymayı alışkanlık haline getirirler.

C. Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;

1. Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.

2. Türkiye'nin yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgiler kazanırlar.

3. Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.

4. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.

5. Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler.

6. Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek için önemini kavrarlar.

7. Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

Ç. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden;

1. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile milli kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.

2. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.

3. Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler.

4. Üretim, tüketim ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler.

5. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.

6. Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.

7. Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar.

II.2 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE NASIL BİR ÖĞRETMEN?

Hızlı bir gelişim ve değişim çağı olan 21. Yüzyılda tüm ulusların en büyük çabası, bu değişim sürecine ayak uydurabilecek yeteneklerle donatılmış, nitelikli ve kendini sürekli yenileyen bireyler yetiştirmektir.

İnsan gücü kaynaklarını yetiştirme ve kanallere etmede en etkili araç eğitimidir. Öğretmenler bu etkili aracın önemli bir ögesini oluşturur. Programlar ne kadar iyi yapılırsa yapılsın, öğrenme ortamı ne kadar iyi düzenlenirse düzenlensin, iyi nitelikli öğretmenler yetiştirilemediği sürece yapılan yatırımlar ve çabalar boşunadır. Hiçbir eğitim modeli, o modeli işletecek personelin niteliğinin üzerinde hizmet üretemez. Bundan dolayı bir okul ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir (Kuran,2002:253).

İyi bir öğretmen öğrenciye, okul yöneticilerine ya da velilere göre değişebilir. Gerçek anlamıyla iyi ve etkili öğretmen; öğrencinin uygulanan programın hedefleri doğrultusunda öğrenmesine yardımcı olan öğretmendir (Erden,1998:38).

Öğretmen mesleğinin icrası sırasında öğretmenin iki temel niteliği önem taşır: Bunlar kişisel özellikler ve entelektüel vasıflardır. Etkili bir öğretmende bulunması gereken bulunması gereken kişisel özellikleri şöyle özetlemek mümkündür: İşbirlikçi, demokratik tutum, kişiye nezaket ve anlayış, sabır, geniş bir ilgi yelpazesi, hoş bir görünüş ve davranışlar, adalet ve tarafsızlık, espri yapma yeteneği, tutarlı davranış, öğrenci sorunlarıyla ilgili olma, esneklik (Kızıltepe,2002:11).

Etkili öğretmende bulunması gereken entelektüel vasıflar ise: Öğretmenin bilgisi, derse nasıl ve ne kadar hazırlandığı, bilgiyi aktarırken ne dereceye kadar net olduğu, öğrencilerinin nerelerde anlama/kavrama zorluğu çektiğini belirleme gelir. Ortak kanıya göre iyi/etkili öğretmen konusuyla ilgili olan kavramları, gerçekleri işlemleri çok iyi bilir; fakat sadece bunları bilmekle kalmayıp, bu bilgileri derslerine,

açıklamalarına, ev ödevlerine, sınavlarına, sorularına ve sınıf içi etkinliklerine nasıl yansıtacağını da bilir (Kızıltepe,2002:11). Bir şeyi iyi bilmek demek, onu öğretmek demek değildir. Bilmek farklıdır, öğretmek farklıdır. Her öğreten bilgi sahibidir. Ama her bilen öğretiyor olamaz. Çünkü nasıl öğretileceğini bilmesi gerekir (Yapıcı ve Yapıcı,2005:2)

Günümüzde teknolojik gelişmelere ve bilgi patlamasına karşın öğretmenin rolü azalmamış, aksine artmıştır. Aslında sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmeler öğretmenin rolünün önemini ve ağırlığının büyüklüğünü açık bir biçimde ortaya koymaktadır. O yine eğitimin en değişmez ögesidir. Öğrencinin moral değerler kazanması ve duygusal gelişimi için öğretmene kaçınılmaz bir gereksinim duyulmaktadır (Ataunal, 2003:59). Öğrencilerin “Büyüme ve gelişmesi” tüm öğretmenlerin büyük bir içtenlikle katıldıkları ortak bir amaçtır. Öğretmenler her yaştaki öğrencide sorumluluk duygusunu geliştirmek için uğraşırlar (Gordon, 2003:7).

Bu bağlamda günümüz öğretmeni; bilgi kaynağı olma ve bilgiyi aktarma durumunda değil de, öğrenciyi bilginin kaynağına yönlendiren, özgür ve bilimsel düşünme gücünü doğruluğu yeterince kanıtlanmamış olan hiçbir şeye inanmamayı, araştırmacı, sorgulayıcı, soyut ve yaratıcı düşünebilmeyi, kuşkucu olmayı öğreten biri olmalıdır. (Doğanay,2005:42).

Değişen dünyada eğitimin hedefleri de değişmiştir. Evrensel düşünebilen, etnik ve ulusal sınırların içinde kalmayan, uzlaşmacı, her türlü bilgi, kural ve değeri sorgulayabilen; sorunlara çözüm üreten, hoşgörülü laik ve özgürlükten yana olan, insanı ve doğayı sevip kollayan; olaylara çok boyutlu bakabilen, doğrudan demokrasiyi benimseyen, seçme seçilme ve yaptırım hakkını kullanabilen; görev ve sorumluluktan kaçmayan hakkını arayabilen, bilim, sanat ve felsefeyle ilgilenebilen, sporla uğraşabilen, kendini sürekli geliştirebilen kişiler yetiştirmek eğitimin yeni hedefleri olmuştur. (Sönmez,2000, Aktaran, Öztürk ve Otluoğlu,2003:28-29)

“Dünya eğitim sistemlerinde meydana gelen değişmelerden en fazla etkilenen alanlardan biri, Sosyal Bilgiler öğretimi olmuştur. Çünkü Sosyal Bilgiler

öğretim programları, bireylerde siyasal, sosyal kültürel ve ekonomik alanlarda olumlu davranışlar geliştirmeyi amaçlamaktadır. Yenidünya düzeni, bu alanlardaki paradigmaları değiştirmeye başlamıştır. Bu değişim, Sosyal Bilgiler öğretim programlarında ciddi bir revizyonu zorunlu hale getirmiştir (Öztürk ve Otluoğlu,2003:29)

Dorow (1989) iyi bir Sosyal Bilgiler öğretmeninde bulunması gereken özellikleri şöyle belirtmiştir. İyi bir Sosyal Bilgiler öğretmeni;

1. *Uygun amaçları seçer ve geliştirir.* Bu amaçlar:

- Bilgi beceri ve değer-tutum boyutlarında olmalıdır.
- Ölçülebilir olmalıdır.
- Araştırma ve düşünmeyi gerektirmelidir.
- Önemli Sosyal Bilgiler kavram ve genellemelerini geliştirmeye dönük olmalıdır.

2. *Öğrencilerin tartışmalı konuları incelemelerine yardımcı olur.* Bu konular:

- Iraksak düşünmeyi geliştirmelidir.
- Diğerlerinin tutum ve inanışlarına duyarlılığı artırmalıdır.
- Öğrencileri değişik kaynakları incelemeye yönleltmelidir. Örneğin gazeteler, dergiler, atlaslar, yıllıklar vb.

3. *Öğrencilerde öğrenmeyi sağlamak için çeşitli yöntem ve stratejiler kullanılmalıdır.* Bunlar:

- Tartışma, sunu/anlatım, rol oynama/drama, simülasyonlar (benzetişim),
- Araştırma - inceleme/problem çözme, görsel - işitsel araçlar, bilgisayarlar.

4. *Olgu, kavram ve genellemelere odaklanarak, öğrencilerde öğrenmeyi sağlamalıdır.* Bu etkinlikler öğrencilere;

- Zaman, yer ve uzaklık duygusunu kazandırmalıdır,
- Tarihsel perspektifte kendini anlamasına yardımcı olmalıdır,
- Öğrencilerin sosyal bilimcilerin entelektüel katkılarını analiz edebilmelerine yardımcı olmalıdır.

5. *Çeşitli sosyal bilim dallarının yöntem ve yapılarını yansıtan kaynak, materyal ve prosedürleri kullanır.* Bunlar şöyle maddelenebilir:

- Sosyal bilimlerin yapısal yöntemlerinden haberdar olma. Örneğin, kronoloji, örnek olay vb.
- Sosyal bilimler bilgisinin sürekli değiştiğini vurgulama.
- Sosyal bilim dallarındaki temel kavram ve terimleri vurgulama.
- Birincil ve ikincil kaynakları kullanma, harita okuma, grafik yorumu gibi becerileri vurgulama.

6. *Öğrencilerin kendilerinin ve toplumun değerlerini ve inançlarını incelemelerine yardımcı olmalıdır.* Bu yolda şunları yapabilir:

- Çeşitli sosyal, dini, ekonomik ve politik gruplar arası etkileşim ve işbirliğini sağlamaya yardımcı olma.
- Çocuğun toplumsallaşmasına yardımcı olma.
- Demokratik toplum değerlerini geliştirmeye çalışma.
- Hem ulusal hem de evrensel kimlik kazanımına yardımcı olma.
- Karakter gelişimine yardımcı olma. Örneğin; esneklik, kişisel teşebbüs, azim, cesaret, adalet ve bütünlük gibi.

7. *Farklı öğretim düzeyleri için uygun materyaller seçme becerisine sahip olmalıdır.* Bunlar:

- Uygun okuma düzeyi ile ilgili kaynakları belirleme,

- Ders kitabı seçiminde uygun ölçütleri uygulama,
- Sınıftaki farklı çocukların gereksinimlerine uygun sınıf etkinlikleri düzenlemedir.

8. *Uygun durumlarda, Sosyal Bilgiler konularını desteklemek amacıyla diğer akademik disiplinlerden bilgi ve materyaller kullanmalıdır. Bunlar:*

- Tarihi zaman, oyun, film, vb.,
- Coğrafi, tarihi, ekonomik ilişkileri karşılaştırmak için matematikten yararlanma,

- Etkileşimsel, bütüncül bir öğrenme görüşü geliştirmedir.

9. *Karar verme ve problem çözme becerilerinin gelişimi için öğrencilere yardımcı olmalıdır. Bu beceriler:*

- Tümevarımsal ve tümdengelimsel çıkarımları vurgulama,
- Hipotez (deneme) oluşturmayı vurgulama,
- Geçerli sonuçlara ulaşmayı vurgulamadır.

10. *Öğrenci başarısını değerlendirebilmelidir. Bu yolda şunlar yapılabilir:*

- Yazma becerilerinin gelişimini sağlama.
- Yazılı olduğu kadar sözel performansı da değerlendirme.
- Üst düzey düşünme becerilerinin ölçümü ve değerlendirilmesi. Örneğin, analiz, sentez, değerlendirme vb. (Aktaran. Doğanay,2005:43-45)

Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrencilerine karar alabilme, sorunlara çözüm önerileri getirebilme ve yorum yapabilme gibi becerileri kazandırmalı; çocukların, enerjilerini, meraklarını ve hayal güçlerini kullanmalarını sağlayarak çevre ve toplumla geniş bir perspektifte iletişime ve etkileşime girmelerini sağlayabilmelidir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri, çocuklara eleştirel düşünme becerisi kazandırmalı,

sorumlu bir vatandaş olarak yetişmelerine olanak vermelidir. Bu nedenle öğretmenlerin Sosyal Bilgiler derslerini işlerken, öğrencilerin düşünsel ve bilişsel gelişimlerine uygun ortam ve etkinlikler tasarlamalarına yönelik eğitim verilmelidir (Atwood:1989),(Aktaran,<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi60/guven.htm>16.10.2006).

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretimini etkili olarak yapabilmeleri için öğrencilerin gelişim özelliklerini bilmeleri gerekir. Öğrenciler ilköğretime çok farklı sosyoekonomik ve kültürel birikimle gelirler. Bu birikimler onların, değer sistemleri, öğrenme biçimleri, yaşantıları ve topluma ilişkin farklı beklentilerinden oluşur. Bu bireysel farklılıklar; Sosyal Bilgiler alanının soyut olan çeşitli konularından dolayı öğrenciler arasında daha fazla farklılıklara yol açmaktadır. Bu nedenle öğretmenler öğrencilerinin düşünsel ve duyuşsal açıdan yeterli olup olmadıklarını ölçebilmelidirler

Sosyal Bilgiler derslerine ayrılan zamanın yetersizliği, bu alanda karşılaşılan önemli sorunlardan biridir Öğretmenler, geleneksel yöntemlerle eğitim öğretim etkinliklerini sürdürmektedirler. Alanının özelliğini dikkate almadıkları ve dersi zenginleştirmedikleri için öğrenciler Sosyal Bilgiler dersini sıkıcı ve soyut bulmaktadırlar. Dolayısıyla öğrenciler bu derslerde öğrenmekten çok ezberlemeye yönelmektedirler(Freeman&Lestik:1988),(Aktaran,<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi60/guven.htm>16.10.2006).

“Bu sorunları çözebilmek için aktif öğrenme ve öğretme yöntemlerinin, çocuğun ilgilerini merkeze alan bir öğretim anlayışının uygulama boyutuyla birlikte hizmet öncesi ve sonrasında öğretmenlere kazandırılması gerekir. Türkiye’de bu yıl pilot uygulaması yapılan ilköğretim programlarında benimsenen anlayışlar belli ölçüde bu sorunu çözmeye yardımcı olabilir ancak öğretmenlerin yaratıcılıkları ya da bilgileri yenilenmediği sürece yapılan çalışmalar yetersiz kalacaktır. Çünkü yeni programlarla öngörülen öğretim anlayışında çalışma ve etkinlik kartları ya da çalışma kitapları kuru kuruya kullanılacaktır. Yani ezberden kaçış mümkün olamayacaktır” (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi60/guven.htm>16.10.2006).

II.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YÖNTEM KULLANMANIN ÖNEMİ

Eğitimde önemli olan bilgidен çok onu elde etme yoludur; çünkü yöntem bilgiye göre daha yavaş değişebilir. Kişiyе bilgi aktarılacağına, bilgiyi elde etme yolu ve yöntemlerini öğreneceği zengin ortamlar sağlanmalıdır; çünkü kişi yaşamda sürekli problemlerle karşılaşacak ve onları çözmeye çalışacaktır (Sönmez,2005:125).

Eğitim etkinlikleri gelişigüzel değil, planlı, yöntemince yürütülür. Öğretmenin öğretmesi için ne öğreteceğini bilmesi gereklidir ama yeterli değildir.” İyi bilen iyi de öğretir” anlayışı geçersizdir. Öğretmenin ne öğreteceğini bilmesinin yanı sıra nasıl öğreteceğini de bilmesi yöntem bilgisini, yöntemleri uygulama becerisini kazanmış olması gerekir. Bilmeyen öğretmez ama yalnızca bilende öğretmez (Nas,2000:113-114).

“Akademik otorite bir kişinin başkalarının önünde ahkâm kesmesini sağlayacaktır ama bu öğrenme denen şeyin gerçekleşeceğinin garantisi değildir. Öğretmenin otoritesi sadece bir bilgi deposu olmaktan başka şeylere dayanır” (Billington,1997:18), (Aktaran, Nas,200:114).

Alkan ve Kurt’a (1998:118) göre öğrencinin kişisel yetenek ve deneyimleri: anlama yeteneği, dil öğrenme yeteneği, öğrenme yöntemi, öğretmene karşı tutumu, yaşı, kişiliği, kullandığı anadili edindiği eğitim ve kültür düzeyi gibi değişik öğeleri içermektedir. Her öğrencinin anlama, konuşma, okuma ve yazma yeteneği aynı düzeyde değildir. Uygulanan tek düzey bir yöntem her öğrenciye aynı öğrenme kolaylığı sağlamayabilir.

Öğrenciler arasında ilgi, güdülenmişlik, yetenek anlama ve kavrama gücü, öğrenme hızı, süresi, biçimi bakımından bireysel farklılıklar vardır. Bu her çocuğa farklı zaman ve yöntem yönünden farklı öğretme durumlarının düzenlenmesini gerektirir. Her çocuk öğrenir ama değişik sürelerde, değişik yöntem ve tekniklerle. Çağdaş öğretmen “Bu çocuk öğrenebilir mi?” sorusunu aklının ucuna bile getirmez. “Bu çocuk nasıl öğrenir?” diye sorar (Nas,2000:115).

Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri birbirinden farklı olduğuna göre kullanılan yöntem ve araç gereç çeşitli olmalıdır. Önemli olan öğrencinin nasıl öğrendiğini keşfedip yöntem çeşitliliğine gitmektir (Nas,2000:115).

Bazı insanlar deneyimler yoluyla, bazıları ise mantıksal düşünme yoluyla öğrenmeyi tercih eder. Bazıları yaparak Öğrenmeyi tercih eder; yeni bilgileri hemen denemek isterler. Bazıları izleyerek Tefekkür halinde yavaş bir süreç içerisinde, olup biteni belli bir perspektiften süzere, zihinlerinde bir anlam oluşturmak suretiyle öğrenirler (Özden,1999:154). Burada öğretmene düşen iş etkili öğrenmeyi sağlamak için farklı amaçlar için geliştirilmiş duruma uygun-etkili yöntemi bulmak olmalıdır.

İnsan tek bir etkinlikle öğrenememektedir. Pek çok etkinliği bir arada kullanınca davranışlar daha kalıcı olabilmektedir. Öğrenme –öğretme etkinlikleri okuma, dilmeme, görme, tartışma yapıp gösterme ve başkasına öğretme başlıkları altında toplanabilir. Yalnız okuduklarımızın %10'unu, dinleme etkinliği ile öğrendiklerimizin %20'sini, yalnız görme ile %30'unu, dinleme ve görme bir arada olunca %50'sini, tartışma ile %30unu yapıp gösterme etkinliği ile %70'ini başkasına öğretme ile ise, %90'ını hatırlayabiliyoruz.(Kinder,1973:39) (Aktaran, Sönmez,2005:125). Sosyal Bilgiler gibi soyut kavramların sıkça rastlandığı bir derste, etkili bir öğrenme gerçekleştirilmek için tüm bu etkinliklere yeri gelince yer vermeli ve onlar işe koşulmalıdır.

Böyle bir yaklaşım ve uygulama hem istendik davranışların kazanılmasına ve kalıcılığın sağlanmasına hem de öğrencinin derse karşı ilgisinin artmasına zevk almasına ve öğretmeni sevmesine eğitim ortamına etkin katılmasına neden olmaktadır. Ayrıca böyle bir etkinlik, eğitim ortamında disiplin sağlanmasını kolaylaştırır. Yapılan araştırmalar bu yargıyı desteklemektedir (Sönmez,2005:125). Öğretim ve öğrenmenin en iyi olduğu zaman öğretmen rehberliğinde öğrencinin araştırıp, inceleyip ve bir şeyler bulup keşfettiği zamandır. Öğretmenin görevi öğrencinin ilgisini çekmek ve onu araştırmaya, sorgulamaya ve yüksek düzeyde düşünmeye sevk etmektir (Barth ve Demirtaş, 1996:4.1).

Öğretim yöntemlerinin ilkelerine göre ders ortamı oluşturma'nın şüphesiz ki birçok yararı vardır:

- Yönteme dayalı bir öğrenme sonunda enerji, emek, araç-gereç açısından ekonomiklik sağlanır.
- Yönteme dayalı çalışmanın bir gereği olarak amaçlar önceden belirlendiği için, yeri geldikçe amaçlara uygun çalışma yapılıp yapılmadığı kontrol edilir.
- Yönteme uygun araç gereç seçiminde daha doğru karar verilebilir (Taşpınar,2005:15).

II.4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YÖNTEM SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Önceleri öğretmenler, kendilerine özgü öğretim yöntemlerine göre tasvir edilirdi. Öğretmenler, onların öğretim yöntemlerinin ne olabileceği konusu üzerine çok düşünürlendi. Bugünün eğitim temelleri öğretmenlerin bir öğretim yöntemi değil de birçok öğretim yönteminin (sergisel, tartışmalı, sorarak, keşifle, oyun taklidi) farkına varmasını sağlamıştır (Henson,1988:89).

Eğitim hedeflerinin gerçekleşmesi uygun bir yöntemin seçilmesiyle sağlanabilir. Bu nedenle her ders için tek bir yöntem değil, çok farklı yöntemlerin kullanılması söz-konusu olmaktadır. Sınıf içinde öğrenme-öğretme sürecinin etkili olabilmesi uygun yöntemlerin seçimiyle doğru orantılıdır. Öğretmenlerin yöntem konusunda seçici olabilmesi onların çok farklı yöntemleri tanımaları ve kullanabilmeleri ile olanaklıdır. Bu nedenle, yöntem zenginliğine sahip olmaları gerekmektedir (Demirel,1995:45).

Her bir yöntem, farklı ders amaçları için aynı ölçüde uygun değildir. Dersin amaçları belirlenmediği sürece hangi yöntemin en iyi yöntem olduğu

cevaplandırılmaz. Farklı amaçlar, farklı öğretim yöntemi gerektirmektedir (Hesapçioğlu, 1998:144).

Hedef davranışların ve bu davranışlara öğrencileri ulaştıracak öğrenim görevlerinin niteliğine, öğrencilerin gelişim düzeylerine ve içinde bulunulan eğitim ortamına uygun iletişim araçları ve yöntemleri seçilmelidir (Başaran, 2000:232).

Küçükahmet (1998:53), .(Hesapçioğlu, 1998:145), Erden'e (Tarihsiz:98-100) göre, öğretimde yöntem seçimini etkileyen bir çok faktör vardır. Bunların başlıcaları şunlardır.

- Kazandırılmak istenilen hedef davranışlar
- Öğretmenin yönetime yatkınlığı
- Zaman ve fiziksel imkânlar
- Maliyet
- Öğrenci grubunun büyüklüğü
- Konunun özelliği
- Dersin amacı

Eğitimciler öğretimi daha etkili ve verimli hale getirmek için birçok öğretim yöntem ve tekniği geliştirmişlerdir. Öğretim yöntem ve tekniklerinin etkililiği üzerinde yapılan araştırmalar bütün öğrenmeler için gerekli tek bir öğretim yönteminin olmadığını göstermektedir. Yöntem ve tekniklerin etkisi öğretmene, öğrenci özelliklerine, konu alanına, kazandırılmak istenilen hedeflere göre değişmektedir. Bu nedenle Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini çok iyi bilmesi ve kullanacağı duruma en uygun yöntemi seçmesi gerekir (Erden,Tarihsiz:98).

II.5. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

Öğrencilere bilgi sunmak bir sanattır. Bu sanatta başarı öğretmenin öğrenciyi iyi tanınmasına alanında yeterli ve öğretmenliğin gerektirdiği kişilik özelliklerini taşımasına bağlıdır (Başaran,2000:228).

Eğitimde yenilenme, her şeyden çok, birey davranışlarının yenilenmesidir. Bunun için de, eğitim amaçlarının saptanması ve bu amaçlar ile değerlendirme arasındaki boşluğun doldurulması gerekmektedir." demektedir. Burada ifade edilen boşluk, "neyin "nasıl" öğretileceği konusudur. İçeriğin öğrencilere en etkili biçimde "nasıl" kazandırılacağı sorusu bizi öğretme yollarıyla karşı karşıya getirir. Öğretme yolları; öğretme yaklaşımı, öğretme yöntemi ve öğretme tekniklerinden oluşur

Yöntem “Bir amaca varmak için takip edilen, doğruluğu ve başarısı denenmiş en kısa ve emin yol, hareket ve iş tutma tarzıdır.” (Büyükkaragöz ve Çivi,1999:41).

Öğretme yöntemi, öğrenciyi hedefe ulaştırmak için izlenen yoldur. Yöntemle belli öğretme teknikleri ve araçları kullanılarak öğretmen ve öğrenci faaliyetlerinin bir plana göre düzenlenmesi amaçlanır. Bir başka deyişle, öğretme yöntemi, öğrencilere bilgi, beceri ve tutum kazandırılması amacıyla yapılan gözlem, deney, planlama çalışmaları, uygulama ve çalışma tekniklerinin tümünü kapsar (Fidan, 1996:168).

Öğretmen öğretim etkinliklerini düzenlerken öğretim model, yöntem ve teknikleri ile öğretim araç ve materyallerinden yararlanır. Doğru ve yerinde seçilmiş öğretim yöntem ve teknikleri öğretimin amacına ulaşmasını kolaylaştırır (Erden, Tarihsiz:97).

Öğrencilere kazandırılmak istenen davranışları öğrencileri ulaştıracak öğrenim görevlerinin niteliğine, öğrencilerin gelişim düzeylerine ve içinde bulunan eğitim ortamına uygun iletişim araçları ve yöntemleri seçilmelidir (Başaran,2000:232)

Öğretimde, öğretmen merkezli ve öğrenci merkezli olmak üzere iki temel yaklaşım vardır. Öğretmen merkezli yaklaşımda öğretim faaliyeti öğretmen tarafından düzenlenir ve yürütülür. Öğrenciler çoğunlukla dinleyici konumdadırlar. İletişim öğretmenden öğrencilere doğrudur.

Öğrenci merkezli yaklaşımda ise, öğretmen öğretim faaliyetini organize eder, öğrenme öğretme sürecinde rehberlik görevini üstlenir. Öğrenciler aktiftir. Bilgiyi toplayan ve aktaran öğrencidir (Fidan ve Erden, 1994:183).

Her yöntemin başarısı öğretmenin özel bir sınıfta, özel bir öğrenci grubuyla bağlantılı olan kabiliyetine bağlıdır. Aslında yüzlerce çalışma gösterdi ki doğru kullanıldığında her bir tarz kesin özel sonuçlar üretme yeteneğinde üstündür (Henson,1988:89).

II.5. 1. Düz Anlatım Yöntemi

Klasik bir öğretim yöntemi olan anlatımda öğretmen çok miktarda bilgiyi pasif alıcı durumundaki öğrencilere aktarır. Bu yöntemde üç ana bölüm vardır: (1) Öğrencilerin konuya dikkatlerini çekecek bir giriş; (2) Bilgilerin belli bir düzen içerisinde organize bir şekilde sunulması; Konunun ana noktaları ve birbirleriyle bağlantılarını kuran özet kısmı (Alcorn ve ark.,1970), (Aktaran,Özden 1999:158)

Anlatma yöntemi, sözlü anlatıma ağırlık verdiği için anlatmayı gerektiren her türlü derste kullanılır, özellikle de Sosyal Bilgiler derslerinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Demirel,1995:46). Bu yöntemde öğretmen sahip olduğu bilgi ve becerileri öğrencilere tek yönlü sunar (Erden, Tarihsiz:102).

Modern öğretim anlatıma pek fazla yer vermemekle birlikte öğretmen hemen her konuda bu yöntemden belli ölçüde yararlanma gereğini duymaktadır. Önemli olan husus anlatımın yerinin ve süresinin iyi seçimidir. Öğretmenin konuşmasının, hareketlerinin, görünümünün, anlatımdaki açıklığın ve öğrencilerle göz göze ilişkinin bu yöntemde son derece önemlidir (Küçükahmet,1998:55).

Anlatım yönteminin başarısı aynı zamanda öğrencinin kendini motive edip etmediğine de bağlıdır; çünkü konferans kendi başına fakir bir motive edicidir. Bu yüzden anlatım kullanılırken öğrencilerin ilgi düzeyi göz önünde bulundurulmalıdır. Çoğu öğrenci anlatım yöntemini tercih eder çünkü o direkt paylaşımı ve ilgiyi talep eder. Öğretmenler, düşük performans gösteren gruplara sıklıkla konferans vermemelidir (Henson,1988:90).

Öğrenmeyi sağlamak için anlatımın kısa ve öz olması gerekir (Sözer,1998:79). Anlatım hiçbir zaman 45 dakikadan tercihen 30 dakikadan fazla sürdürülmemelidir. Öğretilmesi hedeflenen bilgileri ölçen sözlü veya yazılı bir testle sonuçlandırılmalıdır (Daunt, Çev: Kalkandelen1997:6).

İnsan bilgisi şimdiye kadar büyük ölçüde sözlü ve yazılı dil ile ifade edilip saklana gelmiştir. Eğitim vasıtasıyla kısa zamanda organize bilgi sunulmak isteniyorsa, kullanılacak en iyi yöntemdir (Ergün ve Özdaş, 1997:42).

Sosyal Bilgilerin öğretiminde, bu yöntem kullanılırken en çok dikkat edilecek nokta, kısa bir süre içinde öğrencilere çok fazla bilgi yükleyeceğinden, onları sıkılamaya özen göstermektir. Bunun için de, düz anlatım yöntemi diğer yöntemlerle desteklenmelidir (Sözer,1998:80).

Faydaları:

1. Öğrencilerin çalışma yapabilmeleri için gerekli temel materyallerin sunumu ya da yeni bir çalışmayı başlangıç için faydalı yoldur.
2. Bilgileri kalabalık gruplara iletmek için uygundur.
3. Her türlü bilgi, gözlem, araştırma ve inceleme yoluyla öğrencilere aktarılabilir. Burada öğrencinin konuyu iyi bilmesi, bilgi ve gözlemlerini akıcı bir dille anlatması, gerektiğinde bazı ders araç ve gereçlerinden yararlanması mümkündür.

4. Konu düzenli bir biçimde sunulacağı için zamanın iyi kullanımını sağlar.
5. Oturumda sürpriz bir bilgi ile karşılaşmayacağı için öğretmene “güven” duygusu verir.
6. Öğretmen etkili konuşmasıyla öğretmeni etkiler.
7. Uygulaması kolay ve ekonomiktir (Küçükahmet,1998:55). (Ergün ve Özdaş,1997:44), (Özden, 1999:158), (Nas,2000:117).

Sınırlılıkları:

1. Öğrencilerin hayal güçlerini geliştirmelerine engel olur.
2. Uzun ve sık tekrar edilen anlatım kolayca sıkıcı hale gelir.
3. Öğrenci etkinliğine dayanmadığı için kazanılan bilgiler tam olarak özümlemez.
4. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını belirlemek güçtür.
5. Öğrenci aktif olarak öğrenmeye katılmadığı için yüksek seviyeli bilişsel öğrenme sağlanamaz.
6. Bu yöntemle yapılan derslerde öğrencilerle sağlıklı iletişim kurulamıyorsa, dersin anlaşılıp anlaşilamadığını ortaya koyacak geri bildirimler alınamaz ve ders kontrolü zayıflar.
7. Duygusal tutumlar ve Psikomotor öğrenme ender oluşur.(Küçükahmet,1998:55). (Ergün ve Özdaş,1997:44), (Büyükkaragöz ve Çivi,1999:71), (Henson,1988:90).

II.5. 2. Soru-Cevap Yöntemi

İnsanların düşünmesi, daha çok daha çok kafalarında soru işareti oluşturarak mümkün olmaktadır. Bu yüzden insanların zihinlerini çalıştırmak için

sorulara ihtiyaç vardır. Öğrenme zihindeki sorulara cevap bulmaya yönelik olduğunda daha anlamlı olmaktadır (Köken, 2002:92).

Soru-cevap, eğitimde anlatma yöntemini etkili kılmak için ortaya atılmıştır (Nas,2000:122). Soru- cevap yöntemi öğretmenin bir konuyla ilgili, öğrencilere birtakım sorular sorması ve bu sorulara aldığı cevapları eleştirerek öğretim yapmasıdır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:73). Öğretmen sorduğu sorularla hatırlama ile cevap vermelerini değil, düşüncelerini sağlamalıdır. Sorular öğrencilerin kendi bilişsel yeteneklerini kullanmalarına imkân hazırlamalıdır (Küçükahmet,1998:57).

Öğretmenlere genellikle soru sormak çok kolay bir iş gibi gelir ve sınıfta öğrencilere ilk akıllarına gelen soruları yöneltilir. Oysa soru sormak beceri ister. Öğretmenin önceden öğrencilere yönelteceği soruları belirlemesi ve yeri geldikçe kullanması gerekir. Sorular değişik biçimlerde sınıflanmıştır. Örneğin Bloom'un taksonomisine göre sorular bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyi olmak üzere altı aşamada ele alınmıştır. Gallagher ve Aschner ise soru tiplerini bir anlamda yukarıdaki sınıflamaları içine alacak biçimde, Hatırlama (Cognitive memory), Bütünleştirici (Convergent), Ayırıştırıcı (Divergent) ve Değerlendirme olmak üzere 4 grupta toplamıştır (Erden, Tarihsiz:105-106, Gardner, Demirtaş, ve Doğanay, 1997:4.5). Bunları kısaca özetlersek:

1. Hatırlama Gerektiren Sorular: Bu tür sorular öğrencinin sahip olduğu bilgileri olduğu gibi, hiçbir değişikliğe uğratmadan hatırlamasını gerektirir. Bu düzeydeki soruları yanıtlayan öğrenci bilişsel alanın bilgi ve kavrama düzeyinde davranışlar sergiler (Erden, Tarihsiz:105-106, Gözütok,2000:62).

2. Bütünleştirici Sorular: Bütünleştirici sorular verilen ya da hatırlanan bilgilerin analizini ve bütünleştirilmesini gerektirir. Öğrencilerin bu tip sorulara yanıt verebilmesi için, sahip olduğu bilgileri yeni, gelen bilgilerle karşılaştırması iki ya da daha fazla olgu, olay, kavram arasındaki benzerlik ve farklılıkları görmesi, neden sonuç ilişkilerinin farkına varması beklenir (Erden, Tarihsiz:106).

3. Ayırıştırıcı Sorular: Bir düşüncenin parçalarının birbiriyle ilişkilerini öğrencilerin görmeleri için sorulur. Açık uçlu sorulardır, yanıtları yaratıcılık ve hayal gücü gerektirir (Erden, Tarihsiz:107, Sözer, 1998:86).

4. Değerlendirme Soruları: Değerlendirme, belirli bir iş metot, çözüm ya da ürünün hakkında belirli ölçütler kullanarak yargıda bulunmak, belirli bir görüş ya da öneriyi eleştirmek veya savunmak gibi davranışları ihtiva eder Değerlendirme sorularında öğretmen öğrencilerden kendi ölçütlerini ya da daha önce öğrendikleri ölçütleri kullanmalarını isteyebilir (Köken, 2002:99, Erden, Tarihsiz:107).

Ders esnasında çeşitli amaçlarla sorular sorulabilir. Öğrencinin dersi anlama becerisini yoklama ve değerlendirme, dersi tekrar etme ve güdüleme, yapıcı düşünmeye özendirme, düşünceleri bir düzen içinde anlatabilme olanağı verme, dikkati önemli bir noktaya çekme, yaratıcı ve yapıcı düşündürmeye özendirme amacıyla sorular sorulabilir. (Paykoç, 1991:86; Sözer, 1998:82-83) (Aktaran; Öztaş,2000:16).

Gerekli hazırlıkları önceden yapan öğretmenler bu yöntemi daha başarılı bir biçimde kullanmaktadırlar. Bunun için öğretmenin konuyu ayrıntılı ve planlı bir biçimde taramalı sorular hazırlamalıdır Bu işlem öğrenciler tarafından da yapılmalı ve konu ile ilgili sorular dersten önce hazırlanmış olmalıdır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:73).

Faydaları:

1. İyi hazırlanmış sorular öğrencileri öğretim konusunda güdüleyerek, öğretim konusuyla öğrenci arasında güçlü bir bağ kurar. Yani öğrencilerin derse ve konuya karşı dikkat ve ilgilerini artırır, onların derse istekle katılmalarını sağlar.

2. Öğrencinin başkalarını dinlemesini; Bunlara karşı kendi fikirlerini üretme ve bunu nazik, mantıklı, etkili bir tarzda söylemesini sağlar. Kişinin ifade etme gücünü geliştirir; öğrenci düşüncelerini belli bir tertip ve düzene göre hür olarak ifade etmeyi öğrenir.

3. Öğretmen soru-cevap yöntemini bir anlamda kontrol aracı olarak kullanabilir. Öğrenci her an kendisine soru sorulacağını bildiği için sürekli dersle ilgilenir.

4. Öğrencilerin sordukları sorular, öğretmenin öğrencilerinin seviyesini anlamasını ve öğretimi bu seviyeye göre ayarlamasını sağlar.

5. Sınıf içinde hem öğretmenle hem tartışma arkadaşlarıyla sağlıklı iletişim kurmayı sağlar. Soru herkesin zihnindeki değişik cevapların, fikir ve görüşlerin ortaya çıkmasını, bunların demokratik bir biçimde ifade edilmesini; buradan da kişilerin tahammül, hoşgörü ve çoksesliliğe alışmalarını sağlar. Öğrenci, “başkalarının mantığı” ile de düşünmeye alışır (Ergün ve Özdaş,1997:54, Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:73, Küçükahmet,1998:57, Nas,2000:122).

Sınırlılıkları:

1. Öğretmen, sorularıyla öğrencileri belli bir yöne sürükleyebilir, dolayısıyla öğrencilerin duygularını, düşüncelerini bağımsız olarak ortaya koymasını engelleyebilir.

2. Soru Bilgi vermek için anlatım yöntemine göre daha yavaş bir yöntemdir.

3. Sorulara sürekli tam ve doğru cevap verememe öğrencinin kendine güvenini azaltır.

4. Sorular iyi ifade edilmez ise anlaşılmaz, kasıtlı ve yönlendirici olursa öğrencinin serbest düşünmesini önlemiş olur.

5. Öğrencilerden sık sık yanlış cevaplar alması, hem öğretmenin öğretimin yetersiz olduğu düşüncesine kapılmasına, hem de zaman kaybına neden olur. (Ergün ve Özdaş,1997:55-56, Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:73, Küçükahmet,1998:57, Nas,2000:122).

II.5. 3. Problem Çözme Yöntemi

Problem çözme, bir amaca erişmekte karşılaşılan güçlükleri yenme sürecidir (Bingham,Çev:Oğuzkan,1983:11).

Problem çözme, öğrencilerin karar verme ve çözüm üretme yeteneklerini geliştirmek için kullanılan bir öğretim yöntemidir. Problem çözme, istenilen hedefe varabilmek için etkili ve yararlı olan araç ve davranışları türlü olanaklar arasından seçme ve kullanmadır (Özden, 1999:161, Demirel, 1995:51).

Problem çözme, akla yaratıcılığa dayanan bir işlemdir. Bu yolla ilişkiler belirlenir, yeni ilişkiler kurulur, sonuç çıkarılır, genelleme yapılır. Eğitilmiş birey karar verebilmeli, bilgi üretmeli, sorun çözmelidir. Bu yeterlilikler demokratik yaşamın bir gereğidir (Nas,2000:127).

Öğretim yöntemi olarak problem çözme sürecinde; problemlili bir durumla başa çıkma yolları, derslerdeki konular aracılığıyla öğrenciye uygulamalı etkinlikler adım adım verilerek, problem çözme öğretilir (Kalaycı, 2001:17).

Problem çözmeye imkân verici fırsatlar sayesinde çocuk yeteneklerini keşfeder. Karşılaştığı güçlükler üzerinde çözüm yolları üretir, kendine saygı ve güven duygularının gelişimini hızlandırır (Bingham,Çev:Oğuzkan,1983:3).

Problem çözmenin insanların hayatındaki önemini göz önünde bulunduran birçok eğitimci, okulda öğrencilerin problem çözme yeteneklerinin artmasını sağlayacak bir öğretim metoduna yer verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Yani okulun görevlerinden biri de öğrencileri hayata başarıyla uyum yapacak şekilde yetiştirmelerini sağlamaktır. Problem çözme metoduna yer verilmesi, okulun bu görevinin gerçekleştirilmesi için önemlidir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:75).

Tüm eğitim kurumlarının en önemli amaçlarından biri öğrencilerde problem çözme becerisinin geliştirilmesidir. Özellikle ilerlemecilik ve yeniden kuramcılık felsefi akımına dayalı programlarda problem çözme becerisinin geliştirilmesi eğitimin temel amacıdır. İnsanların toplumsal hayata değişime uyum sağlaması, başarılı ve bağımsız olması için bu beceriye sahip olması gerekir (Erden,Tarihsiz:111).

Büyükkaragöz ve Çivi (1997:84-85) , ve Özden'e (1999:161) , (Gardner, Demirtaş, ve Doğanay'a (1997:4.6) göre problem çözmede bilimsel yöntemde

kullanılan basamakların problem çözmenin bir öğretim metodu olarak kullanılırken de aşağıdaki basamakların izlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

- Öğrencilerin problemi hissetme ve problemin ortaya çıkması
- Problemin tanımlanması ve sınırlandırılması
- Problemle ilgili olan bilgilerin toplanması
- Problemin çözümüyle ilgili hipotezler ileri sürme
- En uygun hipotezlerin uygulanması
- Problemin çözülmesi ve sonuca varılması

Problem çözme, teorileri test etmeyi seven, eşyanın nasıl çalıştığını merak eden öğrenciler için etkili bir öğretim yöntemidir (Özden, 1999:162).

Problem çözme yönteminin kullanılmasında asıl amaç, öğrencilerin okul yaşamı dışında başka problemlerle yüz yüze geldiklerinde bunlarla baş edebilme becerisi kazandırmaktır (Kalaycı, 2001:41).

Faydaları:

Problem çözme yönteminin kullanılmasının faydalarını şu şekilde belirtmişlerdir:

1. Öğrencilerin öğrenme-öğretme etkinliklerine aktif olarak katılmalarını sağlar ve öğrenmeye karşı istek oluşturur.
2. Öğrenciler ilerde karşılaşacakları problemleri, bilimsel yöntemle nasıl çözümleyebileceklerini öğrenirler. Problemleri nasıl algılayıp, onlar üzerinde nasıl düşüneceklerini (akıl yürütmeyi, en isabetli kararı seçmeyi, sebep- sonuç ilişkilerini düşünmeyi) bir alışkanlık olarak kazandırır. Öğrencilere “zan”larıyla değil bilgileriyle hareket etmeyi alıştıırır.
3. Hem bilişsel hem duyuşsal alanda öğrenmeyi kapsar.
4. Öğrencilerin sorumluluk duygularını geliştirir.
5. Öğrencilere başkalarıyla yardımlaşmanın ve başkalarının fikirlerinden yararlanılmasının gerektiği görüşünü benimsetir.

6. Yaratıcı ve eleştirel düşünceyi geliştirir.
7. Öğrencilerde problemi cesaretle karşılamaları ve bilimsel bir yaklaşımla, önerilerde bulunma veya hipotezler ileri sürme yeteneğini geliştirir.
8. Öğrencileri planlı ve düzenli çalışmaya alıştıırır.
9. Topluluk önünde sunu yapabilme becerisi kazandırır.
10. Öğrencilerin kendine saygı ve güven duygularının gelişimini hızlandırır (Kalaycı, 2001:41, Tan ve Erdoğan, 2004:71, Ergün ve Özdaş,1997:68, ,Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:77, Küçükahmet,1998:61, Özden, 1999:162).

Sınırlılıkları:

1. Çok fazla zaman gerektiren bir yöntemdir.
2. Problemin çözümü için gerekli kaynaklar ve araç-gereç bulunmayabilir. Öğrencilere maddi birtakım külfetler yüklenebilir.
3. Öğrenmenin değerlendirilmesi güçtür (Ergün ve Özdaş,1997:68, ,Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:77, Küçükahmet,1998:61, Özden, 1999:162).

II.5. 4. Gezi-Gözlem Yöntemi

Gözlem yöntemi her çocukta var olan araştırmaya eğiliminin değerlendirilmesi olarak ortaya çıkmaktır. Eğitim- öğretimde gözlem, varlık veya olayların kendi tabi ortamlarında planlı ve amaçlı olarak incelenmesidir (Ergün ve Özdaş,1997:71).

Eğitsel amaçları gerçekleştirmek için okul tarafından organize edilen geziye ilişkin faaliyetlerin tümü gözlem gezisi yönteminin kapsamına girmektedir. Eğitime yapılan en eski eleştirilerden biri, kapalı kapılar ardında ve gerçek öğrenmeye yer vermemesidir. Gözlem gezisi yöntemi bu eleştirileri bir ölçüde karşılamaktadır. Çünkü bu yöntemde öğrencilere “ gerçek dünyayı görme” imkanı sağlanmaktadır (Küçükahmet, 1997:76).

Hesapçıoğlu'na (1998) göre gözlem, çocukta var olan incele ve araştırma yönsemesinin, öğretimde bilimsel bir biçim almasıdır. Gözlemin öğretimdeki rolü şu şekilde belirtilebilir: Öğrenciler doğrudan doğruya bilgi edinirler, bilimsel inceleme ve araştırmayla ilgili birtakım temel beceriler kazanırlar, soyut olarak öğrendikleriyle somut durumlar arasında ilişkiler kurarlar.

Eğitime anlam kazandırmak, canlılığı artırmak ve ilgi uyandırmak için okul tarafından okul dışına düzenlenen etkinlikler gözlem gezisi kapsamına girer. Gözlem gezisinin üç önemli kısmı vardır: (a) gözlem gezisini planlama, (b) geziyi gerçekleştirme, (c) geziyi değerlendirme.

Gözlem gezisi basit bir ziyaret değil, bir öğretim yöntemi olarak uygulanmalıdır. Gözlem gezisinde edinilecek deneyimlerin değeri gezinin iyi planlanmış olmasına bağlı olacaktır. Ön hazırlığın yetersizliği nedeniyle birçok gezinin boşa gittiği ve öğrencilerin hiçbir tecrübe edinemediği olmaktadır (Özden, 1999:168).

Bu tür aksaklıkları önlemek için gezi öncesi öğrencilere, gezinin amacı, gezi yerine nasıl gidileceği, gezinin planı, nelerin gözleneceği gibi hususlar ayrıntılı olarak anlatılmalıdır. Yine gezi sonrası tartışmalar, geziye ilişkin bir kompozisyon yazma, resmini yapma, modelini çizme gibi etkinlikler yöntemin bir gereği olarak yerine getirilmelidir. Ancak bu yolla gerçekleşmiş amaçların sürekliliği sağlanacaktır (Küçükahmet, 1998:64).

Masraflı ve birazda zaman alıcı bir etkinlik olmakla birlikte kalıcı bilgi sağlar. Sosyal Bilgilerin kapsamında yer alan derslerle başka derslerdeki kimi sosyal konuların öğretiminde kullanılması gerekli bir öğretim etkinliğidir (Sözer, 1998:105).

Faydaları:

1. Öğrencilerin, kapalı kapılar ardından, sınıfın sıkıcı havasından kurtuldukları için, sevinerek katıldıkları ve doğrudan bilgi ve tecrübe edindikleri
2. Öğrenciler çevrelerini daha iyi tanımlarına yardımcı olur.
3. Daha çok duyu organının öğrenmeye katılmasını sağlar.

4.Sınıf öğretiminden gerçek öğretime doğru bir aşamadır.

5.Öğrencilerin iyi bir gözlemci olmalarını sağlar (Ergün ve Özdaş,1997:73-74, Tan ve Erdoğan, 2004:88, Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:91-92, Küçükahmet,1998:65, Özden, 1999:169).

Sınırlılıkları:

1. Çok vakit almakta ve pahalıya mal olmaktadır, Bu yöntemi kullanacak öğretmenin çok ince bir planlama yapması, zamanı çok dikkatli kullanması gerekir. Bunun için, gezi yapılacak yer ve konu hakkında önceden ayrıntılı bilgi sahibi olunmalı, hatta önceden bir kez görülmeli, gözlem sırasında gerekli ses ve fotoğraf kayıtları alınmalı, mümkünse numuneler toplanmalı ve bunlar daha sonra sınıfta yeniden değerlendirilmeli.

2. Gözlem gezisi uzun zaman alacağına diğer derslerle çakışabilir.

3. Yolculuk esnasında ve gözlem boyunca disiplin problemi çıkabilir.

4. Okul dışında yapılan gözlemler öğretmene yasal sorumluluklar yüklemektedir.

5. Gözlem yeteneği, öğrencinin yaşı arttıkça gelişir. Gözlemde algı ve dikkatin gelişmesi çok önemlidir. Öğrenciler gözleme kişisel olarak hazırlanmalıdır (Ergün ve Özdaş,1997:73-74, Tan ve Erdoğan, 2004:88 ,Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:91-92, Küçükahmet,1998:65, Özden, 1999:169).

II.5. 5. Tartışma

Tartışma, bir konu üzerinde öğrencileri düşünmeye yöneltmek, iyi anlaşılmayan noktaları açıklamak ve verilen bilgileri pekiştirmek amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Demirel, 1995:47).

Fidan ve Erden'e (1994:185) göre tartışma; iki ya da daha fazla kişinin belli bir konuda kendi düşüncelerini sergileme yoluyla fikir alışverişinde

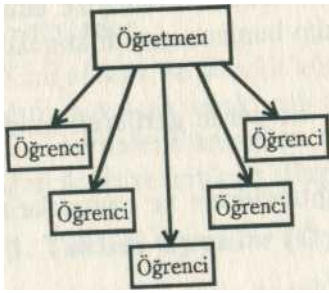
bulunmalarıdır. Bu yöntemde öğrencilerin derse aktif katılımları söz konusudur (Fidan ve Erden, 1994:185).

Tartışma, öğrencilerin birbirleriyle, öğretmenle daha yoğun etkileşim, daha etkili iletişim kurmasını sağlar (Nas, 2000:150).

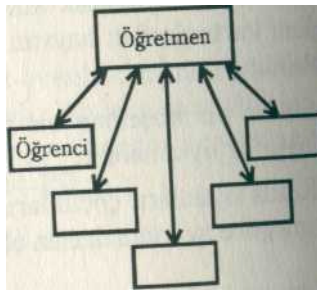
Anlatma yönteminin uygulanışında soru-yanıt, tartışma kullanılmazsa iletişim bile yoktur; tek yanlılık, iletim vardır. Tartışmaysa çok yönlü iletişimi olanaklı kılar (Nas, 2000:150).

Şekil (Nas, 2000:150).

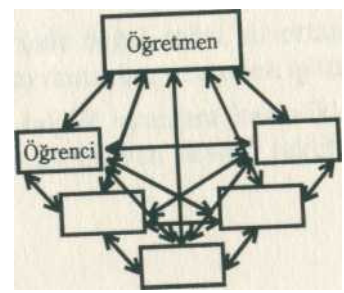
Şekil 2.Düz anlatım

Şekil 3. Soru - Yanıt

Şekil 4. Tartışma

Tartışmanın soru-cevaptan farkı, soru- cevap yönteminde öğretmen ile öğrenci arasında sınırlı konularda ve kısa süreli bir bilgi aktarımı olurken, tartışmada çok geniş katılımlı eşit düzeydeki kişilerin belli konuları geniş olarak konuşması söz konusudur (Ergün ve Özdaş,1997:73-74).

Bu yöntem, öğrencilerin problem çözme, yeni kavramları kullanma, eski bilgileri yeni durumlara uygulama, eleştirci dönüştürüm becerilerinin geliştirilmesinde kullanılabilir (Erden, 1998:115).

Grup tartışması yöntemi, duruma göre ya bütün sınıf öğrencilerinin ya da öğrencilerin bir kısmının katılmasını sağlayan bir öğretim yöntemidir. Bu öğretim yönteminde, bir yandan grup üyelerinin tartışma konusu olan sorunu birçok ve çeşitli görüş noktalarına göre işlemeleri mümkün olurken, diğer yandan da problemi çözerken etkili düşünceleri sağlayacak yolları araştırmakta mümkündür. Tartışma, ne

bir inandırma ve ne de kandırmadır. Esas olan, grubun birlikte düşünme ve düşüncesini ifade etme çabasıdır (Hesapçıoğlu, 1998:210).

Özden' (1999:156) göre; tartışma yöntemi dinleyerek ve fikir alış verişinde bulunarak öğrenmeyi tercih edenler için etkilidir. Derse katılmak ve anlatılan konuları hissetmek isteyen öğrenciler tartışma yöntemini tercih ederler. İnsanlarla değerlerle, olayların gerçekleştiği ortamın özgün koşulları ile ilgilenen öğrenciler bu yöntemin uygulandığı derslerde daha başarılı olurlar. Tartışma “Niçin”ini ortaya koymaya yarayan bir yöntemdir. Geleneksel müfredat programlarını çok parçalanmış bulan öğrencilere konunun bütününe kavramada yardımcı olur.

Tartışma yöntemi problem çözme, yeni kavramları kullanma, eski bilgileri yeni durumlara uygulama, eleştirici düşünme yeteneklerinin geliştirilmesinde kullanılabilir. Özellikle Sosyal Bilgilerdeki problemlerin çözümünde, edebiyat derslerinde bir yapıttaki karakter, olay ve olguların analizinde, laboratuvar çalışmalarının sonunda, somut olguların soyut olarak ifade edilmesinde oldukça etkin bir tekniktir. Tartışma tekniğinin en önemli özelliklerinden biri, konu alanı ile ilgili davranışlar kazandırılırken yan ürün olarak toplumsal yaşantı için gerekli birçok becerinin geliştirilmesine yardımcı olmalıdır. Tartışma yoluyla öğrenciler güzel konuşma, düşündüklerini sözel olarak ifade edebilme, fikirlerini belli ölçütlere dayanarak savunma, başkalarının düşüncelerine saygılı olma gibi özelliklerini geliştirebilirler (Fidan ve Erden,1994:186).

Tartışma yönteminin birçok değişik biçimleri vardır. Bunlardan en yaygın olarak kullanılanları, Büyük grup tartışması, münazara, panel, forum, seminer açık oturum, beyin fırtınası, sempozyumdur.

Büyük Grup Tartışması: Öğretmen konuyu tüm sınıfın katıldığı bir tartışma ortamında işler. Tartışmayı öğretmen idare eder.

Münazara: iki grubun bir konuyu ele alarak, dinleyiciler ve jüri önünde, iki karşı tezi savunmasıdır.

Panel: Önceden belirlenmiş bir konunun 3-5 kişilik bir grup tarafından dinleyicilerin önünde samimi bir havada açıklanması ve tartışılmasıdır.

Sempozyum: Bir konunun çeşitli yönleriyle küçük bir grup tarafından sunulması için yapılan seri halde konuşmadır. Sempozyumda üyeler arasında tartışma yoktur.

Seminer: Öğrenciler tek başlarına veya küçük gruplar halinde araştırma yaparlar ve bulgular sınıfça tartışılır.

Açık Oturum: Değişik görüşlere sahip küçük bir öğrenci ya da konuşmacı grubun, bir başkan yönetiminde sanatsal düşünsel, siyasal, toplumsal vb. içerikli bir konuyu diğer bir öğrenci, seyirci kitlesinde tartışması için düzenlenen sözel bir iletişim türüdür.

Forum: Özel bir tartışma tekniği olan forum da, önceden bir konuda araştırma ve inceleme yapan küçük bir grup, sınıfa bilgi verir. Tartışmaya dinleyicilerinde katılmasına imkân veren bir tartışma türüdür. Bir başkanın yönetiminde yapılan forum, tartışma konusunun daha geniş bir şekilde ele alınmasını ve yanlış anlamaların düzeltilmesini sağlar.

Beyin fırtınası: Birden fazla kişinin bir araya gelerek bir konu ya da problemle ilgili yaratıcı fikirlerini eleştirilmeksizin açıklayarak, birbirleriyle fikir alışverişinde bulundukları, öğrencilerin yaratıcı düşünme gücünü geliştiren bir öğretim tekniğidir.

Faydaları:

Küçükahmet (1998:75-76), Demircioğlu (2005:180)Özden (1999:157-158), Ergün ve Özdaş,(1997:60-) tartışma yönteminin kullanılmasının faydalarını şu şekilde belirtmişlerdir:

1. Çocukları daha sonra yetişkin birer üye olarak katılacakları demokratik toplumun tartışmalarına hazırlar. Katılanlara, tartışma sanatını öğretir.

2.Öğrencilerde konuşma, soru sorma, sorulan soruları hemen cevaplama gibi yetenekler geliştirilir.

3.Grup içinde aidiyet duygusu geliştirilir. Öğrenciler daha iyi ilişkiler kurar, birbirlerine daha yakın hissederler.

4.Öğrencilere kendilerini ifade etme şansı tanıdığı için öğrenilenlerin daha kalıcı olmasını sağlar.

5. Araştırma ve planlı çalışma alışkanlığı kazandırır.

6. Öğrenci bilişsel öğrenmenin bütün basamaklarındaki işlemleri yapacağı için sağlıklı bir bilişsel öğrenme meydana gelir.

7. Öğrencilere farklı düşüncelerin olabileceğini ve bu farklı görüşlere hoşgörüyle bakılmasının gerekliliği kavratılır.

8. Yeni bilgi ve fikirler öğrenilebilir.

Sınırlılıkları:

Küçükahmet (1998:76), Özden (1999:158)) ve Demircioğlu (2005:180) Tartışma yöntemin uygulanmasını sınırlayan etmenleri şu şekilde sıralamışlardır:

1. Diğer öğretim yöntemlerine göre daha fazla hazırlık gerektirir.
2. Tartışmaya uygun sınıf ortamı hazırlanmadığı takdirde istenilen sonuç elde edilmeyebilir.
3. Tartışma iyi yönlendirilmezse, tartışma amacından sapabilir.
4. Tartışmada fikir ve görüşlerden ziyade şahıslar hedef alındığı zaman öğrencilerin ilişkileri bozulabilir.
5. Konu öğrencilerin araştıramayacağı kadar zor ve öğrencilerin ilgi alanına girmiyorsa istenilen başarı elde edilmeyebilir.
6. Çok kalabalık sınıflarda uygulaması zordur.
7. Diğer sınıfları rahatsız edecek kadar gürültüye yol açabilir.
8. Grup liderliği oldukça zordur.

II.5. 6. Gösteri (Demonstrasyon) Yöntemi

Gösteri, öğretmenin ya da öğrenci gruplarının herhangi bir konuyu laboratuvarda ya da sınıfta diğer öğrencilerin önünde sunmalarıdır şeklinde tanımlanmıştır (Hesapçıoğlu,1998:222).

Büyükkaragöz ve Çivi 'ye (1999:99) göre gösteri, öğretmenin sınıfta, atölyede ya da laboratuvarda herhangi bir konuyu öğrencilerin önünde birtakım araç ve gereçleri kullanarak açıklaması demektir. Bir başka deyişle, öğretmenin bir konuyu öğrencilere birtakım araçları göstererek ya da kullanarak anlatmaya çalışması gösteri metodunu uygulaması demektir.

Küçükahmet (1998:62) ise gösteriyi öğretmenin öğrencilerin gözü önünde bir şeyin nasıl yapılacağını göstermek ya da bir prensibi açıklamak için yaptığı işlemlerdir. Gösteride hem görsel hem de işitsel iletişim kullanılır.

Öğretmen öğrencilere bir şeyin nasıl yapılacağını gösterir. Ancak gösteri yöntemi bir yeteneği ortaya koymaktan veya bir şeyin nasıl yapılacağının prosedürünü göstermekten öte, onun prensiplerinin de ortaya konduğu bir öğretim yöntemidir. Öğretmen bir üniteye girişte veya konuları işlerken gösteri yöntemini kullanabilir (Zenger ve Zenger,1997, Aktaran Özden,1999:170).

Gösteri gerçek araçlar kullanarak yapılabildiği gibi modeller kullanarak da yapılabilir. Bunlardan başka resim, dia, film şeridi, hareketli filmler, basit çizimler ya da semboller kullanarak da yapılabilir (Demirel,1995:57).

Gösteri büyük ölçüde gözlem yoluyla öğrenmeyi sağlar. Ancak gösteriden sonra, öğrencilerden gözledikleri beceriyi kendilerinin göstermesi istenmelidir. Böylece öğrenciler öğrendikleri beceriyi uygulama olanağı bulurlar ve öğrenme daha etkili ve verimli olur (Fidan ve Erden,1994:186).

Gösteri yönteminde aktif olan öğretmendir. Öğrenciler dinleyici seyirci ve bilgileri hazır alıcı durumdadır. Bununla birlikte gösteri yöntemi daha çok duyu

organını uyardığı için öğrenmeyi kolaylaştıran bir öğretim yöntemi olarak kabul edilmektedir (Büyükkaragöz ve Çivi,1999:96).

Gösterinin en önemli faydası herhangi bir şeyin en uygun biçimde ya da ustaca nasıl başarılabileceğini göstermedir. Bu nedenle gösteri en uygun bir biçimde hazırlanmalı ve uygulanmalıdır (Küçükahmet, 1998:62).

Sosyal Bilgiler dersinde gösterim öğrencilere sosyal davranışların, görgü kurallarının, insanlar arası ilişkilerin öğretiminde kullanılabilir. Bu tür davranışların öğretiminde doğru davranışı gösteren öğrenciler de model olarak gösterilebilir (Erden, Tarihsiz:111).

Görsel-işitsel özelliği olması nedeniyle, Sosyal Bilimlerdeki kural, ilke ve yasaların anlatılmasında, birtakım beceri ve özelliklerin gösterilmesinde yazılı ve sözel öğretime göre daha fazla etkilidir (Sözer,1998:106).

Faydaları:

Küçükahmet (1998:62), Özden (1999:171), Büyükkaragöz ve Çivi (1999:96), Nas (2000:145) Gösteri yönteminin faydalarını şu şekilde sıralamışlardır.

1. Gösteri öğrencilere olayın gerçek oluşumunu hem görerek hem de işiterek öğrenme imkanı sağlar.
2. Gösteri kelimelerin yetersiz olduğu fikirler, prensipler, hareketler ve kavramların açıklanması için kullanılır.
3. Becerilerin kazanılmasında etkilidir.
4. Başarılı olduğunda öğretmenin kendine güvenini sağlar.
5. Öğrencileri motive etmek için etkili bir yöntemdir.
6. Öğretmene, yanlış düşünceleri anında düzeltme imkanı verir.
7. Öğrencilerin ilgisini diri tutar.

Sınırlılıkları:

Küçükahmet (1998:62), Özden (1999:171), Büyükkaragöz ve Çivi,(1999:96). Gösteri yöntemin uygulanmasını sınırlayan etmenleri şu şekilde sıralamışlardır

1. Kalabalık sınıflarda uygulamak zordur.
2. Göstericinin çok fazla planlama ve hazırlık yapmasını gerektirir.
3. Bilişsel ve yüksek seviyeli duygusal öğrenmede kullanımı güçtür.
4. Gösteriye hazırlanma ve gösteri sırasında fazla zaman harcanır.
5. Karmaşık bir gösteride öğrenciler başarısızlık ya da eksiklik duygusuna kapılabilir.

II.5. 7.Örnek Olay İncelemesi Yöntemi

Örnek olay yöntemi, gerçek hayatta karşılaşılan problemlerin sınıf ortamında çözülmesi yoluyla öğrenmenin sağlanmasıdır. Bu yöntem öğrencilere bir konu ya da beceriyi kazandırmak ve o konuda uygulama yaptırmak amacıyla kullanılır (Demirel, 1995:48).

Hesapçıoğlu'na (1998:224) göre “Örnek olay incelemesi öğrencilerin sorunlu bir olay hakkında gerçek ve geçerli bilgileri, bizzat kendilerinin bu olayı anlatmaları, olay hakkında gerekli verileri toplamaları, bunları öğrenip analiz etmeleri ve değerlendirmeleri yoluyla elde etmelerini sağlayan bir yöntemdir.”

Örnek olaylar görsel ve yazılı birçok kaynaktan derlenebilir. Öğrenciler veya öğretmen, bir trafik kazasını, bir çevre sorununu, bir spor kavgasını veya dostluğunu, tıbbi veya hukuksal bir olayı sözel olarak veya resim, film gibi tekniklerle sınıfa getirirler. Kısa bir sunumdan sonra öğrenciler bu konu hakkındaki fikirlerini, yani olayın nedenlerini, gelişimini ve mümkün sonuçlarını ortaya koyup tartışır. Seçilen olay iyi bir olay ise bunun geliştirilip yaygınlaştırılması yolları,

kötü bir olay ise bunun engellenmesi ve düzeltilmesi yolları hep beraber ortaya konmaya çalışılır (Ergun ve Özdaş, 1997:82).

Bu yöntem öğrenci merkezlidir. Bu yöntemle öğrenciler; bildiklerini ve kavradıklarını gerçek bir duruma uygulama şansına sahip olurlar. Bir problemi çözmeyi ve analiz edip sonuca ulaşmayı öğrenirler (Büyükkaragöz ve Çivi,1999:98).

Öğrenciler tartışarak öğrenme imkanına kavuştukları için bu yöntemden oldukça hoşlanmaktadırlar (Küçükahmet, 1998:70).

Faydaları:

Ergun ve Özdaş,(1997:82), Küçükahmet, (1998:70), Hesapçıoğlu (1998:224), Demirel (2002:63) Örnek olay incelemesi yönteminin faydalarını şu şekilde sıralamışlardır.

1. Hayata en yakın öğretim yöntemlerinden biridir. Günlük hayattaki birçok olay etrafındaki sosyal, kültürel ve bilimsel eğitim öğretim bu yöntem yardımıyla kolaylıkla yapılabilir.
2. Öğrenciler belli bir sorunla ilgilendikleri, için ilgi ve güdülerі oldukça yüksektir.
3. Öğrenciler merkezlidir
4. Öğrenciler ders kitabı dışındaki materyallerden de yararlanma imkanına kavuşurlar.
5. Bağımsız düşünme, orijinal fikirler üretme ve bunu ortaya koyma ve tartışma özellikleri gelişir.
6. Bilişsel ve duyuşsal öğrenim alanlarındaki düşünce ve eylem türlerinin eğitiminde etkilidir

Sınırlılıkları:

Ergun ve Özdaş, (1997:82), Küçükahmet (1998:70), Hesapçıoğlu (1998:224) Örnek olay incelemesi yönteminin sınırlılıklarını şu şekilde sıralamışlardır.

1. Öğrenciler yeterli düzeyde bilgi, beceri ve ön bilgilere sahip değilse yöntemin öğrenme-öğretme hedeflerini gerçekleştirmesi mümkün değildir.
2. İncelenmesi düşünülen olaya tam olarak uyan bir örnek olay yazmak bazen güç olabilir.
3. Olaylar öğrenci seviyesine uygun seçilmez ise, öğrenciler sağlıklı fikirler üretemezler ve tartışamazlar.
4. Uzun zaman alır.
5. Kalabalık sınıflarda uygulaması zordur.
6. Öğrenciler yeterli bilgi ve tecrübelerle sahip değilse katılım az olabilir ve değişik fikirler ortaya konamaz. (Ergun ve Özdaş, 1997:82, Küçükahmet, 1998:70, Hesapçıoğlu,1998:224, Yılmaz ve Sünbül,200:166).

II.5. 8. Rol Oynama Yöntemi

Rol oynama, öğrencinin başka bir kişilik içinde, kendi duygu ve düşüncelerini de kullanarak rol yapmasıdır. Bir başka deyişle gerçek yaşamdaki bir durumun, gruplar halinde ya da bireysel roller alarak canlandırıldığı, daha esnek bir benzetişim uygulamasıdır (Demirel,1995:59, Taşpınar,2005:86).

Hesapçıoğlu'na (1998:220) göre rol oynama (dramatizasyon) yöntemi, “Çeşitli öğretim ve öğrenim amaçları için, kendiliğinden meydana gelen, hazırlıksız, yaşam tecrübelerinin aslına benzer, canlı sunuluşları gerçekleştirme yöntemidir. Bir başka deyişle, bir takım durum ve olayların, hareket, konuşma ve taklit gibi öğelerden yararlanılarak hayali bir ortam içerisinde canlandırılmasına rol oynama denir.

Rol oynama yönteminde öğrenciler, değişik özellikteki maddelerin ve insanların durumlarını dramatize ederler. Rol oynamanın amacı, öğrencilerin çeşitli bireysel ve sosyal konularda görüşlerini ve duygularını anlamalarına yardımcı olmaktır. Yani öğrencide empati duygusu geliştirmektir. Yöntemin, ikincil amaçları, öğretmenin öğrencilerini tanımasını ve öğrencilerin derse katılımını sağlamaktır

(Gözütok,2000:87). Böylece öğrenciler kendi katılım ve deneyimleriyle, %80 öğrenme ve hatırlama gerçekleşmiş olacaktır.

Çocuk bir enerji küpü ise, onda saklı olan enerjiyi harcaması için uygun yöntemler bulmak gerekir. Drama saklı enerjiyi serbest bırakır ve insanın kendisini tanımasını duygularını fark etmesini sağlar.

Rol yapma insan ilişkilerini anlama, başkalarının problemlerinin farkına varma, bilgi ve deneyim kazanma ve toplumsal değerlerin ilköğretim çağında bulunan öğrencilere kazandırılması açısından önemlidir (Demircioğlu,2005:176).

Grubun üyeleri yalnızca dinlemek ya da tartışmak yerine olayın nasıl oluştuğunu izlerler ve konunun ayrıntısına inerler (Küçükahmet, 1997:78).

Rol oynama öncesinde, oyun sırasında ve sonrasında öğretmenlerin yapmaları/uygulamaları gerekenler özetlenecek olursa:

1. Öğrenciye hazır bir senaryo verebilir ya da onlardan senaryo oluşturmalarını isteyebilirsiniz.
2. Öğrencilere hazırlık için yeterli süre veriniz.
3. Sınıfın önünde oyunun oynanmasını sağlayınız.
4. Oyunu, dersin amaçları, beceriler ve içerik doğrultusunda tartışınız.
5. Oyun olumsuz oynatıldıktan ve üzerinde düşünme sağlandıktan sonra bir kez de olumlu olarak oynatılırsa daha yararlı olabilir.
6. Psikolojik analizlere girmemeye özen gösteriniz (Gözütok,2000:87).

Faydaları:

(Ergun ve Özdaş, 1997:84-85, Küçükahmet, 1998:68, Taşpınar,2005:86, Sözer,1998:104) Rol oynama yönteminin faydalarını şu şekilde sıralamışlardır.

1. Rol yapma, konuşma ve yaratıcılık gibi yeteneklerin ortaya konulmasını sağlar.

2. Oynanan roller konusunda farklı görüş ve düşünceleri dinleyerek eleştirel düşünceleri gelişir.

3. Tutum ve kavram geliştirmede, sosyal durumları analiz etmede, toplumsal problemlerin çeşitli boyutlarını görüp çözüm geliştirmede, liderlik ve yöneticilik özelliklerini ortaya çıkarmada yararlıdır.

4. Öğrenci baskı ya da işlerin ters gitmesi gibi olaylar karşısında soğukkanlı olmayı öğrenir.

Sınırlılıkları:

(Küçükahmet, 1998:69, Taşpınar,2005:86, Sözer,1998:104, Demircioğlu,2005:178) Rol oynama yönteminin sınırlılıklarını şu şekilde sıralamışlardır:

1. Bazı öğrenciler rol oynamak için aşırı utangaç davranabilirler.
2. Büyük gruplarda uygulamak güçtür.
3. Çok fazla hazırlık gerektirebilir.
4. Öğretmen amaçlarla rollerin bağlantısını çok iyi belirlemelidir.
5. Büyük gruplarda uygulanması güçtür. Yetenekli öğrenciler durumu tekeline bulundurur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın problem ve alt problemlerinden yola çıkarak araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama aracına ve verilerin analizine yer verilmiştir.

III .1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırma, Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntemleri ve öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara belirttikleri çözüme yönelik genel tarama modelinde yapılmıştır.

Bu araştırma öğretmenlerin görüşlerini doğrudan öğrenmeye yönelik tarama (survey) modelindedir. Tarama (survey) modeli; “olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimleye, açıklamaya çalışan bir model”dir (Kaptan, 1998:58).

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende evren hakkında gele bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir(Karasar, 2003:79) bu yönteme dayana araştırmalarla durum nedir? Neredeyiz? Ne yapmak istiyoruz? Nereye, hangi yöne gitmeliyiz? Oraya nasıl gideriz gibi sorulara, mevcut zaman kesiti içinde olduğu düşünülen verilere dayanılarak cevap bulunmak istenir(Kaptan 1998: 59).

Çalışmada Afyon ili merkez ilçelerindeki Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullardaki örneklem grubuna uygulanan anket değerlendirilmiş; ilköğretim 7. sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları yöntemler ve karşılaştıkları sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ve çözüm önerileriyle ilgili görüşleri alınmıştır.

III .2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini 2004-2005 öğretim yılında Afyon ili MEB’e bağlı ilköğretim okullarında görev yapan, 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersini işleyen öğretmenler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini Afyon il merkezi ve merkez ilçeye bağlı okullardan oluşmaktadır. Bu okullardan 1 tanesi İşitme Engelliler Okulu olduğundan, diğer 3 tanesinde de 2. kademe eğitim yapılmadığından bu okullar araştırma dışında bırakılmıştır. Araştırma bu okullar dışında kalan 84 okulda görev yapan 104 öğretmene uygulanmıştır.

III .3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın kuramsal kısmı için ilgili literatür taraması yapılmıştır. Konu ile ilgili önceden yapılmış araştırmaların bilgi toplama araçları incelenmiştir. Araştırmada, veri toplama tekniği olarak beşli likert tipi dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın alt problemlerinin istatistiksel analizi için gerekli verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından bir anket geliştirilmiştir. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özelliklerine; ikinci bölümde, Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan yöntemlere, bu yöntemleri kullanma nedenlerine ve bu derste karşılaşılan sorunlara ilişkin sorular yer almaktadır. Ayrıca ankette, öğretmenlerin çözüm önerilerini ifade etmelerini sağlayan bir de açık uçlu soru bulunmaktadır. Ankette her bir ifade için 1) Hiç 2) Az 3) Kısmen 4) Çoğunlukla 5) Tamamen seçenekleri sunulmuş ve araştırmaya katılan öğretmenlerden kendileri için uygun olan seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Anketin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Anketin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılması amacıyla, MEB’e bağlı ilköğretim okullarında 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren 30 öğretmen üzerinde ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama anketlerinden elde edilen veriler ile SPSS programı kullanılarak anket maddelerinin güvenirlik analizi yapılmıştır.

Ankette yer alan 46 maddenin güvenilirlik katsayısı Cronbach Alfa. 8984 gibi yüksek bir değer çıkmıştır. Ön uygulama anketinde yer alan 46 maddeden, madde toplam korelasyonu .30'un altında bir değer alan 11 madde çıkarılmıştır. Diğer maddelerin madde toplam korelasyonları .32 ile .68 arasında değişmiştir. Araştırma anketinin son halinde 35 madde kullanılmıştır.

Ayrıca anket sorularının geçerlik ve güvenilirliğini sınamak için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Gerekli resmi izinler alındıktan sonra anket çoğaltılarak belirtilen okullarda uygulanmıştır.

III .4. VERİLERİN ANALİZİ

Toplanan verilere ilişkin bütün istatistiksel işlemler, bu konuda uzman kişilerin yardımı ile birlikte araştırmacı tarafından SPSS paket programında yapılmıştır.

Anketten elde edilen verilerin analizi yapılırken, öğretmenlere göre Sosyal öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları yöntemler bu yöntemleri kullanma nedenleri ve karşılaştıkları sorunların tespit edilmesinde “yüzde – frekans ve aritmetik ortalama” kullanılmıştır. Öğretmenlere göre Sosyal Bilgiler öğretimi için kullanılması gerektiğini düşündükleri yöntemlerle, onların kullandıkları yöntemlerin, Sosyal Bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunların cinsiyet, eğitim süresi ve HİE'ye katılma durumları arasındaki bağlantının hesaplanmasında “bağımlı (ilişkili) gruplar için t testi” nden yararlanılmıştır.

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için kullanılması gerektiğini düşündükleri yöntemlerin, onların kullandıkları yöntemlerin, Sosyal Bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunların mezun oldukları okul türüne, mezun oldukları bölüme ve mesleki kıdemlerine göre farklılıklarını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Öğretmenlerin;

- Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler,

- Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemlerin kullanma nedenleri,
- Sosyal Bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşlerin değerlendirilmesinde 5’li Likert ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğin seçenek aralıkları aşağıdaki gibidir.

<u>Ağırlık</u>	<u>Seçenek</u>	<u>Sınırları</u>
1	Hiç	1.00-1.80
2	Az	1.81-2.60
3	Kısmen	2.61-3.40
4	Çoğunlukla	3.41-4.20
5	Her zaman	4.21-5.00

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntemleri ve karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşlerine ve bu karşılaşılan sorunlar açısından farklılıklar olup olmadığına yönelik bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Görüşlerin verilmesinde şu sıra izlenmiştir.

1. Öğretmelerin kişisel özelliklerine ilişkin bulgular
2. Etkili bir Sosyal Bilgiler Öğretimi için yöntemlerin hangi oranda kullanılması gerektiğine ilişkin % ve frekans bulguları
3. Ankete katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin bu yöntemleri hangi oranda kullandığına ilişkin % ve frekans bulguları
4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin bu yöntemleri tercih etme sebeplerine ilişkin % ve frekans bulguları
5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin % ve frekans bulguları
6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin bu sorunları ortadan kaldıracabilecek veya en aza indirecek fikirlerine ilişkin % ve frekans bulguları
7. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde kullanılmasını düşündükleri yöntemlerin bağımsız değişkenler açısından değerlendirilmesine ilişkin bulgular
8. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde en çok hangi yöntemi tercih ettiklerine ilişkin görüşlerin bağımsız değişkenler açısından değerlendirilmesine ilişkin bulgular
9. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde karşılaştıkları sorunların bağımsız değişkenler açısından değerlendirilmesine ilişkin bulgular

4.1. Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, örnekleme giren öğretmenlerin cinsiyetleri, mezun oldukları okul türü, mezun oldukları bölüm, mesleki kıdemleri ve Sosyal Bilgiler öğretim yöntemleri ile ilgili HİE kursuna katılma durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

4.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 3.1.1’de gösterilmektedir.

Tablo-4.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Erkek	60	57,7
Kadın	44	42,3
Toplam	104	100,0

Araştırmanın örnekleminde ki öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı 60 (%57,7) erkek ve 44 (%42,3) bayan olarak tespit edilmiştir.

4.1.2. Öğretmenlerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Ankete cevap veren öğretmenlerin, öğrenim durumuna göre dağılımı Tablo 3.1.2’de verilmiştir.

Tablo-4.1.2. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Fakülte	f	%
Yüksek Okul	--	--
Eğitim Enstitüsü	12	11,5
Eğitim Fakültesi	70	67,3
Fen-Edb. Fakültesi	22	21,2
Diğer	--	--
Toplam	104	100,0

Öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumlarına göre dağılımlarına bakıldığında 12’si (%11,5) Eğitim Enstitüsü, 70’i (%67,3) Eğitim Fakültesi ve 22’si (%21,2) Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu oldukları görülmektedir. Ankete katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenleri arasında yüksek okul veya diğer yüksek öğrenim kurumlarından mezun olan öğretmenlerin olmadığı görülmektedir.

4.1.3. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm Türüne Göre Dağılımı

Ankete cevap veren öğretmenlerin, mezun oldukları bölüm türüne göre dağılımı Tablo 4.1.3’de verilmiştir.

Tablo-4.1.3. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımı

Mezun Olduğu Bölüm	f	%
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	78	75,0
Tarih Öğretmenliği	9	8,7
Coğrafya Öğretmenliği	4	3,8
Diğer	13	12,5
Toplam	104	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları branşlara göre dağılıma bakıldığında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 78 (%75), Tarih Öğretmenliği 9 (8,7), Coğrafya Öğretmenliği 4 (%3,8) ve diğer branşlardan (Türkçe Öğrt.- Tarih Bölümü) mezun 13 (%12,5) olarak tespit edilmiştir.

4.1.4. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları bölümün eğitim süresine göre dağılımı Tablo 4.1.4.’de gösterilmektedir.

Tablo-4.1.4. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Dağılımı

Mezun Olduğu Bölümün Eğitim Süresi	f	%
2 yıl	4	3,8
3 yıl	--	--
4 yıl	100	96,2
5 yıl	--	--
Toplam	104	100,0

Öğretmenlerin mezun oldukları bölümlerin eğitim süresine bakıldığında 4 öğretmen (%3,8) 2 yıllık mezunu ve 100 (96,2) öğretmenin 4 yıllık fakülte mezunu olduğu tespit edilmiştir.

4.1.5. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı

Tablo 4.1.5’de öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo-4.1.5. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Dağılımı

Kıdem Yılları	f	%
0 -5 yıl	74	71,2
6 – 10 yıl	18	17,3
11- 15 yıl	8	7,7
16 -20 yıl	--	--
21 ve üzeri	4	3,8
Toplam	104	100,0

Ankete katılan öğretmenlerin kıdem yıllarında ki dağılımı 0 -5 yıl 74 (74,2), 6 – 10 yıl 18 (17,3), 11 – 15 yıl 8 (%7,7) ve 21 yıl üzeri 4 (% 3,8) öğretmen olduğu tespit edilmiştir.

4.1.6. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemleri İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılma Durumları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim yöntemleriyle ilgili HİE kursuna katılma durumları Tablo 4.1.6’da gösterilmektedir.

Tablo-4.1.6. Öğretmenlerin Hizmet içi Kurs Katılma Durumlarına Göre Dağılımı

Hizmetiçi Kurs	f	%
Evet	46	44,2
Hayır	58	55,8
Toplam	104	100,0

Öğretmenlerin hizmetiçi kursa katılımlarına bakıldığında 46 (44,2) öğretmen evet, 58 (55,8) öğretmen hayır cevabı verdiği tespit edilmiştir.

4.2. Öğretmenlerin Etkili bir 7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemlere İlişkin Frekans ve Yüzdelere

Ankete katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasını düşündükleri yöntemleri Tablo 4.2. ’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemler

Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemler	Hiç		Az		Kısmen		Çoğunlukla		Her zaman	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.1. Anlatım	--	--	20	19,2	34	32,7	24	23,1	26	25,0
1.2. Soru-cevap	--	--	6	5,8	32	30,8	36	34,6	30	28,8
1.3. Tartışma	--	--	8	7,7	30	28,8	50	48,1	16	15,4
1.4.Demonstrasyon(Gösteri)	--	--	22	21,2	30	28,8	40	38,5	12	11,5
1.5. Problem çözme	6	5,8	18	17,3	42	40,4	26	25,0	12	11,5
1.6. Örnek Olay	6	5,8	16	15,4	36	34,6	26	25,0	20	19,2
1.7. Gezi-gözlem	--	--	22	21,2	26	25,0	34	32,7	22	21,2
1.8.Dramatizasyon(Rolyapma)	6	5,8	48	46,2	22	21,2	20	19,2	8	7,7

Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gereken yöntemlerin öğretmen görüşlerinin Yüzde (%) ve Frekans (f) sonuçlarına ilişkin Tablo 4.2.’de ki verilere göre çözümlenmiştir.

Ankete katılan öğretmenlerin “*Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Sizce Kullanılması Gereken Yöntemler Hangi Oranda Kullanılmalıdır*” sorusuna cevapları verilere göre aşağıda belirtilmiştir.

Öğretmenlerin anlatım yöntemi için verdikleri cevaplara bakıldığında hiçbir öğretmenin hiç kullanılmamalıdır cevabını işaretlemediği görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin 20’si (%19,2) az, 34’ü (%32,7) kısmen, 24’ü (%23,1) çoğunlukla, 26’sı (%25) her zaman kullanılmalıdır şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin belirttikleri görüşlere bakılarak anlatım yönteminin kısmen kullanılmalıdır görüşünün çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Soru – cevap yöntemine belirtilen görüşler incelendiğinde yine hiç kullanılmamalıdır cevabının hiçbir öğretmen tarafından işaretlenmediği görülmektedir. Az kullanılmalıdır 6 (%5,8), kısmen kullanılmalıdır 32 (%30,8), çoğunlukla kullanılmalıdır 36 (%34,6), her zaman kullanılmalıdır 30 (%28,8) öğretmen tarafından işaretlendiği görülmektedir. Cevaplara göre öğretmenlerin

büyük çoğunluğu Sosyal Bilgiler öğretiminde soru – cevap yönteminin çoğunlukla kullanılmasından yanadır.

Ankete katılan öğretmenlerin tartışma yöntemi hangi oranda kullanılmalıdır sorusuna 8'i (%7,7) az, 30'u (%28,8) kısmen, 50'si (%48,1) çoğunlukla, 16'sı (%15,4) her zaman kullanılmalıdır şeklinde görüş belirtmişlerdir. Hiç kullanılmamalıdır cevabını hiçbir öğretmenin işaretlememiştir. Öğretmenlerin görüşlerine bakılarak tartışma yönteminin kullanılmasının büyük çoğunluk tarafından gerekli görüldüğü anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin gösteri yöntemi için belirttikleri görüşlere bakıldığında hiç kullanılmamalıdır cevabını öğretmenlerden hiçbirinin işaretlememiştir. 22'si (%21,2) az, 30'u (%28,8), 40'ı (%38,5) çoğunlukla, 12'si (%11,5) her zaman kullanılmalıdır yönünde görüş belirtmişlerdir. Görüşlere bakıldığında çoğunlukla ve kısmen cevaplarının çoğunlukta olduğu görülmektedir ve öğretmenler bu yöntemin Sosyal Bilgiler öğretiminde çoğunlukla kullanılmasından yana görüş belirtmişlerdir.

Problem çözme yöntemi hakkında ki öğretmen görüşlerine bakıldığında öğretmenlerden 6'sı (%5,8) hiç, 18'i (%17,3) az, 42'si (%40,4) kısmen, 26'sı (%25) çoğunlukla, 12'si (%11,5) her zaman kullanılmalıdır şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplara bakılarak öğretmenlerin büyük bir kısmının problem çözme yönteminin Sosyal Bilgiler öğretiminde kısmen kullanılması şeklindedir.

Ankete katılan öğretmenlerin örnek olay hakkında ki görüşlerine bakıldığında 6'sı (%5,8) hiç, 16'sı (%15,4) az, 36'sı (%34,6) kısmen, 26'sı (%25) çoğunlukla, 20'si (%19,2) her zaman kullanılmalıdır şeklindedir. Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretiminde örnek olay kullanılması kısmen daha ağır basmaktadır.

Gezi gözlem yöntemine ilişkin cevaplarda ankete katılan öğretmenlerin hiçbirisi bu yöntemin hiç kullanılmaması yönünde görüş belirtmişlerdir. Diğer yandan 22'si (%21,2) az, 26'sı (%25) kısmen, 34'ü (%32,7) çoğunlukla, 22'si

(%21,2) her zaman kullanılmalıdır cevabını belirtmişlerdir. Verilere bakılarak öğretmenlerin büyük bir kısmı bu yöntemin çoğunlukla kullanılmasından yana görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin rol yapma hakkında ki görüşlerine baktığımızda 6'sı (%5,8) hiç, 48'i (%46,2) az, 22'si (%21,2) kısmen, 20'si (%19,2) çoğunlukla, 8'i (%7,7) her zaman kullanılmalıdır olmuştur. Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında az kullanılmalıdır görüşü diğer cevaplara göre daha fazladır.

4.3. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Ankete katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemleri Tablo 4.3. 'de gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin derslerinde kullandıkları yöntemler

Siz bu yöntemleri hangi oranda kullanıyorsunuz?	Hiç		Az		Kısmen		Çoğunlukla		Her zaman		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2.1. Anlatım	--	--	20	19,2	10	9,6	54	51,9	20	19,2	104	100
2.2. Soru-cevap	--	--	--	--	28	26,9	60	57,7	16	15,4	104	100
2.3. Tartışma	--	--	12	11,5	34	32,7	40	38,5	18	17,3	104	100
2.4. Demonstrasyon(Gösteri)	4	3,8	34	32,7	40	38,5	20	19,2	6	5,8	104	100
2.5. Problem çözme	4	3,8	34	32,7	32	30,8	24	23,1	10	9,6	104	100
2.6. Örnek Olay	12	11,5	14	13,5	56	53,8	12	11,5	10	9,6	104	100
2.7. Gezi-gözlem	6	5,8	38	36,5	24	23,1	30	28,8	6	5,8	104	100
2.8.Dramatizasyon(Rol yapma)	14	13,5	40	38,5	24	23,1	20	19,2	6	5,8	104	100

Ankete katılan öğretmenlerin derslerinde kullandıkları öğretim yöntemlerine ilişkin görüşlerinin yüzde (%) ve frekans (f) sonuçlarına ilişkin Tablo 4.3.'de ki verilere göre çözümlenmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında anlatım yöntemi hiç kullanılmamalıdır şeklinde görüş belirten bir cevap çıkmamıştır. Cevaplara

bakıldığında 54 öğretmen (%51,9) çoğunlukla kullanılmalıdır, 20 öğretmen (%19,2) az kullanılmalıdır, yine 20 öğretmen her zaman kullanılmalıdır ve 10 öğretmen kısmen kullanılmalıdır şeklinde görüş belirtmişlerdir. Cevaplara bakıldığında anlatım yönteminin 54 öğretmen tarafından çoğunlukla kullanılması gerektiği görüşü ağır basmaktadır.

Soru cevap yöntemine belirtilen görüşlere bakıldığında öğretmenlerden hiçbirisi hiç kullanılmamalıdır ve az kullanılmalıdır şeklinde görüş belirtmemişlerdir. Diğer yandan 28 öğretmen (%26,9) kısmen, 60 öğretmen (%57,7) çoğunlukla ve 16 öğretmen her zaman kullanılmalıdır şeklinde cevap vermişlerdir. Sayısal verilere bakıldığında öğretmenlerin büyük bir kısmı derslerinde çoğunlukla soru cevap yöntemini kullanmaktadır.

Ankete katılan öğretmenlerden tartışma yöntemini hiç kullanmayan öğretmen olmadığını görmekteyiz. Bunun yanında öğretmenlerden 12'si (%11,5) az kullanırım, 34'ü (%32,7) kısmen kullanırım, 40'ı (%38,5) çoğunlukla kullanırım ve 18'i (%17,3) her zaman kullanırım şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ankete verdikleri cevaba bakıldığında tartışma yöntemini derslerinde büyük çoğunluğu kullanmaktadır. Bu şekilde öğrencilerin demokratik bir ortam oluşturarak fikir belirtmelerine ortam hazırlanmış olmaktadır.

Gösteri (demonstrasyon) yöntemine ilişkin verilen cevaplara bakıldığında öğretmenlerden 4'ü (%3,8) bu yöntemi derslerinde hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte 34 (%32,7) öğretmen az kullanıldığını, 40 öğretmen (%38,5) kısmen kullandığını, 20 öğretmen (%19,2) çoğunlukla ve 6 öğretmen (%5,8) her zaman kullandığını belirtmiştir. Cevaplara bakıldığında gösteri (demonstrasyon) yöntemini öğretmenler derste kullanmayı pek tercih etmedikleri görülmektedir.

Ankete katılan öğretmenlerin problem çözme yöntemini derslerinde ne sıklıkta kullandıklarına bakacak olursak 4 öğretmen (%3,8) hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir. 34'ü (%32,7) az kullanırım, 32'si (%30,8) kısmen kullanırım, 24'ü (%23,1) çoğunlukla kullanırım, 10'u (%9,6) her zaman kullanırım şeklinde görüş

belirtmişlerdir. Görüşler incelendiğinde problem çözme yöntemi öğretmenlerimiz tarafından az ya da kısmen kullanılmaktadır.

Örnek olay yöntemine bakıldığında öğretmenlerden 12'si (%11,5) bu yöntemi derslerinde hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer yandan 14'ü (%13,5) az kullanım, 56'sı (%53,8) kısmen kullanım, 12'si (%11,5) çoğunlukla kullanım ve 10'u (%9,6) her zaman kullanım şeklinde cevap vermişlerdir. Ankete katılan 104 öğretmenin büyük çoğunluğu örnek olay yöntemini derslerinde kısmen kullanmaktadır.

Öğretmenlerin gezi gözlem hakkındaki görüşlerine bakıldığında 6 öğretmen bu yöntemi derslerinde hiç kullanmadığını belirtmiştir. Bu yöntem hakkında öğretmenler en çok az kullanım cevabını işaretlemişlerdir. Ankete katılan öğretmenlerden 38'i (%36,5) az kullanım, 24'ü (%23,1) kısmen kullanım, 30'u çoğunlukla kullanım ve 6'sı (%5,8) her zaman kullanım cevabını vermişlerdir. Verilere bakıldığında öğretmenlerin gezi gözlem tekniğini çok fazla kullanmadıklarını göstermektedir.

Rol yapma tekniğinde ise 40 öğretmen (%38,5) az kullanım, 24 öğretmen (%23,1) kısmen kullanım, 20 öğretmen (%19,2) çoğunlukla kullanım ve 6 öğretmende her zaman kullanım şeklinde görüş belirtmişlerdir. Diğer yandan 104 öğretmenden 14 tanesi (%13,5) bu yöntemi derslerinde hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Rol yapma tekniği öğretmenler tarafından fazla kullanılmamaktadır.

4.4. Öğretim Yöntemlerini Tercih Etme Nedenleri

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Öğretim Yöntemlerini Tercih Etme Nedenleri

	Süre ve maliyet		Öğrenmeyi gerçekleştirecek en uygun yöntem		Öğrenci seviyesine uygun		Materyal kullanımına uygun		Öğretmenin öğretim yöntemine yakınlığı		Öğrenci sayısına uygun		Konunun özelliklerine uygun	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anlatım	84	80,8	8	7,7	8	7,7	--	--	--	--	--	--	4	3,8
Soru-cevap	--	--	28	26,9	46	44,2	16	15,4	4	3,8			10	9,6
Tartışma	6	5,8	20	19,2	12	11,5	20	19,2	--	--	12	11,5	34	32,7
Demonstrasyon(Gösteri)	14	13,5	40	38,5	16	15,4	18	17,3	8	8,2	2	1,9	6	5,8
Problem çözme	18	17,3	14	13,5	10	9,6	36	34,6	10	9,6	4	3,8	12	11,5
Örnek Olay	14	13,5	28	26,9	20	19,2	2	1,9	14	13,5	4	3,8	30	28,8
Gezi-gözlem	12	11,5	32	30,8	12	11,5	16	15,4	16	15,4	4	3,8	12	11,5
Dramatizasyon(Rol yapma)	6	5,8	28	26,9	18	17,3	8	7,7	4	3,8	4	3,8	36	34,6

Ankete katılan öğretmenlerin derslerinde kullandıkları öğretim yöntemlerini kullanma sebeplerinin yüzde (%) ve frekans (f) sonuçlarına ilişkin görüşlerini Tablo 4.4'te ki verilere göre çözümlenmiştir.

“Anlatım” yöntemini kullanma sebeplerini öğretmenler şu şekilde belirtmişlerdir. 84 öğretmen (%80,8) bu yöntemi kullanma sebeplerinin süre ve maliyet açısından uygun olduğunu belirtmişlerdir. Ders konularının fazla olmasından dolayı diğer yöntemlerde çok yavaş ilerlendiğini bu yüzden müfredatın yetiştirilmesi için anlatım yöntemini kullanmaktadırlar. 8 öğretmen (%7,7) öğrenmeyi gerçekleştirecek en uygun yöntem olduğunu belirtmişlerdir. 4 öğretmen (%3,8) ise konun özelliklerine uygun olduğu için anlatım yöntemini kullandığını belirtmiştir.

“Soru – cevap” yöntemini ise 28 öğretmen (%26,9) öğrenmeyi gerçekleştirecek en uygun yöntem, 46’sı (%44,2) öğrenci seviyesine en uygun yöntem olarak gördükleri için kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu sayede

öğrencilerin kendilerinin çözüm üreterek dersi öğrenmelerini istemektedirler. 26 öğretmen (%15,4) materyal kullanmaya uygun bir yöntem, 10'u (%9,6) konun özelliklerine uygun yöntem olduğu için seçmişlerdir.

4.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar

	Hiç		Az		Kısmen		Çoğunlukla		Her zaman	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi	14	13,5	10	9,6	14	25,0	36	34,6	18	17,3
Okulda yeterli araç-gereç olmayışı	10	9,6	20	19,2	12	11,5	62	59,6	--	--
Araç-gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak	10	9,6	24	23,1	54	51,9	16	15,4	--	--
Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı	28	26,9	42	40,4	24	23,1	10	26,9	--	--
Sınıfların kalabalık olması	--	--	10	9,6	16	15,4	46	44,2	32	30,8
Okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması	14	13,5	--	--	4	3,8	38	36,5	48	46,2
Ders konularının ağır olması	8	7,7	6	5,8	60	57,7	26	25,0	4	3,8
Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı	10	9,6	--	--	46	44,2	38	36,5	10	9,6
Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı	10	9,6	12	11,5	22	21,2	52	50,0	8	7,7

Ankete katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunları ankete verilen cevaplar doğrultusunda yüzde (%) ve frekans (f) olarak aşağıda yorumlanmıştır.

“*Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi*” sorunu ankete katılan bütün öğretmenler tarafından cevaplanmıştır. Öğretmen görüşlerine bakıldığında da bu maddeyi hiç sorun olarak görmeyen 14 öğretmen (%13,5) vardır. Bunun yanında öğretmenlerden 10'u (%9,6) az bir sorun olarak nitelemektedir. 14'ü (25) kısmen, 36'sı (34,6) çoğunlukla, 18'i (%17,3) her zaman sorun olarak

görmektedir. Görüşlere bakıldığında Sosyal Bilgiler dersine branş öğretmenlerinin girmemesi öğretmenlerin çoğu tarafından sorun olarak görülmektedir.

Öğretmenlerin “ *Okulda araç gereç olmayışı*” maddesine ilişkin görüşlerine bakıldığında her zaman sorun olarak gören öğretmen görüşüne rastlanmamıştır. Öğretmenlerden 10’u (%9,6) okulda araç gereç olmayışını bir sorun olarak görmemektedir. 20’si (19,2) az, 12’si (%11,5) kısmen sorun olarak görmektedir. Ancak 62 (%59,6) öğretmen bu maddeyi çoğunlukla sorun olduğunu belirtmiştir. Bunun sebebinin bazı okullarımızda araç gereç mevcudiyetinin daha kısıtlı olmasından kaynaklanmaktadır. Belirli okullarda veliler kendi imkanlarıyla okulun araç gereç olanağını karşılarken maddi geliri düşük aileler bu imkanı okullara sağlayamamaktadır.

Ankete katılan öğretmenlerin “ *Araç-gereç kullanmayı bilmemek veya zorlanmak*” maddesine verdikleri cevaplara bakıldığında 10 öğretmen bunu hiç sorun olarak görmediğini belirtmiştir. 24’ü (%23,1) ise az, 54 öğretmen kısmen sorun olarak belirtmiştir. 16 öğretmene göre bu çoğunlukla bir sorun olduğunu görmekteyiz. Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı Sosyal Bilgiler ile ilgili cdler ve slaytlar bütün okullarımızda mevcuttur. Ancak bunları yansıtabilecek aletlerin olmayışı ve bu aletlerin kullanılması büyük problem olarak görülmektedir. Günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesinden dolayı bazı araç gereçlerin kullanılması karmaşık hale gelmiştir. Öğretmenlerimizin hepsinin bu teknolojiyi yakından takip etmesi imkansız olduğundan dolayı bu konu sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

“*Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı*” maddesine göre öğretmen görüşlerine bakıldığında 28 (%26,9) öğretmen bunu hiç sorun olarak görmemektedir. 42 (%40,4) öğretmen az, 24 öğretmen (23,1) kısmen ve 10 öğretmen çoğunlukla sorun olarak görmektedir. Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmadığı maddesine çoğu öğretmen katılmamakta ve bunu bir sorun olarak görmemektedir.

Öğretmenlerin “*Sınıfların kalabalık olması*” sorununa ilişkin belirttikleri görüşlere göre 10 öğretmen (%9,6) az, 16 öğretmen (%15,4) kısmen, 46 öğretmen

(%44,2) çoğunlukla, 32 öğretmen (%30,8) her zaman sorun olarak görülmektedir. Bu soruna ilişkin hiç cevabını işaretleyen öğretmen yoktur. Bu da sınıfların kalabalık olması öğretmenlerin hapsi tarafından sorun olarak görülmektedir. Okullarımıza baktığımızda sınıfların nüfusunun kalabalık ve en az 35 öğrenci olduğu görülmektedir. Bu da öğretmenlerin derste birliği sağlamak açısından zorlanmasına sebep olmaktadır. Sınıfta disiplini sağlamakta öğretmenler açısından buna bağlı olarak ortaya çıkan bir sorundur.

Ankete katılan öğretmenlerin “*Okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması*” maddesine ilişkin görüşlerine bakıldığında 14 öğretmen laboratuvar olmayışını bir sorun olarak görmemektedir. 4 öğretmen (%3,8) kısmen, 38 öğretmen (%36,5) çoğunlukla, 48 öğretmen (%46,2) her zaman sorun olarak görmektedir. Verilen cevaplara göre okullarda Sosyal Bilgiler laboratuvarı olmayışı öğretmenler açısından büyük bir problem olarak görülmektedir. Merkezdeki bazı okullar da olmasına rağmen okullarımızın çoğunda Sosyal Bilgiler laboratuvarı yoktur. Araç gereç sorununda belirttiğimiz gibi bu okullarımızın büyük sorunlarından bir tanesidir. Bunun içinde önce okulların fiziki olanaklarının hazırlanması gerekmektedir çünkü okullarımız derslik sıkıntısı çekerken laboratuvar oluşturacak sınıf daha zordur. Bu yüzden öncelikle okullarımızın fiziksel olanakları iyileştirilmelidir.

“*Ders konularının ağır olması*” maddesine ilişkin öğretmen görüşlerine baktığımızda öğretmenlerden 8’i hiç sorun olmadığını belirtmiştir. Diğer yandan 6’sı (%5,8) az, 60’ı (%57,7) kısmen, 26’sı (%25) çoğunlukla ve 4’ü (%3,8) her zaman cevabını vermişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında 60’ı kısmen cevabını vermişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretiminde ders konularının ağır olması öğretmenler açısından çok fazla karşılaşılan bir sorun olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak bazı konularda düzeltmeler yapılırsa bu sorunla ilgili hiçbir problemin kalmayacağı kesindir.

“*Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı*” ile ilgili görüşlerde 10 öğretmen bu konu ile ilgili bir problem yaşamadığını belirtmiştir. 46 öğretmen (%44,2) kısmen, 38 öğretmen (%36,5) çoğunlukla, 10 öğretmen (%9,6) ise her zaman cevabını

vermişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında 46 öğretmen kısmen ve 38 öğretmen çoğunlukla cevabını belirterek bu maddenin bir sorun olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeyişi dersin işlenişi açısından büyük problem olmaktadır.

Ankete katılan öğretmenlerin “*öğrencilerin yardımcı kitaplarının olmayışı*” ile ilgili maddeye verdikleri cevaba bakıldığında öğretmenlerden 10’u (%9,6) hiç sorun olmadığını söylemiştir. 12 öğretmen (%11,5) az, 22’si (%21,2) kısmen, 52’si (%50) çoğunlukla, 8’i (%7,7) her zaman sorun olduğunu bildirmişlerdir.

4.6. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaştıkları Diğer Sorunlar

Ankete katılan öğretmenlerin tabloda bulunmayıp ama kendilerinin belirttikleri sorunlar aşağıda Tablo 4.6.’da verilmiştir. Öğretmenlerin en çok belirttikleri sorunlar en çok şikâyet edilen konudan itibaren sırayla belirtilmiştir.

Tablo 4.6. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Diğer Sorunlar

SORUNLAR	SAYI
Öğrencilerin bu derse ilgi duymaması, bu dersi sevmemesi	28
Ders saatinin az oluşu	21
Öğrencilerin sosyal ve ekonomik yönden bu derse hazır olmayışı	19
Bu dersle ilgili yeterli yardımcı kaynak olmayışı	14
Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili güncel CD’lerin, çağdaş araç-gereçlerin olmayışı	9

“*Öğrencilerin bu derse ilgi duymaması bu dersi sevmemesi*” ankete katılan 104 öğretmenin 28’i tarafından ele alınmıştır. Öğretmenlerimize göre öğrencilerin bu derse ilgi duymaması öğretmenler için büyük bir sorun olarak görülmektedir. Derse isteksiz olarak gelen bir öğrenci hangi yöntem uygulanırsa bu dersi anlamamak için kendini kapatmaktadır.

Ankete katılan öğretmenlerin belirttikleri ikinci sorun “*ders saatlerinin az olması*”dır. Öğretmenler Sosyal Bilgiler konularının müfredatın belirttiği ders saatleri içerisinde tam olarak yetiştiremediklerini ve bunun için konuların bazılarını çok hızlı işlediklerini ancak öğrencilerin bu dersleri anlayamadıklarını ifade

etmişlerdir. Konuların birbirini takip etmesinden dolayı hızlı işlenen derslerde anlaşılamayan konular diğer konuları da etkilemekte ve öğrencilerin o konuda eksik kalmasına sebep olmaktadır. Öğrencilerin hepsinin seviyesinin aynı olmadığı için birkaç kez tekrar etmeleri gerektiğini ancak konuların yetiştirilmesi gerektiği için dersi hızlı işlemek zorunda kaldıklarını belirtmektedirler.

“Öğrencilerin sosyal ve ekonomik yönden bu derse hazır olmayışı” öğretmenlerin bu dersin işlenmesinde karşılaştıkları sorunlardan bir diğerini oluşturmaktadır.

“Bu dersle ilgili yeterli kaynak olmayışı” öğretmenler tarafından işaret edilen diğer bir sorundur. Diğer derslere oranla Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili yardımcı kaynak olmayışı öğrencilerin yukarıda belirttiğimiz ders saatlerinin az olmasından dolayı hızlı işlenen derslerde anlaşılamayan konuların öğrencilerin yardımcı bir kaynaktan anlamadığı konularda yardım alması gerektiğini ancak Sosyal Bilgiler dersinde bu türde yeterli bir kaynak olmadığını belirtmişlerdir. Hem derse gelmeden hem ders işlendikten sonra yardımcı kaynaktan çalışılan dersin öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılacağını fakat özellikle sayısal derslerde ki gibi yardımcı kaynak olmadığını ve öğretmenlerin bunun önemli bir problem olduğunu belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması yanında dersle ilgili güncel cd ve diğer görsel yayınların eksik olması derslerde bir eksiklik yarattığını ifade etmişlerdir. Derslerde özellikle coğrafya konuşlarında güncel görsel yayınların olması öğrencilerin derse daha çok dikkatle ilgilenmelerini sağlamaktadır.

4.7. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Getirdikleri Çözüm Önerileri

Ankete katılan öğretmenler Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlara çözüm önerisi olarak belirttikleri görüşleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Çözüm Önerileri	Kişi
Sınıf mevcutları azaltılmalı	64
Okulun fiziki şartları eğitim-öğretime uygun olmalı	46
Okulda yeterli ve kullanılabilir nitelikte araç-gereç olmalı	41
Öğretmenler Sosyal Bilgiler öğretim yöntemleri ile ilgili HİE kursuna katılmalı	33
Öğrencilerin derse aktif katılımları sağlanmalı	29
Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeleri sağlanmalı	27
Ders kitaplarındaki konular öğrencinin seviyesine uygun olmalı	21
Sosyal Bilgiler dersi anlatıma dayalı olmaktan çıkarılıp, proje üretilen bir ders haline getirebilmeli	18
Öğretmen öğrenciye Sosyal Bilgiler dersini sevdirmeli	15
Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenleri girmeli	15
Öğrenci Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarını, bu dersi niye öğrendiğini bilmeli	12
Sosyal Bilgiler ders saati arttırılmalı	
Sosyal Bilgiler öğretim yöntemleri ve araç-gereç kullanımı ile ilgili güncel bilgiler içeren kitapçıklar oluşturulup öğretmenlere dağıtılmalı	9
Gezi-gözlem gibi ilk elden bilgi verecek yöntemlerden daha çok yararlanılmalı, Sosyal Bilgiler dersi yaparak yaşayarak öğrenilmeli	8
Üniversitelerdeki Sosyal Bilgiler öğretimi dersi teorik olarak değil, uygulamaya yönelik olarak okutulmalı	8
Okul yöneticileriyle işbirliği içinde çalışılmalı	6

4.8. Öğretmenlerin Anket Sorularına Verdikleri Cevapların Ortalamaları

Öğretmenlerin ankete verdikleri cevapların ortalamaları alınarak aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4.8. Ankete Verilen Cevapların Ortalamaları

	Ortalamalar
Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için sizce aşağıdaki yöntemler hangi oranda kullanılmalıdır?	
Anlatım	3,54
Soru-cevap	3,87
Tartışma	3,71
Demonstrasyon(Gösteri)	3,40
Problem çözme	3,19
Örnek Olay	3,37
Gezi-gözlem	3,54
Dramatizasyon(Rol yapma)	2,77

Siz bu yöntemleri hangi oranda kullanıyorsunuz?	
Anlatım	3,71
Soru-cevap	3,88
Tartışma	3,62
Demonstrasyon(Gösteri)	2,90
Problem çözme	3,02
Örnek Olay	2,94
Gezi-gözlem	2,92
Dramatizasyon(Rol yapma)	2,65
Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştığınız sorunları işaretleyiniz.	
Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi	3,33
Okulda yeterli araç-gereç olmayışı	3,21
Araç-gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak	2,73
Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı	3,15
Sınıfların kalabalık olması	3,96
Okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması	4,02
Ders konularının ağır olması	3,12
Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı	3,37
Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı	3,35

“Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için sizce yöntemler hangi oranda kullanılmalıdır?” şeklinde ki sorumuza öğretmenlerin görüşlerinin ortalamaları alınarak hangi aralıkta olduğu ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Burada ortaya çıkan verilere bakılarak öğretmenlerin bu yöntemleri Sosyal Bilgiler öğretiminde hangi oranda kullanılmasını gerektiğini düşüncelerini bize verecektir. Anlatım yöntemine bakıldığında ortalama 3,54 olarak çıkmıştır. Öğretmenlerin bu yöntemin kısmen ve çoğunlukla kullanılması arasında olduğu görülmektedir. Soru – cevap yönteminde bu oran 3,87 olduğu için çoğunlukla kullanılmalıdır yakın çıkmıştır. Bu şekilde öğretmenler dersi monoton bir işleyişten çıkarıp karşılıklı etkileşimle öğrenci merkezli bir öğretim yapmayı planlamaktadır. Tartışma yönteminde ise ortalama 3,71’dir. Tartışma yöntemi de kısmen ve çoğunlukla kullanılmalıdır cevapları arasında çıkmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde tartışma yöntemi kullanılarak öğrencilerin fikirlerini karşılarındakilere aktarma ve başkalarının fikirlerine saygılı olmayı öğrenmelerini sağlamaya çalışacaklardır. Problem çözme yöntemi ortalaması 3,19’dur. Öğretmenler bu yöntemi konuların uygun olmamasından dolayı az kullanılması gereken bir yöntem olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin örnek olay yöntemine verdikleri cevaplara bakıldığında 3,37’dir ve kısmen kullanılmalıdır cevabının biraz üzerinde bir ortalama. Gezi gözlem yöntemi ise 3,54’dür. Ortalama kısmen ve çoğunlukla kullanılmalıdır arasında çıkmıştır. Sosyal Bilgiler

derslerinde konuların uygun olmasından dolayı konuları birincil kaynaklardan görerek ve duyarak öğrenmeleri öğretmenler tarafından kullanılması düşünülmektedir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplara bakıldığında en düşük ortalama rol yapma yönteminde çıkmıştır. 2,77 ortalama ile öğretmenler bu yöntemin Sosyal Bilgiler derslerinde az kullanılması yönünde görüş belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmenlerin “*Siz derslerinizde bu yöntemleri hangi oranda kullanıyorsunuz?*” sorusuna ilişkin cevaplarına bakıldığında anlatım yöntemi 3,71’dir. Öğretmenler anlatım yöntemini derslerinde kısmen ve çoğunlukla kullanırım aralığındadır ve ortalamaya bakıldığında bu yöntemi çoğunlukla kullandıkları ortaya çıkmaktadır. Soru – cevap yöntemi ise 3,88 olarak en çok tercih edilen yöntem olmuştur. Bu şekilde öğretmenler dersi öğrenci merkezli işleyerek sıkıcı bir ders olmaktan kurtarmaya çalışmakta ve derse katılımı zorlanan öğrencileri de bu şekilde derse motive etmeye çalışmaktadırlar. Öğretmenler tarafından en çok tercih edilen yöntemlerden bir tanesi de tartışma yöntemidir. Ortalama 3,62 olan yöntem kısmen ve çoğunlukla kullanılmalıdır aralığında çıkmıştır. Gösteri yöntemine baktığımızda 2,9 ortalama ile kısmen kullanılmalıdır daha az ortalamadadır. Bu yöntem öğretmenler tarafından derslerde az başvurulan bir yöntem olduğu anlaşılmaktadır. Problem çözme yöntemi ise öğretmenler tarafından kısmen (3,02) kullandıkları bir yöntemdir. Bu şekilde öğrencilerin belli konular üzerinde kendi çözümlerini üretmelerini isteyerek onları düşünmeye zorlamaktadırlar. Öğretmenlerin az kullandıkları yöntemlerden biri de örnek olaydır. Ortalaması 2,94’tür. Gezi gözlem yöntemi öğretmenler tarafından büyük oranda kullanılmasını istedikleri bir yöntem olmasına rağmen burada 2,92 ile az kullandıkları bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebinin gezi gözlem yönteminin çok masraflı olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bazı ailelerin gezi konusunda pek olumlu bakmadıkları öğretmenler tarafından belirtilmektedir. Rol yapma tekniği 2,65 ile en az kullandıkları yöntem olmuştur.

Öğretmenlerin “Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştığınız sorunlar” maddesine ilişkin belirttikleri görüşlere bakıldığında “ Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi” sorunu 3,33 ortalamaya sahiptir. Ortalamaya göre

bu sorun öğretmenler tarafından kısmen ve çoğunlukla arasında bir sorun olarak görmektedir. Yeterli araç-gereç problemi 3,21'dir. Araç gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak ise öğretmenler tarafından az bir sorun olarak görülmektedir. Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı 3,15'tir. Ortalamaya bakıldığında bu maddenin öğretmenler arasında kısmen'den biraz üstünde olduğunu görmekteyiz. Öğretmenlerin en yüksek ortalamalardan (3,96) bir tanesi de sınıfların kalabalık olmasıdır. Sınıfların kalabalık mevcutlu olması çoğunlukla problem olduğu görülmektedir. Bu sorunun ortadan kaldırılabilmesi için okullarımızın fiziki yapısı elverişli olması gerekmektedir. Diğer yandan okullarda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmayışı öğretmenler açısından büyük bir sorun olarak nitelendirilmektedir. Ders konularının ağır olmasının ortalaması 3,12'dir. Kısmen bir sorun olarak görülmektedir. Öğrencilerin derse gelirken hazırlıklı olmayışı da bir sorun olarak görülmektedir.

4.9. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemler

Öğretmenlerin anket sorularına verdikleri cevaplarda etkili bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde kullanılması gereken yöntemler cinsiyet açısından uygulanan t testinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

4.10. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Öğretmenlerin anket sorularına verdikleri cevaplarda Sosyal Bilgiler Öğretiminde kullandıkları yöntemler cinsiyet açısından uygulanan t testine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

4.11. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar

Öğretmenlerin anket sorularına verdikleri cevaplarda Sosyal Bilgiler Öğretiminde karşılaştıkları sorunlar cinsiyet açısından uygulanan t testine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

4.12. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemler

Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri yöntemler Tablo 4.12.'de gösterilmektedir.

Ankete katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda yapılan ANOVA uygulamasında aralarında anlamlı bir farklılık çıkan yöntemler Tablo 4.12.'de belirtilmiştir.

Tablo 4.12. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Yapılan ANOVA Sonuçları

ANOVA		N	Ort.	f	p	G.lar Arası Farklar
1.1. Anlatım	Eğitim Enstitüsü	12	2,67	16,42	,00	1-2 1-3 2-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,40			
	Fen Edebiyat Fak.	22	4,45			
1.2. Demonstrasyon (Gösteri)	Eğitim Enstitüsü	12	3,33	20,25	,00	1-3 2-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,71			
	Fen Edebiyat Fak.	22	2,45			
1.5. Problem çözme	Eğitim Enstitüsü	12	3,33	35,80	,00	1-3 2-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,57			
	Fen Edebiyat Fak.	22	1,91			
1.6. Örnek Olay	Eğitim Enstitüsü	12	4,00	42,03	,00	1-3 2-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,71			
	Fen Edebiyat Fak.	22	1,91			
1.7. Gezi-gözlem	Eğitim Enstitüsü	12	4,67	91,70	,00	1-2 1-3 2-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,83			
	Fen Edebiyat Fak.	22	2,00			

Öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre karşılaştırılması Tablo 4.12'de verilmiştir. Öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre Sosyal Bilgiler öğretiminde sizce yöntemler hangi oranda kullanılmalıdır sorusuna anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri anlatım yönteminin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir.($p=,00$). Fen Edebiyat ve Eğitim Fakültesi ile Fen Edebiyat ve Eğitim Enstitüleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Buna göre Fen Edebiyat Fakülteleri Sosyal Bilgiler dersinde anlatım yöntemini daha fazla kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri gösteri yönteminin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir.($p=,00$). Eğitim Fakülteleri Fen Edebiyat Fakülteleri'ne ve Eğitim Enstitüleri Fen Edebiyat Fakültelerine göre gösteri yöntemini ders ortamında daha çok kullanılmalı hakkında görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre problem çözme yönteminde Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakülteleri ve Eğitim Enstitüsü ile Fen Edebiyat Fakülteleri arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır($p<,00$). Buna göre Eğitim Fakülteleri ve Eğitim Enstitüleri Fen Edebiyat Fakültelerine göre Sosyal Bilgiler dersinde problem çözme yöntemini daha çok kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Örnek olay yönteminde öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında anlamlı bir farklılık çıkmıştır($p<,00$). Eğitim Enstitüleri ve Eğitim Fakülteleri, Fen Edebiyat Fakültelerine göre daha fazla katılım göstermişlerdir.

Öğretmenlerin gezi-gözlem yöntemine ilişkin cevaplarına karşılaştırıldığında görüşler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Buna göre Eğitim Enstitüsü ile Eğitim Fakülteleri ve Fen Edebiyat Fakülteleri arasında anlamlı bir farklılık çıkmış ve Eğitim Enstitülerinin daha fazla katılım gösterdikleri görülmektedir. Diğer yandan Eğitim Fakülteleri ve Fen Edebiyat Fakülteleri arasında da anlamlı bir farklılık çıkmış ve Eğitim Fakülteleri gezi gözlem yönteminin ders içerisinde daha fazla kullanılmasından yanadır.

4.13. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Öğretmenlerin öğrenim durumu değişkenine göre kullandıkları yöntemlerin SPSS uygulamasında anlamlı çıkan sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 4.13. Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemlerin Öğrenim Durumları Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi

ANOVA		N	Ort.	f	p	G.lar Arası Farklar
2.2. Soru-cevap	Eğitim Enstitüsü	12	3,33	13,35	,00	1-2 1-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,83			
	Fen Edebiyat Fak.	22	4,36			
2.6. Örnek Olay	Eğitim Enstitüsü	12	3,67	63,36	,00	1-3 2-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,29			
	Fen Edebiyat Fak.	22	1,45			
2.7. Gezi-gözlem	Eğitim Enstitüsü	12	3,33	26,80	,00	1-3 2-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,23			
	Fen Edebiyat Fak.	22	1,73			
2.8. Dramatizasyon(Rol yapma)	Eğitim Enstitüsü	12	2,33	11,50	,00	2-3
	Eğitim Fakültesi	70	2,97			
	Fen Edebiyat Fak.	22	1,82			

Öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre Sosyal Bilgiler öğretiminde yöntemleri hangi sıklıkta kullandıkları ile ilgili görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin belirttikleri görüşlere göre soru cevap yöntemi kullanımında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p<,00$). Buna göre Eğitim Fakülteleri ile Eğitim Enstitüleri ve Fen Edebiyat Fakülteleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Eğitim Fakülteleri soru cevap yöntemini diğer iki fakülte mezunlarına göre daha fazla kullandıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları örnek olay yönteminde anlamlı bir şekilde farklılaştığını görülmektedir.($p=,00$). Eğitim Enstitüleri ile Eğitim Fakülteleri ve Eğitim Fakülteleri ile Fen Edebiyat Fakülteleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Örnek olay yöntemini Eğitim

Enstitüleri derslerinde en çok kullananlar olduğu görülmektedir. Fen Edebiyat Fakülteleri ise hiç kullanmıyorum ile az kullanıyorum arasındadır.

Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları gezi gözlem yönteminde gruplar arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Eğitim Fakülteleri ile Fen Edebiyat Fakülteleri ve Eğitim Enstitüleri ile Fen Edebiyat Fakülteleri arasında anlamlı farklılık vardır($p<,00$). Eğitim Fakülteleri'nin gezi gözlem yöntemini Sosyal Bilgiler öğretiminde daha çok kullandıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin belirttikleri görüşlere göre rol yapma yöntemi kullanımında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p<,00$). Buna göre Eğitim Fakülteleri ile Fen Edebiyat Fakülteleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Eğitim Fakülteleri rol yapma yöntemini diğer iki fakülte mezunlarına göre daha fazla kullandıklarını belirtmişlerdir.

4.14. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar

Tablo 4.14. Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından Karşılaşılan Sorunların Değerlendirilmesi

ANOVA		N	Ort.	f	p	G.lar Arası Farklar
Sınıfların kalabalık olması	Eğitim Enstitüsü	12	3,33	3,64	,03	1-3
	Eğitim Fakültesi	70	4,00			
	Fen Edebiyat Fak.	22	4,18			
Okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması	Eğitim Enstitüsü	12	3,00	6,14	,003	1-2
	Eğitim Fakültesi	70	4,29			
	Fen Edebiyat Fak.	22	3,73			
Ders konularının ağır olması	Eğitim Enstitüsü	12	2,33	7,29	,001	1-2 1-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,14			
	Fen Edebiyat Fak.	22	3,45			
Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı	Eğitim Enstitüsü	12	4,00	5,06	,008	1-3
	Eğitim Fakültesi	70	3,40			
	Fen Edebiyat Fak.	22	2,91			

Öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlardan sınıfların kalabalık olması ile ilgili anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Eğitim Enstitüleri ile Fen Edebiyat Fakülteleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,03$). Fen Edebiyat Fakülteleri sınıfların kalabalık olmasını derslerin işleniş açısından diğer fakültelere göre daha fazla sorun olarak görmektedir. Eğitim Fakülteleri sınıfların kalabalık olmasını en az sorun olarak belirtmişlerdir.

Okullarda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması ile ilgili görüşlere bakıldığında Eğitim Fakülteleri ile Eğitim Enstitüleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır($p<0,003$). Eğitim Fakülteleri eğitim Enstitülerine göre laboratuvar olmamasını daha fazla sorun olarak görmektedirler. Bu da Eğitim Fakültesi mezunlarının Sosyal Bilgiler dersini görsel yönden işlemeye daha olumlu baktıkları anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlardan ders konularının ağır olması maddesinde anlamlı bir farklılık vardır. Eğitim enstitülerinin Eğitim Fakülteleri ve Fen Edebiyat Fakülteleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,001$). Eğitim Enstitüleri ders konularının ağır olduğu konusunda diğer iki fakülteye göre daha fazla sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlardan öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeyişi konusunda Eğitim Enstitüleri ile Fen Edebiyat Fakülteleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,008$). Buna göre Eğitim Enstitüleri öğrencilerin derse diğer fakültelere göre büyük bir sorun olarak görmektedir.

4.15. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemler

Öğretmenlerin mezun oldukları bölüm değişkenine göre yapılan varyans analizinde bazı yöntemlerde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin branş türlerine göre karşılaştırılması tablo 4.15.'de verilmiştir. Öğretmenlerin mezun oldukları branş türüne göre Sosyal Bilgiler öğretiminde sizce yöntemler hangi oranda kullanılmalıdır sorusuna anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.15. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemler

ANOVA		N	Ort.	SS	f	p	Gruplar Arası Farklar
1.1. Anlatım	Sosyal Bilgiler	78	3,26		9,53	,000	1-2 1-4
	tarih öğretmenliği	9	4,67				
	coğrafya öğretmenliği	4	4,00				
	diğer	13	4,31				
1.3. Tartışma	Sosyal Bilgiler	78	3,72		9,39	,000	1-3 2-3
	tarih öğretmenliği	9	3,67				
	coğrafya öğretmenliği	4	2,00				
	diğer	13	4,23				
1.4. Demonstrasyon (Gösteri)	Sosyal Bilgiler	78	3,69		13,60	,000	1-2 1-3
	tarih öğretmenliği	9	2,44				
	coğrafya öğretmenliği	4	3,00				
	diğer	13	2,46				
1.5. Problem çözme	Sosyal Bilgiler	78	3,62		34,16	,000	1-2 1-3 1-4
	tarih öğretmenliği	9	1,67				
	coğrafya öğretmenliği	4	2,00				
	diğer	13	2,08				
1.6. Örnek Olay	Sosyal Bilgiler	78	3,79		29,90	,000	1-2 1-4
	tarih öğretmenliği	9	1,67				
	coğrafya öğretmenliği	4	3,00				
	diğer	13	2,08				
1.7. Gezi-gözlem	Sosyal Bilgiler	78	2,00		52,91	,000	3-1 3-2 3-4
	tarih öğretmenliği	9	2,00				
	coğrafya öğretmenliği	4	4,00				
	diğer	13	2,00				

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri anlatım yönteminin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir.($p=,00$). Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ile Tarih Öğretmenleri ve Diğer bölüm mezunları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Buna göre Tarih Öğretmenleri anlatım yönteminin en çok kullanılması gereken yöntem olduğunu düşünmektedirler. İkinci sırada diğer bölüm mezunları gelmektedir bunlar Fen Edebiyat Fakültesinin Coğrafya ve Tarih bölümünden mezun olan öğretmenler

oluşturmaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunları ise anlatım yönteminin derslerde en az kullanılması gereken öğretim yöntemi olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri tartışma yönteminin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir.($p=,00$). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ile Coğrafya Öğretmenliği ve Tarih öğretmenliği ile Coğrafya Öğretmenliği arasından anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde tartışma yönteminin kullanılması gerektiğini bu yöntemin öğrencilerin demokratik fikirlerinin gelişmesini ve başkalarının fikirlerine saygılı olmayı öğrettiğini düşünmektedirler. Bu karşılık Coğrafya Öğretmenliği mezunu öğretmenler tartışma yönteminin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi dersinde az kullanılması gerektiğini düşünmektedirler.

Gösteri yönteminin kullanılmasına ilişkin görüşler karşılaştırıldığında Eğitim Fakültesi ile Coğrafya ve Tarih Öğretmenleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır($p<0,000$). Eğitim fakülteleri diğer iki bölüme göre gösteri yönteminin derslerde daha çok kullanılması gerektiğine yönelik görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri problem çözme yönteminin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir.($p=,00$). Gruplar arasındaki ortalamalara baktığımızda Sosyal Bilgiler Öğretmenleri, Tarih, Coğrafya Öğretmenliği ve Fen Edebiyat Fakültesi mezunlarına göre daha fazla kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Problem çözme yöntemi ile Sosyal Bilgiler Öğretmenleri öğrencilerin bazı sonuçlara kendilerinin ulaşmalarını her zaman hazır bilgiyi kullanmamalarını hedeflemişlerdir.

Örnek olay yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde ne oranda kullanılması gerektiğine ilişkin görüş belirten öğretmenlerimiz arasında branş bazında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,000$). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ile Tarih Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler ile diğer branş mezunlarına göre daha çok kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri gezi-gözlem yönteminin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir.(p=,00). Gruplar arasındaki ortalamalara baktığımızda Coğrafya Öğretmenleri, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği ve diğer bölümlerden oluşan öğretmenlerden daha fazla kullanılması gerektiğini düşünmektedirler. Coğrafya Öğretmenliği mezunları branşları gereği gez-gözlem yöntemini derslerinde kullanarak öğrencilerin görerek birincil kaynaklardan öğrenmesini istemektedirler.

4.16. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Tablo 4.16. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntemlerin Mezun Olunan Bölüm Değişkeni Açısından İncelenmesi

ANOVA		N	Ort.	SS	f	p	Gruplar Arası Farklar
2.2. Soru-cevap	Sosyal Bilgiler	78	3,79		8,80	,000	1-2
	tarih öğretmenliği	9	4,44				1-4
	coğrafya öğretmenliği	4	3,00				2-3
	diğer	13	4,31				3-4
2.3. Tartışma	Sosyal Bilgiler	78	3,62		5,69	,001	2-3
	tarih öğretmenliği	9	3,89				3-4
	coğrafya öğretmenliği	4	2,00				
	diğer	13	3,92				
2.6. Örnek Olay	Sosyal Bilgiler	78	3,36		40,37	,000	1-2
	tarih öğretmenliği	9	1,44				1-4
	coğrafya öğretmenliği	4	3,00				2-3
	diğer	13	1,46				3-4
2.7. Gezi-gözlem	Sosyal Bilgiler	78	3,26		18,90	,000	1-2
	tarih öğretmenliği	9	1,56				1-4
	coğrafya öğretmenliği	4	3,00				
	diğer	13	1,85				
2.8. Dramatizasyon (Rol yapma)	Sosyal Bilgiler	78	2,92		7,63	,000	1-2
	tarih öğretmenliği	9	1,56				1-4
	coğrafya öğretmenliği	4	2,00				
	diğer	13	2,00				

Öğretmenlerin mezun oldukları branş türüne göre Sosyal Bilgiler öğretiminde hangi yöntemleri kullandıkları sorusuna ilişkin görüşlerde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır

Ankete katılan öğretmenlerin soru – cevap yöntemine verdikleri cevaplarda Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ile Tarih Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ile Diğer bölüm mezunları arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır($p=,00$). Buna göre Tarih Öğretmenliği derslerde soru cevap yöntemini en çok kullanan daha sonra Sosyal Bilgiler Öğretmenliği gelmektedir. Bunun yanında Tarih Öğretmenliği ile coğrafya Öğretmenliği ve Coğrafya Öğretmenliği ile Diğer bölüm mezunları arasında da anlamlı bir ilişki çıkmıştır.

Tartışma yöntemine ilişkin görüşlere yapılan analizde Tarih Öğretmenliği ile Coğrafya Öğretmenliği ve Coğrafya Öğretmenliği ile diğer bölüm mezunları arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır.($p=,00$). Sonuçlara göre Tarih Öğretmenliği mezunu öğretmenler diğer iki bölüme göre derslerde tartışma yöntemini daha çok kullanarak öğrencilerin ortak bir sonuca beraber ulaşmalarını amaçlamaktadırlar.

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları örnek olay yöntemi branşlar arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır.($p=,00$). Sosyal Bilgiler ile Tarih Öğretmenliği ve Diğer bölüm mezunları arasında, Tarih Öğretmenliği mezunları ile Coğrafya Öğretmenliği ve Coğrafya Öğretmenliği ile diğer bölüm mezunları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Buna göre Ortalamalara bakıldığında örnek olay yöntemini derslerinde en çok kullanan Sosyal Bilgiler Öğretmenliği olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin mezun oldukları branşa göre gezi gözlem yöntemi ile ilgili görüşlerde Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği ve diğer bölüm mezunlarına göre daha olumlu görüş belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin diğer iki bölüm mezunlarına göre daha fazla kullandıkları görülmektedir.

Ankete katılan öğretmenlerin siz derslerinizde en çok hangi yöntemi kullanıyorsunuz sorusuna verdikleri cevaplara göre rol yapma yönteminde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,000$). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ile Tarih Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ile diğer bölüm mezunlarına oranla daha olumlu görüş belirtmişlerdir.

4.17. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar

Ankete katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde karşılaştıkları sorunlar açısından incelendiğinde yapılan varyans analizine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

4.18. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasını Gerektiğini Düşündükleri Yöntemler

Ankete katılan öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gereken yöntemlere ilişkin sorumuzda mezun oldukları bölümlerin eğitim süresi değişkenine bağlı olarak t testi uygulanmıştır.

Tablo 4.18. Eğitim Sürelerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasını Gerektiğini Düşündükleri Yöntemlerin Değerlendirilmesi

Öğrenim Süresi	n	x	s	t	p
1.1.Anlatım	4	5,00	1,049	2,884	,000
	100	3,48			
1.4.Demonstrasyon	4	3,00	,966	-,866	,000
	100	3,42			
1.7.Gezi-gözlem	4	3,00	1,067	-1,045	,000
	100	3,56			

Ankete katılan öğretmenlerin kaç yıllık bir öğrenim süresi geçirdiklerini ve buna göre çıkan iki grup arasında yapılan t testinde çıkan sonuçlar tablo 4.18'de verilmiştir ve aşağıda yorumlanmıştır.

Öğretmenlere yöneltilen siz için Sosyal Bilgiler öğretiminde en etkili yöntem hangisidir soruna verilen cevaplarda öğrenim sürelerine göre anlamlı farklılık çıkmıştır.

Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gereken yöntemlerden “anlatım” yönteminin kullanılması açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p=0,000$). Buna göre 2 yıllık mezunu öğretmenler Sosyal Bilgiler öğretiminde anlatım yönteminin daha çok kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde size göre kullanılması gereken yöntem hangi sıklıkta kullanılmalıdır sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplardan gösteri yöntemi açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. 4 yıllık fakülte mezunu öğretmenler gösteri yöntemini 2 yıllık mezunu öğretmenlere göre daha çok kullanılmasının gerektiğini belirtmişlerdir.

Gezi gözlem yöntemi ile ilgili yöneltilen soruda 2 yıllık mezunları ile 4 yıllık mezunları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. 4 yıllık fakülte mezunları 2 yıllık mezunlarına göre daha olumlu görüş belirtmişler ve gezi gözlem yöntemini daha çok kullanmaktadırlar.

4.19. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandığı Yöntemler

Sosyal Bilgiler dersinde siz yöntemleri hangi oranda kullanıyorsunuz sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık olan maddeler aşağıda incelenmiştir.

Tablo 4.19. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandığı Yöntemler

Öğrenim Süresi	n	x	s	t	p
2.3.Tartışma	4	3,60	,921	,864	,000
	100	4,00			
2.5.Problem çözme	4	2,00	1,052	-2,005	,000
	100	3,06			
2.8.Dramatizasyon	4	2,00	1,127	-1,201	,000
	100	2,68			

Ankete katılan öğretmenlere Sosyal Bilgiler dersinde en çok hangi yöntemi kullandıklarını sorduğumuz soruda yöntemlerde öğrenim süresine göre farklılık ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları tartışma yöntemi kullanmaları açısından anlamlı farklılık ortaya çıkmış ve 4 yıllık mezunu öğretmenler diğer gruba göre tartışma yöntemini derslerinde daha olumlu kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları öğretim yöntemlerinden problem çözme yönteminin kullanılması açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Problem çözme yöntemini 2 yıllık mezunu öğretmenler derslerinde daha az kullanmaktadırlar.

Öğretmenlerin dramatizasyon (rol yapma) yöntemini kullanma sıklıklarına göre verdikleri cevaplarda gruplar arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. 4 yıllık mezunu öğretmenler dramatizasyon yöntemini 2 yıllık mezunu öğretmenlere göre daha çok kullanılmaktadır.

4.20. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar

Tablo 4.20. Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Varyans Analizi

Öğrenim Süresi	n	x	s	t	p
4.3 Araç-gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak	4	4,00	,815	3,224	,000
	100	2,68			
4.8 Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı	4	3,00	1,023	-,740	,000
	100	3,38			
4.9 Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı	4	5,00	1,064	3,217	,000
	100	3,28			

Ankete katılan öğretmenlere Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili olarak “*okullarda yeterli araç gereç olmayışı*” sorunu iki grup arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. 2 yıllık mezunu öğretmenler okullarda araç gereç olmayışı konusunda 4 yıllık mezunu öğretmenlere göre fazla görüş belirtmişlerdir.

“*Araç – gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak*” konusunda karşılaşılan sorunlar gruplar arasında gruplar arasında anlamlı bir farklılık ortaya

çıkıştır. 4 yıllık mezunlar 2 yıllık mezunlara oranla daha az sorun olarak ortaya çıkmıştır. 2 yıllık mezunlar araç – gereç kullanımı açısından sorun yaşamaktadırlar.

“Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı” sorunun 4 yıllık ve 2 yıllık mezunlar arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeyişi 4 yıllık öğretmenler 2 yıllık öğretmenlere göre daha çok sorun olarak görmektedir.

4.21. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemler

Öğretmenlerin kıdem yılları değişkenine göre yapılan ANOVA uygulamasında aralarında anlamlı farklılık çıkan yöntemler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4.21. Kıdem yıllarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasını Düşündükleri Yöntemlerin İncelenmesi

ANOVA		N	Ort.	SS	f	p	Guruplar Arası Farklar
1.2. Soru-cevap	1-5 yıl	74	4,19		15,47	,000	1-2 1-3 1-4
	6-10 yıl	18	3,11				
	11-15 yıl	8	3,00				
	21 yıl ve üzeri	4	3,00				
1.3. Tartışma	1-5 yıl	74	3,95		13,94	,000	1-2 1-3 3-4
	6-10 yıl	18	3,22				
	11-15 yıl	8	2,50				
	21 yıl ve üzeri	4	4,00				

Sosyal Bilgiler öğretiminde etkili bir yöntem olarak hangisinin kullanılmasının gerektiğini sorduğumuz öğretmenlerden soru cevap yöntemi ile ilgili görüşlerde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. 1-5 yıllık öğretmenler ile 6-10 yıllık, 11-15 yıllık ve 21 ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. 1-5 yıllık öğretmenler diğer gruplara göre soru cevap yönteminin Sosyal Bilgiler öğretiminde daha sık kullanılması yönünde olumlu görüş belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmenlerin tartışma yöntemleri hakkında verdikleri cevaplarda anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,000$). 1-5 yıllık öğretmenler 6-10 yıllık ve 11-15 yıllık öğretmenlere göre tartışma yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde

daha fazla kullanılması yönünde görüş belirtmişlerdir. Kıdem yılı 21 ve üzeri öğretmenler ile 11-15 yıllık öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır ve 21 ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenler 11-15 yıllık öğretmenlere göre tartışma yöntemini derslerinde sık kullanılması gerektiğini bildirmişlerdir.

4.22. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Tablo 4.22. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere Göre Kıdem Yılı Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi

ANOVA		N	Ort.	SS	f	p	Guruplar Arası Farklar
2.2. Soru-cevap	1-5 yıl	74	3,97		11,44	,000	1-3 1-4 2-3 2-4
	6-10 yıl	18	4,11				
	11-15 yıl	8	3,00				
	21 yıl ve üzeri	4	3,00				
2.3. Tartışma	1-5 yıl	74	3,89		16,03	,000	1-3 1-4 2-4
	6-10 yıl	18	3,33				
	11-15 yıl	8	2,50				
	21 yıl ve üzeri	4	2,00				
2.4. Demonstrasyon (Gösteri)	1-5 yıl	74	3,19		10,26	,000	1-2
	6-10 yıl	18	2,11				
	11-15 yıl	8	2,50				
	21 yıl ve üzeri	4	2,00				
2.5. Problem çözme	1-5 yıl	74	3,38		17,64	,000	1-2 1-3
	6-10 yıl	18	2,22				
	11-15 yıl	8	1,50				
	21 yıl ve üzeri	4	3,00				

Sosyal Bilgiler dersinde siz yöntemleri hangi oranda kullanıyorsunuz sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık olan maddeler aşağıda incelenmiştir.

Öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerden soru cevap yöntemi ile ilgili anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,000$). Buna göre 1-5 yıllık öğretmenler 11-15 ve 21 ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenlere göre daha olumlu görüş belirtmişler ve soru cevap yönteminin derslerde daha etkin bir şekilde kullanılmasını ve öğrencilerin derse daha çok katılmasını istemektedirler. 6-10 yıllık öğretmenler ile 11-15 ve 21 ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenler arasında da anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan tartışma yöntemi için belirtilen görüşlerde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p=0,000$). Öğretmenler 1-5 yıllık öğretmenler ile 11-15 ve 21 ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Buna göre 1-5 yıllık öğretmenler derslerinde tartışma yöntemini daha çok kullandıkları görülmektedirler. Diğer yandan 6-10 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenler arasında da farklılık çıkmıştır.

Gösteri yöntemine verilen cevaplar arasında 1-5 yıllık öğretmenler ile 6-10 yıllık öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p=0,000$). Gösteri yöntemi için 1-5 yıllık öğretmenler daha olumlu görüş belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmenlerin problem çözme yöntemi ile ilgili görüşlerine bakıldığında 1-5 yıllık öğretmenler ile 6-10 yıllık ve 1-5 yıllık öğretmenler ile 11-15 yıllık öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. 1-5 yıllık öğretmenler ikinci ve üçüncü grup öğretmenlere göre problem çözme yöntemini derslerinde daha sık kullandıklarını belirtmişlerdir.

4.23. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Tablo 4.23. Kıdem Yıllarına Göre Karşılaştıkları Sorunlar

ANOVA		N	Ort.	SS	f	p	Guruplar Arası Farklar
Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi	1-5 yıl	74	3,30		6,74		1-4 2-4 3-4
	6-10 yıl	18	3,67				
	11-15 yıl	8	4,00				
	21 yıl ve üzeri	4	1,00				
Okulda yeterli araç-gereç olmayışı	1-5 yıl	74	3,19		9,27		1-4 2-4 3-4
	6-10 yıl	18	3,44				
	11-15 yıl	8	4,00				
	21 yıl ve üzeri	4	1,00				
Araç-gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak	1-5 yıl	74	2,84		7,95		1-4 2-4 3-4
	6-10 yıl	18	2,56				
	11-15 yıl	8	3,00				
	21 yıl ve üzeri	4	1,00				
Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı	1-5 yıl	74	3,24		11,84		1-2 1-4 2-4 3-4
	6-10 yıl	18	2,44				
	11-15 yıl	8	3,00				
	21 yıl ve üzeri	4	5,00				
Sınıfların kalabalık olması	1-5 yıl	74	3,92		10,03		1-4 2-4
	6-10 yıl	18	4,33				

	11-15 yıl	8	4,50				3-4
	21 yıl ve üzeri	4	2,00				
Okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması	1-5 yıl	74	4,03		10,16		1-4
	6-10 yıl	18	4,44				2-4
	11-15 yıl	8	4,50				3-4
	21 yıl ve üzeri	4	1,00				
Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı	1-5 yıl	74	3,41		15,58		1-3 1-4
	6-10 yıl	18	3,22				2-3 2-4
	11-15 yıl	8	4,50				3-4
	21 yıl ve üzeri	4	1,00				
Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı	1-5 yıl	74	3,35		8,98		1-4
	6-10 yıl	18	3,56				2-4
	11-15 yıl	8	4,00				3-4
	21 yıl ve üzeri	4	1,00				

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler derslerinde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili olarak yapılan değerlendirmede anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

“*Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi*” öğretmenlerin konusunda kıdem yılına göre anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,05$). 1-5 yıllık öğretmenler ile 21 ve üzeri , 6-10 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenlerle, 11-15 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Kıdem yılı 21 ve üzeri olan öğretmenler Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesini bir sorun olarak görmemektedir.

Öğretmenlerin diğer bir sorun olarak gördükleri ve kıdem yılına göre aralarında anlamlı farklılık çıkan bir konuda “*Okullarda yeterli araç – gereç olmayışıdır.*” 1-5 yıllık öğretmenler ile 21 ve üzeri , 6-10 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenlerle, 11-15 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. 1-5 yıllık, 6-10 yıllık ve 11-15 yıllık öğretmenler okullarda araç – gereç olmayışı konusunda aynı fikri belirtmişler ve 21 yıl ve üzeri kıdem derecesine sahip öğretmenlere göre daha çok sorun olduğunu belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmenlerin kıdem yılına göre anlamlı farklılık çıkan bir sorunda “ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı” konusudur. 1-5 yıllık

öğretmenler ile 21 ve üzeri ,1- 5 yıllık öğretmenler ile 6-10 yıllık öğretmenler, 6-10 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenlerle, 11-15 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,05$). Tabloya baktığımızda 21 yıl ve üzeri öğretmenler ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı maddesine her zaman şeklinde cevap belirtmişlerdir.

“*Sınıfların kalabalık olması*” maddesine göre 1-5 yıllık öğretmenler ile 21 ve üzeri, 6-10 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenlerle, 11-15 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,05$). 11-15 yıllık öğretmenler sınıfların kalabalık olmasını diğer gruplarda ki öğretmenlere göre daha büyük bir sorun olarak görmektedirler.

Öğretmenlerin cevaplarında anlamlı farklılık çıkan diğer bir konuda “ okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmayışı” maddesidir($p<0,05$). 1-5 yıllık öğretmenler ile 21 ve üzeri , 6-10 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenlerle, 11-15 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır.

“*Öğrencilerin yardımcı ders kitaplarının olmayışı*” maddesinde 1-5 yıllık öğretmenler ile 21 ve üzeri, 6-10 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenlerle, 11-15 yıllık öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır($p<0,05$).

4.24. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemleri İle İlgili Hizmetiçi Eğitim Kursuna Katılma Durumlarına Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemler

Ankete katılan öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gereken yöntemlere ilişkin sorumuzda hizmetiçi eğitim seminerine katılma durumları değişkenine bağlı olarak t testi uygulanmıştır.

Tablo 4.24. Hizmetiçi Katılma Durumları Değişkenine Bağlı Analiz

Hizmetiçi Eğitim		n	x	s	t	p
1.1.Anlatım	Katıldım	46	3,24	1,029	3,333	,001
	Katılmadım	58	3,91	1,014	3,327	
1.2 Soru-cevap	Katıldım	46	4,17	,825	3,241	,002
	Katılmadım	58	3,62	,895	3,271	
1.5. Problem çözme	Katıldım	46	2,91	,939	-2,491	,014
	Katılmadım	58	3,41	1,077	-2,531	
1.6 Örnek Olay	Katıldım	46	3,09	,985	-2,278	,025
	Katılmadım	58	3,59	1,200	-2,330	

Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde sizce hangi yöntemler ne sıklıkta kullanılmalıdır sorusunun birinci maddesi olan anlatım yönteminde hizmetiçi değişkenine göre yapılan değerlendirmede anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Buna göre hizmetiçi eğitim alan öğretmenler Sosyal Bilgiler öğretiminde anlatım yönteminin daha az kullanılmasının iyi olacağı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Soru cevap yöntemine verilen cevaplara göre hizmetiçi eğitim semineri alan öğretmenlerle hizmetiçi eğitim semineri almayan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Hizmetiçi eğitim seminerine katılan öğretmenler etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi gerçekleştirilebilmesi için soru cevap yönteminin derslerde daha sık kullanılması yönünde görüş belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmenler problem çözme yöntemine verdikleri cevaplarda iki grup arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Hizmetiçi eğitim seminerine katılmayan öğretmenler problem çözme yönteminin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması yönünde az'a yakın bir görüş belirtmişlerdir. Hizmetiçi eğitim seminerine katılan öğretmenler öğrencilerin derslerde daha aktif olmasını hedeflemektedirler.

Örnek olay yöntemine verilen cevaplarda hizmetiçi eğitime katılan öğretmenler ile katılmayan öğretmenler arasında farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. hizmetiçi eğitim seminerine katılan öğretmenler örnek olay yönteminin kullanılmasında olumlu görüş belirtmişlerdir.

4.25. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemleri İle İlgili Hizmetiçi Eğitim Kursuna Katılma Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Tablo 4.25. Kullanılan Yöntemlerin Hizmetiçi Eğitim Seminerine Katılma Durumlarına İlişkin Analiz

Hizmetiçi Eğitim		n	x	s	t	p
2.1 Anlatım	Katıldım	46	3,96	,556	2,289	,024
	Katılmadım	58	3,52	1,203	2,468	

Siz derslerinizde hangi yöntemleri hangi sıklıkta kullanıyorsunuz sorusuna aldığımız cevaplar doğrultusunda anlatım yönteminin kullanılması değişkenler açısından farklılık oluşturmaktadır. Hizmetiçi eğitim seminerine katılan öğretmenler anlatım yönteminin kullanılmasını pek olumlu karşılamamaktadırlar. Hizmetiçi eğitim semineri alan öğretmenler dersi öğretmen merkezli olmaktan çıkarıp öğrenci merkezli ders işlemeye çalışmaktadırlar.

4.26. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemleri İle İlgili Hizmetiçi Eğitim Kursuna Katılma Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar

Tablo 4.26. Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Varyans Analizi

Hizmetiçi Eğitim		n	x	s	t	p
4.2 Okulda yeterli araç-gereç olmayışı	Katıldım	46	3,48	,888	2,317	,022
	Katılmadım	58	3,00	1,155	2,387	
4.8 Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı	Katıldım	46	3,61	,493	2,240	,027
	Katılmadım	58	3,17	1,244	2,439	
4.9 Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı	Katıldım	46	3,78	,593	3,855	,000
	Katılmadım	58	3,00	1,270	4,155	

Ankete katılan öğretmenlere sorduğumuz Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşlerinde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Okulda yeterli araç gereç olmayışı konusunda gruplar arasında farklılık ortaya çıkmıştır. Hizmetiçi eğitim seminerine katılmayan öğretmenler okulda araç gereç olmayışı sorunu daha olumsuz bakmaktadırlar.

Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeyişi sorunu gruplar arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. hizmetiçi eğitim semineri alan öğretmenler okulda araç gereç olmayışı sorununa daha olumlu bakmaktadırlar.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre öğrencilerin yardımcı kitaplarının olmayışı sorunu hizmetiçi eğitim semineri alan öğretmenlerle almayan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık oluşmuştur. Hizmetiçi eğitim semineri almayan öğretmenler bu sorunu derslerde sıkça karşılaşılan sorunlardan biri olarak görmektedirler.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR

5.1. 1. Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgilere İlişkin Sonuçlar

- Araştırmanın örnekleminde ki öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı 60 (%57,7) erkek ve 44 (%42,3) bayan olarak tespit edilmiştir.
- Öğretmenlerin mezun oldukları yüksek öğretim kurumlarına göre dağılımlarına bakıldığında 12'si (%11,5) Eğitim Enstitüsü, 70'i (%67,3) Eğitim Fakültesi ve 22'si (%21,2) Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlardır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları branşlara göre dağılıma bakıldığında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 78 (%75), Tarih Öğretmenliği 9 (8,7), Coğrafya Öğretmenliği 4 (%3,8) ve diğer branşlardan mezun 13 (%12,5) olarak tespit edilmiştir.
- Öğretmenlerin mezun oldukları bölümlerin eğitim süresine bakıldığında 4 öğretmen (%3,8) 2 yıllık mezunu ve 100 (96,2) öğretmenin 4 yıllık fakülte mezunu olduğu tespit edilmiştir.
- Ankete katılan öğretmenlerin kıdem yıllarında ki dağılımı 0 -5 yıl 74 (74,2) , 6 – 10 yıl 18 (17,3), 11 – 15 yıl 8 (%7,7) ve 21 yıl üzeri 4 (% 3,8) öğretmen olduğu tespit edilmiştir.
- Öğretmenlerin hizmet içi kursa katılımlarına bakıldığında 46 (44,2) öğretmen evet, 58 (55,8) öğretmen hayır cevabı verdiği tespit edilmiştir.

5.1.2. Öğretmenlere Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenler Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışma ve soru cevap ve gezi gözlem yöntemlerinin çoğunlukla kullanılması gerektiğini düşünmektedirler.

- Ankete katılan öğretmenler anlatım, gösteri, problem çözme ve örnek olay yöntemlerinin Sosyal Bilgiler öğretiminde kısmen yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.
- Öğretmenler rol yapma yönteminin Sosyal Bilgiler öğretiminde en az kullanılması gereken yöntem olduğunu düşünmektedirler.
- Verilen cevaplara ilişkin sonuçlarda grubun en yüksek ortalaması 3,87 ile soru – cevap yöntemine, 2,77 ile rol yapma yöntemine aittir.

5.1.3.Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenler Sosyal Bilgiler öğretiminde “anlatım”, “soru – cevap” ve “tartışma” yöntemlerine çoğunlukla yer vermektedirler.
- Öğretmenler “gösteri” ve “örnek olay” yöntemlerine derslerinde kısmen yer vermektedirler.
- Sosyal Bilgiler öğretiminde öğretmenlerin az kullanmayı tercih ettikleri yöntemler “rol yapma” ve “gezi – gözlem” yöntemleri olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler derslerinde kullandıkları yöntemlerden ortalaması en yüksek olan 3,88 ile “problem çözme” yöntemi, en az tercih edilen yöntem ise 2,65 ile “rol yapma” yöntemi olduğu görülmektedir.

5.1.4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemler İle Kendi Kullandıkları Yöntemler Arasındaki Farklılığa İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri etkinlikler ile Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler arasında ($p \leq 0,05$) anlamlı bir fark vardır.

5.1.5. Öğretmenlere Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Ankete katılan öğretmenlerin büyük çoğunlu Sosyal Bilgiler öğretiminde anlatım yönteminin kısmen kullanılması gerektiğini düşünmektedirler.
- Soru – cevap yönteminin Sosyal Bilgiler öğretiminde çoğunlukla kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.
- Ankete katılan öğretmenlerimizin yarısı Sosyal Bilgiler öğretiminde çoğunlukla kullanılması gereken yöntem olarak tartışma yöntemini belirtmişlerdir.
- Öğretmenlerimiz anlatım, soru – cevap, tartışma, gösteri ve gezi – gözlem yönteminin hiç kullanılmaması yönünde görüş belirtmemişlerdir.
- Problem çözme sonuçlarına göre ankete katılan öğretmenlerin yarıya yakını kısmen kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

5.1.6. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için kullanılması gerektiğini düşündükleri yöntemlerin mezun oldukları bölüme göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan ANOVA sonuçlarına göre;

- Öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri soru-cevap ve rol yapma yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için kullanılması gerektiğini düşündükleri anlatım, tartışma, gösteri, problem çözme, örnek olay ve gezi gözlem yöntemleri, mezun oldukları bölüme göre 0,00 düzeyinde anlamlı bir fark göstermektedir.

5.1.7. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemlerin mezun oldukları bölüme göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan ANOVA sonuçlarına göre;

- Ankete katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde kullandıkları yöntemlerden anlatım, gösteri, problem çözmede anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları soru –cevap, tartışma, örnek olay, gezi –gözlem ve rol yapma yöntemlerinde mezun oldukları bölüme göre 0,00 deyinde anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmıştır.

5.1.8. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin anlamlı bir şekilde farklılaşma görülmektedir.

5.1.9. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için kullanılması gerektiğini düşündükleri yöntemlerin mesleki kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan ANOVA sonuçlarına göre;

- Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri anlatım, gösteri, problem çözme, gezi-gözlem, örnek olay ve rol yapma yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri soru – cevap ve tartışma yöntemleri, mesleki kıdemlerine göre 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark göstermektedir.

5.1.10. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları anlatım, gezi-gözlem, örnek olay ve rol yapma yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- Soru – cevap, tartışma, gösteri ve problem çözme yöntemlerinde öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre anlamlı bir farklılık ortaya çıktığı görülmektedir.

5.1.11. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları “Ders konularının ağır olması” “Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı” sorunlar açısından anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır.
- Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları “Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi” “Okulda yeterli araç-gereç olmayışı” “Araç-gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak” “Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı” “Sınıfların kalabalık olması” “Okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması” “Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı” sorunları arasında anlamlı bir şekilde farklılaşma ortaya çıktığı görülmektedir.

5.1.12. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülteye Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri soru – cevap, tartışma ve rol yapma yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri anlatım, gösteri, problem çözme örnek olay ve gezi - gözlem yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.13. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülteye Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları anlatım, tartışma, gösteri ve problem çözme yöntemlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları soru – cevap, örnek olay, gezi gözlem ve rol yapma yöntemlerinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.14. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülteye Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları “Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi” “Okulda yeterli araç-gereç olmayışı” “Araç-gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak” “Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı” “Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı” sorunları açısından anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları “Sınıfların kalabalık olması “ “Okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması” “Ders konularının ağır olması” “Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı” sorunları açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.15. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerekliğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için kullanılması gerektiğini düşündükleri yöntemlerin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan t sonuçlarına göre; anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

5.1.16. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemlerin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı yapılan t testi sonuçlarına göre ortaya çıkmamıştır.

5.1.17. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunların cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı yapılan t testi sonuçlarına göre ortaya çıkmamıştır.

5.1.18. Öğretmenlerin Öğrenim Sürelerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin öğrenim sürelerine göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri soru – cevap, tartışma, problem çözme, örnek olay ve rol yapma yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- Ankete katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretimi için kullanılması gerektiğini düşündükleri yöntemlerin öğrenim sürelerine göre anlatım demonstrasyon ve gezi gözlem yöntemleri açısından anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

5.1.19. Öğretmenlerin Öğrenim Sürelerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin öğrenim sürelerine göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları anlatım, soru – cevap, gösteri, örnek olay ve gezi gözlem yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

- Ankete katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretimi için kullandıkları yöntemlerin öğrenim sürelerine göre tartışma, problem çözme ve dramatizasyon yöntemleri açısından anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

5.1.20. Öğretmenlerin Öğrenim Sürelerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin öğrenim sürelerine göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları “Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi” “Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı” “Sınıfların kalabalık olması” “Okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması” “Ders konularının ağır olması” sorunları açısından anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin öğrenim sürelerine göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları “Okulda yeterli araç-gereç olmayışı” “Araç-gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak” “Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı” “Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı” sorunları açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.21. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Seminerine Katılıp Katılmadığına Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Kullanılması Gerektiğini Düşündükleri Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin hizmetiçi eğitim seminerine katılıp katılmadıklarına göre etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri tartışma, demonstrasyon, gezi gözlem ve rol yapma yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- Ankete katılan öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerine katılıp katılmadıklarına göre etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşündükleri anlatım, soru – cevap, problem çözme ve örnek olay yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.22. Öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim Seminerine Katılıp Katılmadığına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerine katılıp katılmadıklarına göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları soru – cevap, tartışma, demostrasyon, gezi gözlem, örnek olay, gezi gözlem ve rol yapma yöntemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerine katılıp katılmadıklarına göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandıkları anlatım yönteminin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.23. Öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim Seminerine Katılıp Katılmadığına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar

- Öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerine katılıp katılmadıklarına göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları “Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi” “Okulda yeterli araç-gereç olmayışı” “Araç-gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak” “Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı” “Sınıfların kalabalık olması” “Okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarının olmaması” “Ders konularının ağır olması” sorunları açısından anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir.
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerine katılıp katılmadıklarına göre Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştıkları “Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı” “Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı” sorunları açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmanın bu kısmında, araştırmada edinilen bulgular ışığında geliştirilen öneriler bulunmaktadır.

- Eğitim ve öğretimin daha etkili bir hale gelebilmesi için Sosyal Bilgiler dersine branş öğretmenleri girmelidir.
- İlköğretimde Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerin öğretim yöntemleri konusunda HİE kurslarına katılmaları sağlanmalıdır.
- Verilen HİE kursları; gereksiz ve kuru teorik bilgilerle değil, öğretmenlerin günlük hayata geçirebilecekleri, derslerinde birebir kullanabilecekleri, uygulamalı bilgilerle donatılmalıdır. Bu nitelikteki kurslara katılımın artırılması için okullarda bu kursların tanıtımının iyi yapılması gereklidir.
- Sosyal Bilgiler dersinde verilen eğitimin kalıcılığını sağlamak için konuya uygun yöntem seçilmeli ve bir ders tek yöntemle tamamlanmamalı yöntem çeşitliliğine gidilmelidir.
- Öğrencilere öncelikle, Sosyal Bilgiler dersinin amaçları kavratılmalı ve öğrenci bu dersin sonunda öğrendiği bilgileri nerede kullanacağını bilmelidir.
- Eğitim ve öğretimde belirlenen hedeflere ulaşabilmek için öğretmenler, geleneksel öğretim yöntemlerinin yanında çağdaş öğretim yöntemlerini de tercih etmelidirler.
- Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeleri için günlük hayattan örnekler verilerek, konu ile günlük hayat arasındaki bağlantı sağlanmalı, ödevler günlük hayattan seçilmeli, onların ilgilerini çekecek aktiviteler yaptırılarak öğrencilere Sosyal Bilgiler dersi sevdirmelidir.
- Okullar araç-gereç bakımından yeterli düzeye getirilmeli ve öğretmenlerin bu araç-gereçleri Sosyal Bilgiler derslerinde kullanmaları sağlanmalıdır.
- Bazı okullarda yeni uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler sınıfı sadece sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmeninden ibaret olmayıp bir Sosyal Bilgiler laboratuvarı gibi donatılmalı ya da her okulda Sosyal Bilgiler laboratuvarı oluşturulmalıdır.

EK-1 Araştırmada Kullanılan Anket Örneği

ANKET

Değerli meslektaşım;

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında hazırlamış olduğumuz yüksek lisans tezi çerçevesinde ilköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler öğretiminde kullandığınız öğretim yöntemlerini ve karşılaştığınız sorunları belirlemek amacıyla yapılmaktadır.

Anket iki kısımdan oluşmaktadır.

Birinci kısımda kişisel bilgilerle ilgili sorular bulunmaktadır. Ankette kimliğinizi ortaya çıkaracak herhangi bir bilgi yoktur ve verdiğiniz cevaplar sadece bu araştırma çerçevesinde kullanılacaktır. Anketin ikinci kısmında ise Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Vereceğiniz samimi ve doğru cevaplar araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini artıracaktır. Ankete ayırdığınız zaman ve göstereceğiniz ilgiden dolayı teşekkür ederim.

Hazırlayan
Firdevs POLAT
Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM I

Mesleki ve Kişisel Bilgiler

1- Cinsiyetiniz:

() Bayan

() Bay

2- Öğrenim Durumunuz:

- a) Yüksek Okul
- b) Eğitim Enstitüsü
- c) Eğitim Fakültesi
- d) Fen-Edb. Fakültesi
- e) Diğer (Belirtiniz).....

3- Mezun Olduğunuz Bölüm:

- a) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
- b) Tarih Öğretmenliği
- c) Coğrafya Öğretmenliği
- d) Diğer (Belirtiniz).....

4- Mezun Olduğunuz Okulun Eğitim-Öğretim Süresi:

- a) 2 yıl
- b) 3 yıl
- c) 4 yıl
- d) 5 yıl

5- Mesleki Kıdeminiz:

- a) 0-5 yıl
- b) 6-10 yıl
- c) 11-15 yıl
- d) 16-20 yıl
- e) 20 yılın üstü

6- Mesleki Yaşantınız Boyunca Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemleri İle İlgili Bir Hizmetiçi Kursa Katıldınız mı?

- a) Katıldım
- b) Katılmadım

BÖLÜM II

1- Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için sizce aşağıdaki yöntemler hangi oranda kullanılmalıdır?

	Hiç	Az	Kısmen	Çoğunlukla	Her zaman
Anlatım	()	()	()	()	()
Soru-cevap	()	()	()	()	()
Tartışma	()	()	()	()	()
Demonstrasyon(Gösteri)	()	()	()	()	()
Problem çözme	()	()	()	()	()
Örnek Olay	()	()	()	()	()
Gezi-gözlem	()	()	()	()	()
Dramatizasyon(Rol yapma)	()	()	()	()	()

2 - Siz bu yöntemleri hangi oranda kullanıyorsunuz?

	Her zaman	Çoğunlukla	Kısmen	Az	Hiç
Anlatım	()	()	()	()	()
Soru-cevap	()	()	()	()	()
Tartışma	()	()	()	()	()
Demonstrasyon(Gösteri)	()	()	()	()	()
Problem çözme	()	()	()	()	()
Örnek Olay	()	()	()	()	()
Gezi-gözlem	()	()	()	()	()
Dramatizasyon(Rol yapma)	()	()	()	()	()

3- Aşağıdaki öğretim yöntemlerini tercih etme nedeninizi lütfen belirtiniz? (Her yöntem için yalnızca bir seçenek işaretleyiniz)

	Konunun özelliklerine uygun	Öğrenci sayısına uygun	Öğretmenin öğretim yöntemine yakınlığı	Materyal kullanımına uygun	Öğrenci seviyesine uygun	Öğrenmeyi gerçekleştirecek en uygun yöntem	Süre ve maliyet
Anlatım							
Soru-cevap							
Tartışma							
Demonstrasyon(Gösteri)							
Problem çözme							
Örnek Olay							
Gezi-gözlem							
Dramatizasyon(Rol yapma)							

4- Sosyal Bilgiler öğretiminde karşılaştığınız sorunları lütfen işaretleyiniz.

	Hiç	Az	Kısmen	Çoğunlukla	Her zaman
Sosyal Bilgiler derslerine branş öğretmenlerinin girmemesi	☐	☐	☐	☐	☐
Okulda yeterli araç-gereç olmayışı	☐	☐	☐	☐	☐
Araç-gereçleri kullanmayı bilmemek veya zorlanmak	☐	☐	☐	☐	☐
Ders kitaplarının anlaşılır nitelikte olmayışı	☐	☐	☐	☐	☐
Sınıfların kalabalık olması	☐	☐	☐	☐	☐
Okulda sosyal bilgiler laboratuvarının olmaması	☐	☐	☐	☐	☐
Ders konularının ağır olması	☐	☐	☐	☐	☐
Öğrencilerin derse hazırlıklı olmayışı	☐	☐	☐	☐	☐
Öğrencilerin yardımcı kitaplarının bulunmayışı	☐	☐	☐	☐	☐

Bunların dışında karşılaştığınız sorunlar varsa lütfen belirtiniz.

5- Sizce bu sorunları ortadan kaldırabilmek veya en aza indirebilmek için neler yapılabilir?

Çözüm önerilerinizi yazınız.

EK -3 Anketin Uygulandığı Okullar Listesi

**AFYONKARAHİSAR MERKEZ İLÇEYE BAĞLI İLKÖĞRETİM
OKULLARI LİSTESİ**

1. 27 Ağustos İlköğretim Okulu
2. Afyonkarahisar Kocatepe İlköğretim Okulu
3. Afyonkarahisar Methiye Dumlu İlköğretim Okulu
4. Alçalı İlköğretim Okulu
5. Ali Çetinkaya İlköğretim Okulu
6. Anıtkaya İlköğretim Okulu
7. Ataköy İlköğretim Okulu
8. Atatürk İlköğretim Okulu
9. B.Kalecik Bahçederesi İlköğretim Okulu
10. Belkaracaören İlköğretim Okulu
11. Beyazıt İlköğretim Okulu
12. Beyyazı İlköğretim Okulu
13. Bozdoğan Halimoru İlköğretim Okulu
14. Büyükkalecik Çıngıraklı İlköğretim Okulu
15. Büyükkalecik İlköğretim Okulu
16. Çavdarlı Şehit Er Hüseyin Öğüt İlköğ. Ok.
17. Çayırbağ İlköğretim Okulu
18. Çıkrık İlköğretim Okulu
19. Cumhuriyet İlköğretim Okulu
20. Değirmenayvalı İlköğretim Okulu
21. Değirmendere İlköğretim Okulu
22. Demirçevre İlköğretim Okulu
23. Dumlupınar İlköğretim Okulu
24. Ekrem Yavuz İlköğretim Okulu
25. Erenler İlköğretim Okulu
26. Erkmen İlköğretim Okulu
27. Fatih İlköğretim Okulu
28. Fethibey İlköğretim Okulu

29. Gebeceler İlköğretim Okulu
30. Gedik Ahmet Paşa İlköğretim Okulu
31. Hacı Ahmet Özsoy İlköğretim Okulu
32. Hacı Hayriye Özsoy İlköğretim Okulu
33. Hisarbank 100.Yıl İlköğretim Okulu
34. Hoca Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu
35. Hüseyin Sümer İlköğretim Okulu
36. Hüseyin Türkmen İlköğretim Okulu
37. Işıklar Dumlupınar İlköğretim Okulu
38. Işıklar Kocatepe İlköğretim Okulu
39. Işıklar Şeker İlköğretim Okulu
40. İsmail İlköğretim Okulu
41. Kadayıfçioğlu İlköğretim Okulu
42. Kadınana İlköğretim Okulu
43. Kaplanlı İlköğretim Okulu
44. Karaaslan İlköğretim Okulu
45. Kasımpaşa İlköğretim Okulu
46. Kazım Özer İlköğretim Okulu
47. Kışlacık İlköğretim Okulu
48. Kızıldağ İlköğretim Okulu
49. Köprülü İlköğretim Okulu
50. Kozluca İlköğretim Okulu
51. Küçük Çobanlı İlköğretim Okulu
52. Küçük Kalecik İlköğretim Okulu
53. Maraşal Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu
54. Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu
55. Namık Kemal İlköğretim Okulu
56. Nurettin Karaman İlköğretim Okulu
57. Nuribey İsmet Atilla İlköğretim Okulu
58. Öğretmen Saniye Sayıoğlu İlköğretim Okulu
59. Oruçoğlu İlköğretim Okulu
60. Osman Attila İlköğretim Okulu

61. Özerler İlköğretim Okulu
62. Özlem Özyurt İlköğretim Okulu
63. Sadıkbey İlköğretim Okulu
64. Sahipata İlköğretim Okulu
65. Salar Atatürk İlköğretim Okulu
66. Salar İlköğretim Okulu
67. Salim Pancar İlköğretim Okulu
68. Saraydüzü Şeh.Er Oğuz Akdağ İlköğretim Okulu
69. Sarık İlköğretim Okulu
70. Selçuklu İlköğretim Okulu
71. Şemsettin Karahisarı İlköğretim Okulu
72. Sülümenli İlköğretim Okulu
73. Sülümenli İsmet Atilla İlköğretim Okulu
74. Sülümenli Yavuz Selim İlköğretim Okulu
75. Sülün İlköğretim Okulu
76. Susuz Atatürk İlköğretim Okulu
77. Susuz İlköğretim Okulu
78. Ticaret Borsası İlköğretim Okulu
79. Yavuz Selim İlköğretim Okulu
80. Yörükoğlu Atilla Millik Akçin İlköğretim Okulu
81. Yüksel Varlı İlköğretim Okulu
82. Yunus Emre İlköğretim Okulu
83. TED Koleji
84. Özel Zafer Koleji

EKLER

EK-1 Araştırmada Kullanılan Anket Örneği

EK-2 Anketlerin Okullara Gönderilmesine Dair İzin Yazışmaları

EK-3 Anketin Uygulandığı Okullar Listesi

KAYNAKÇA

- AKBOY, Rengin.(2000). **Eğitim Psikolojisi**. Konya: Mikro Yayınları.
- ATAÜNAL, Aydoğan. (2003). **Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen?**. Ankara: Milli Eğitim Vakfı Yayınları No:4.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem. (1999). **Eğitime Giriş**. Ankara: Umut Yayım Dağıtım.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem. (2000). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Umut Yayım Dağıtım.
- BİNGHAM, Alma. (1983). **Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Gelişmesi**. Çev.A.Ferhan OĞUZKAN. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş, ÇİVİ, Cuma (1999). **Genel Öğretim Metotları–Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. İstanbul: Beta Yayım Dağıtım A.Ş.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş ve Diğerleri (1998). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Konya Mikro yayıları.
- ÇELİKKAYA, Hasan. (1999).**Öğretmenlik Mesleğine Giriş (Eğitim ve Eğitimcilik)**. İstanbul: Alfa Basım Yayım ve Dağıtım.
- DAUNT, Briand.(1997). **Öğreticinin El Kitabı**. Çev.Hayrettin KALKANDELEN, Ankara: Pegem Özel eğitim Hizmetleri.
- DEMİRCİOĞLU, İsmail H. (2005). **Öğretim Stratejileri, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. (Editörler: Cemil Öztürk-Dursun Dilek), s:158-194, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- DEMİREL, Özcan. (1995). **Genel Öğretim Yöntemleri**. Ankara:USEM yayınları.

DEMİREL, Özcan. (2002). Planlamadan Değerlendirmeye **Öğretme Sanatı**. Ankara:Pegem A Yayıncılık.

DOĞANAY, Ahmet. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Editörler: Cemil Öztürk-Dursun Dilek), s:18-50, Ankara: PegemA Yayıncılık.

DÖNMEZ, Cengiz. (2003). *Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. (Editör: Cemalettin Şahin),s:31, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

DUMLUDAĞ, Cahit ‘(2000). “**Sosyal Bilgiler Öğretiminde Osmanlı Tarihi Konularında Uygulanacak Yöntem ve Teknikler**”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Erzurum.

ERDEN, Münire. (Tarihsiz). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Alkım Yayıncılık.

ERDEN, Münire. (1998). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Alkım Yayıncılık

ERGÜN, Mustafa ve Ali, ÖZDAŞ. (1997). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul: Kaya Matbaacılık.

FİDAN, Nurettin. (1996). **Okulda Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Alkım Yayınevi.

FİDAN, Nurettin ve Erden, Münire. (1994). **Eğitime Giriş**. Ankara: Meteksan Matbaacılık.

GORDON, Thomas (2003). **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**. (Çev. Emel AKSAY),İstanbul: Sistem Yayıncılık.

GÜNGÖRDÜ, Ersin. (2002). **İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Nobel Yayın dağıtım

HENSON, Kenneth T. (1988). **Methods and Strategies For Teaching in Secondary and Middle Schools**, Newyork& London: Longman

HESAPÇIOĞLU, Muhsin. (1998). **Öğretim İlke ve Yöntemleri- Eğitim Programları ve Öğretim**. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

KALAYCI, Nurdan. (2001). **Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar**. Ankara: Gazi Kitabevi.

KEMERTAŞ, İsmet. (2001). **Öğretimde Planlama Ve Değerlendirme**. İstanbul: Birsen Yayınları.

KIZILOLUK, Hakkı. (2002) **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. (Editör: Adil Türkoğlu). Ankara: Mikro Yayınları.

KIZILTEPE, Zeynep.(2002). *İyi ve Etkili Öğretmen, Eğitim ve Bilim*. Cilt:27, Sayı: 126 (10-14).

KURAN, Kezban. (2002) **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. (Editör: Adil Türkoğlu). Ankara: Mikro Yayınları.

KÖKEN, Nevzat. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde "Soru Sorma Metodu"nın Önemi*, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**.Cilt IV, Sayı 2.(91-104).

KÖSTÜKLÜ, Nuri. (1998) **Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi**. Konya: Kuzucular Ofset.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (1998) **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul: Alkım Yayınları.

MEB. (2002) **İlköğretim Okulu Ders Programları**. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.

NAS,Recep.(2000). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Bursa: Ezgi Kitabevi

SENEMOĞLU, Nuray. (2000) **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**. Ankara Gazi Kitabevi.

SÖNMEZ, Veysel. (1999). **Sosyal Bilgiler Öğretimi Ve Öğretmen Kılavuzu**. İstanbul: Mili Eğitim Basımevi.

SÖNMEZ, Veysel. (2005). **Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu**. Ankara: Anı yayıncılık.

SÖZER. Ersan. (1998). **Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

TAN, Şeref ve ERDOĞAN, Alaattin. (2004). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

TAŞPINAR, MEHMET. (2005). **Kuramdan Uygulamaya Öğretim Yöntemleri**. Elazığ: Üniversite Kitabevi.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (1998). Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları

ÖZDEN, Yüksel. (1999). **Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

ÖZTAŞ, Sezai (2000). “İlköğretim 6. sınıflar sosyal bilgiler tarih ünitelerinin işlenişinde öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemleri ”. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

YAPICI, Şenay ve YAPICI Mehmet. (2005). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Ankara: Anı Yayıncılık.

YILMAZ, Hasan ve SÜNBÜL, Ali Murat. (2000). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Konya: Mikro Yayınları.

YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi. BARTH, James L. ve A. Demirtaş. (1997). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi .(Öğretmen Klavuzu)**. Ankara.

YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi. BARTH, James L. ve A. Demirtaş. (1996). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi.(Kaynak Üniteler)**. Ankara.

YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi. GARDNER, A. Demirtaş ve A. Doğanay (1997). **Sosyal Bilimler Öğretimi**. Ankara.

ELEKTRONİK ORTAMDAKİ KAYNAKLAR

BAYTEKİN, Çetin, M. KIYICI ve B. HORZUM “Okul Deneyimi I Dersinin Öğrenme ve Öğretme ders Teknolojisi Açısından Saptanması (Öğretmen ve Öğretmen Adayları Görüş Birlikteliği) (Kocaeli Örneği) (<http://www.tojet.net/articles/119.htm>.17.10.2006).

GÜVEN, İsmail. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Gelişim ve Yeterlilikleri”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi60/guven.htm>16.10.2006).

KISALTMALAR CETVELİ

- HİE** : Hizmet-İçi Eğitim
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Çev: Çeviren
% : Yüzde
f : Frekans
 $\bar{X}$: Aritmetik Ortalama
p : Anlamlılık Değeri
N : Varyans Sayısı
S : Standart Sapma
r : Korelasyon
t: t-testi

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler dersi, öğrencinin içinde bulunduğu toplumsal yaşamla birebir ilişkili olması sebebiyle öğrenciyi hayata hazırlayan bir derstir. Böylesi hayati öneme sahip bu derste öğretmen yeterliliklerinin artırılması ve mesleki gelişiminin sağlanması, Sosyal Bilgiler eğitiminin niteliğinde gelişme sağlama yönünde gerekli olan en temel öğelerden biridir.

Öğretmenler, öğretimi daha etkili ve verimli kılabilmek, öğretimin hedeflerine ulaşabilmek için çeşitli yöntemlerden yararlanmak zorundadır. Doğru ve yerinde seçilmiş öğretim yöntemleri öğretimin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırır. Çağdaş öğretme sistemlerinde öğretmenlerde bulunması gereken önemli yeterlilikten biri de öğretim yöntemlerinden yararlanma, dersi bu şekilde işlemedir. Eğitim hedeflerinin gerçekleşmesi uygun bir yöntemin seçilmesiyle sağlanabilir. Öğretmenler öğretim esnasında birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretiminde öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ve karşılaştıkları sorunları belirlemeye çalışılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında bana yol gösteren, yardım ve desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Nuri YAVUZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Anket formunun hazırlanması sırasında değerli görüşlerini bildiren Doç. Dr. Hayati AKYOL'a, istatistiki işlemlerde bana yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Mustafa ERGÜN'e ve Dr. Bülent AKSOY'a ; emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

Ayrıca İngilizce çevirilerde yardımlarını eksik etmeyen kız kardeşim Münire POLAT'a hayatımın her anında bana güvenen, destekleyen aileme, tezimin her aşamasında ve hayatımın her anında yardımını, ilgi ve moral desteğini esirgemeyen eşim Arş. Gör. Barış ÇİFTÇİ'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Firdevs POLAT

ÖZET

Bu araştırma, ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları, öğretim yöntemlerinin öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne, mezun oldukları bölüme, mesleki kıdemlerine, HİE kursu alma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini ve Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların mezun oldukları okul türüne, mezun oldukları bölüme, mesleki kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma betimsel bir çalışmadır.

Araştırmada bunların yanı sıra, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntemleri seçme nedenlerine de yer verilmiştir.

Araştırmanın örneklemini, Afyon İl merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 84 ilköğretim okulunda 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersini yürüten 104 öğretmen oluşturmaktadır.

Araştırma giriş problem ve araştırmanın önemi, kavramsal çerçeve, yöntem, bulgular ve yorumlar, sonuç ve öneriler olmak üzere beş bölüm altında toplanmıştır.

Araştırmada kullanılan veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen anket ile toplanmıştır. Veri toplama araçları ile elde edilen veriler amaçlara uygun olarak frekans (f), yüzde (%), t testi, varyans analizi ve ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler Statistical Package For Social Sciences (SPSS) paket programı kullanılarak yorumlanmıştır.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1.	Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları.....	13
Şekil 2.	Düz Anlatım.....	42
Şekil 3.	Soru – Yanıt.....	42
Şekil 4.	Tartışma.....	42

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	58
Tablo 4.1.2. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	58
Tablo 4.1.3. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımı	59
Tablo 4.1.4. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Dağılımı.....	59
Tablo 4.1.5. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Dağılımı.....	60
Tablo 4.1.6. Öğretmenlerin HİE Kurslarına Katılma Durumlarına Göre Dağılımı..	60
Tablo 4.2. Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemler.....	61
Tablo 4.3. Öğretmenlerin derslerinde kullandıkları yöntemler.....	63
Tablo 4.4. Öğretmenlerin Öğretim Yöntemlerini Tercih Etme Nedenleri.....	66
Tablo 4.5. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar.....	67
Tablo 4.6. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Diğer Sorunlar.....	70
Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri.....	72
Tablo 4.8. Ankete Verilen Cevapların Ortalamaları.....	72
Tablo 4.12. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Yapılan ANOVA Sonuçları.....	76

Tablo 4.13. Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemlerin Öğrenim Durumları Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi.....	78
Tablo 4.14. Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından Karşılaşılan Sorunların Değerlendirilmesi.....	79
Tablo 4.15. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılması Gereken Yöntemler.....	81
Tablo 4.16. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntemlerin Mezun Olunan Bölüm Değişkeni Açısından İncelenmesi.....	83
Tablo 4.18. Eğitim Sürelerine Göre Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasını Gerektiğini Düşündükleri Yöntemlerin Değerlendirilmesi.....	85
Tablo 4.19. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölümlerin Eğitim Süresine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandığı Yöntemler.....	86
Tablo 4.20. Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Varyans Analizi.....	87
Tablo 4.21. Kıdem yıllarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasını Düşündükleri Yöntemlerin İncelenmesi.....	88
Tablo 4.22. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlere Göre Kıdem Yılı Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi.....	89
Tablo 4.23. Kıdem Yıllarına Göre Karşılaştıkları Sorunlar.....	90
Tablo 4.24. HİE'ye Katılma Durumları Değişkenine Bağlı Analiz.....	93
Tablo 4.25. Kullanılan Yöntemlerin HİE Seminerine Katılma Durumlarına İlişkin Analiz.....	94
Tablo 4.26. Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Varyans Analizi.....	94

ABSTRACT

This survey was carried out to determine whether social science teachers's teaching methods show difference according to the type of the school and the department they graduated, their occupational seniorities, their in service training conditions or not, and if the problems they face with during the social science lessons show difference again according to their schools and department they graduated, their occupational seniorities or not. The survey is a descriptive study.

In the survey, besides these, social science teachers's method choice and their reasons are also mentioned.

104 teachers, who carry out social science lessons at the seventh grade at 84 primary education schools connected to National Education Ministry in Afyonkarahisar city and central Town forms the analogy of the survey.

The survey was added up with five main parts; introductory problem, the importance of the survey, conceptual frame, method – findings – interpretations, result and suggestions...

The data used in the survey were gathered by a poll that was developed by the surveyor himself. The data collecting tools and the collected data were analysed in coherence by using frequency (f), percentage (%), T test, variation analysis and Ki- square test. Analyses were interpreted by using statistical Package for Social Sciences (SPSS) packet programme.